

PERSFOCUS

ZESDE JAARGANG NUMMER 5 - MEI 1990

knipselkrant van vereniging Martijn
over kinderen, volwassenen en seksualiteit

Een flinke dosis nieuw-fundamentalisme

ZIE PAG 40 : VN 26

TEKENING VAN SIEGFRIED WOLDHEK

in dit nummer:

Ontzettend	pag. 2
Bescherm de kinderen...	pag. 10
...tegen gedwongen seks	pag. 13
Daderhulp	pag. 14
Oude Pekela en Bolderkar revisited	pag. 15
Erratum Maassen	pag. 17
Adoptie en homo's	pag. 18
De jeugd en homo's	pag. 19
Asiel en homo's	pag. 21
Toch maar Schengen?	pag. 22
Criminelen...	pag. 24
...en hun slachtoffers	pag. 26
Onterecht	pag. 27
Ontucht van de maand	pag. 28
Meanwhile in the States	pag. 30
Meanwhile in Germany	pag. 31
Achtergrond	pag. 34

RESEARCH

THE JOURNAL OF THE

AMERICAN SOCIETY OF

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

RESEARCH

PERSFOCUS, zesde jaargang, nummer 5, mei 1990

Knipsels uit:

Volkskrant		Vk
NRC Handelsblad	NRC	NRC
Trouw		Tr
Algemeen Dagblad		AD
Parool		Par
Utrechts Nieuwsblad		UN
Leidsch Dagblad		LD
Nieuwsblad van het Noorden		NvhN
Het Nieuwsblad		NB
Alkmaarder Courant		AC
Het Vrije Volk		VV
Vrij Nederland		VN
Jonas		
SEK		
Hema folder		
Gazet van Antwerpen		GvA
The Advocate		
USA Today		
Magnus		
Westdeutsche Zeitung		WZ

Abonnementen op Persfocus kosten f 65,-. Bezorging als brief is f 15,- duurder en komt op f 80,-.

Losse nummers f 8,-.

Giro 5459646 van Vereniging Martijn
Postbus 5478, 1007 AL AMSTERDAM

1971: F. wordt aangesteld als psychiater bij de Helderingsstichtingen in Zetten.
 1972/73/74: Bij de Belangenvereniging Minderjarigen (BM), de alternatieve hulpverlening, de inspectie van de Geestelijke Volksgezondheid, de leiding van Zetten, kinderrechtshouders en plaatsende instanties komen klachten binnen van (ex-)bewoonders van Zetten over de behandelingsmethoden daar en de rol die F. daarin speelt. De klachten hebben betrekking op geweldadig optreden van medewerkers van Zetten, het veelvuldig gebruik van isoleercellen, koude douches, dwangbuizen, het veelvuldige platspuiten door F. van bewoonders, het overmatig medicijngebruik, het geëxperimenteer met de prikpil en de seksuele praktijken van F., waarin sprake is van het voor zijn ogen moeten bevredigen van jeezelf.

1972/73/74: De BM probeert regelmatig contact te zoeken met de bewoonders van Zetten, wat zeer bemoeilijkt wordt door het optreden van de Zettense politie, de medewerkers van Zetten en het gesloten karakter van de paviljoens. Toegang wordt de BM telkenmale ontzegd.

mei 1974: De BM en enkele andere organisaties publiceren het zwartboek „ZETTEN ZAT GEZETEN”. De behandelingsmethoden van Zetten worden daarin, door getuigenverklaringen van ex-bewoonders over het gebruik van isoleercellen, het platspuiten door F. van bewoonders, zijn seksuele praktijken en het geweldadig optreden van medewerkers, aan de kaak gesteld. Er volgt een golf van publicaties, kamervragen, artikelen, radio- en tv-uitzendingen. De BM verscherpt haar acties. Vanuit Zetten komt geen ontkenning van de aantijgingen in het zwartboek. Het ministerie van Justitie trekt, ondanks dat, de officiële goedkeuring niet in.

zomer 1974: Een groepsleider, die aandringt op een aantal bescheiden veranderingen in de opzet van een van de paviljoens, wordt ontslagen. Zetten vraagt onder druk van alle publiciteit en de kritiek op hun beleid, het ministerie van Justitie een onderzoeksmissie in te stellen, die een „objectief onderzoek doet naar het pedagogisch en psychiatrisch beleid van de inrichting”.

jan. 1975: Staatssecretaris Glastra van Loon installeert de „onderzoeksmissie Dijkhuis”, die binnen drie maanden verslag zou moeten uitbrengen. De BM blijft acties voeren tegen Zetten.

zomer 1976: Anderhalf jaar na het installeren van de commissie volgt het eindrapport, waarin geen aanbevelingen gedaan worden over het gebruik van de isoleercellen, het platspuiten door F. van bewoonders, het gebruik van koude douches en dwangbuizen, het overmatige medicijngebruik, het geweldadig optreden van medewerkers van Zetten, de seksuele praktijken van F. en zijn positie binnen de inrichting. De commissie spreekt over „de professionalisering van interventiemethoden”. De BM blijft acties voeren tegen Zetten.

maart 1977: Staatssecretaris Zeevalking zegt in een openbare vergadering van de vaste kamercommissie van Justitie, n.a.v. de alsmaar voortdurende stroom van klachten over de behandelingsmethoden van Zetten, dat de overheid kwaliteitscriteria wat betreft de behandeling zou moeten aangeven. Dit is nooit gebeurd.

in 1977 krijgt Zetten de Z.I.B.-status, is dan een inrichting voor Zeer Intensieve Behandeling en krijgt op grond daarvan minimaal 5 miljoen gulden extra subsidie.

juni 1977: de heer Van den Acker wordt aangesteld als algemeen behandelingsdirecteur van de Orthopedagogische afdeling van Zetten en begint voorzichtig voorstellen te doen tot bescheiden veranderingen in de structuur en opzet van de Helderingsstichting. De BM blijft acties voeren tegen Zetten.

april 1979: Bewoonders van Zetten en de BM bezetten het hoofdgebouw van de inrichting om het dreigende gedwongen ontslag van dhr. Van den Acker tegen te gaan. Gesprekken hierover met het bestuur van Zetten mislukken. De politie ontruimt het gebouw.

1 jan. 1980: Dhr. Van den Acker ontslagen. De BM blijft acties voeren tegen Zetten.

maart 1980: Bewoonders van Zetten en de BM bezetten het hoofdgebouw van de inrichting om een gesprek af te dwingen over de klachten van de bewoonders van één van de paviljoens over de gang van zaken aldaar. Het gesprek mislukt, de politie ontruimt het gebouw, 35 aktievoerders worden gearresteerd.

maart 1980: F. komt in opspraak, omdat hij een bewoonster, die tevens één van de aktievoerders is, zoveel kalmeringsmiddelen laat slikken dat ze bewusteloos raakt. Ze wordt in bewusteloze toestand overgeplaatst naar een tehuis in Apeldoorn en komt pas 2 dagen later bij. De BM eist het aftreden van het bestuur van Zetten en het vertrek van F. Een inspecteur van het ministerie van Justitie zegt de BM toe het gedrag van F. te onderzoeken. Er volgt geen onderzoek, F. blijft in functie, de BM blijft acties voeren tegen Zetten.

24 mei 1985: Er is een gesprek tussen de BM, de regionale inspectie voor de Geestelijke Volksgezondheid in Gelderland en ambtenaren van de toenmalige inspectie van het ministerie van Justitie. De BM legt 16 getuigenverklaringen van bewoonders en ex-bewoonders van Zetten op tafel, die opnieuw vooral betrekking hebben op het gebruik van isoleercellen, het platspuiten door F. van bewoonders, het overmatige medicijngebruik, het geweldadig optreden van F. en andere medewerkers en de seksuele praktijken van F. Aangezien de getuigenverklaringen anoniem zijn, stellen beide inspecties dat „indien de klachten niet concreter gestaafd kunnen worden, er geen mogelijkheid is om tot nader onderzoek over te gaan”. Een ex-bewoonster van Zetten vertelt in datzelfde gesprek over haar seksueel misbruik zijn door F. Omdat ze geen aangifte durft te doen bij de politie besluit justitie haar klacht niet te onderzoeken. Ook het bestuur van Zetten geeft te kennen dat, aangezien de klachten anoniem zijn, er voor hen geen aanleiding bestaat ze nader te onderzoeken.

5 juni 1985: Een maatschappelijk werker van de Haagse zedenpolitie stuurt de BM een afschrift van een nieuwe anonieme getuigenverklaring van een ex-bewoonster van Zetten, waarin ook de seksuele praktijken van F. worden genoemd.

16 juni 1985: BM-Nijmegen publiceert een tweede zwartboek over Zetten „Op zoek naar een plek waar ik kan blijven” met o.a. de 16 getuigenverklaringen. Deel van het zwartboek is een verslag van een gesprek tussen de BM en het leidsteam van Zetten op 7 mei 1985. Als de BM de geruchten en klachten over de seksuele praktijken van F. naar voren brengt, wordt door iemand van het leidsteam gezegd: „ik ontken niets, mij is alleen niets bekend”.

1985: F. wordt benoemd tot algemeen directeur van Zetten.

maart 1988: De eerste niet-anonieme aanklacht tegen F. wordt gericht aan het bestuur van Zetten. F. is er onmiddellijk van op de hoogte.

18 mei 1988: Het bestuur bespreekt de klacht.

19 mei 1988: In een concept aan de klagster stelt het bestuur het volgende: „het bestuur van de Vereniging van de Helderingsstichtingen heeft besloten niet nader in te gaan op uw verzoek stappen te ondernemen tegen onze algemeen behandelingsdirecteur F.”. Tevens krijgt de klagster de suggestie eventueel een klacht in te dienen bij het Openbaar Ministerie. De conceptbrief vervolgt: „van de laatst genoemde instantie zult u echter het bericht ontvangen dat de strafbare feiten, zoals door u omschreven 12 jaar na het plegen ervan zijn verjaard en dat vervolging derhalve niet zal worden ingesteld.”

2 juni 1988: In de definitieve versie van de brief van het bestuur aan de klagster is laatstgenoemde alinea verdwenen en wordt F. niet meer „onze algemeen behandelingsdirecteur” genoemd.

okt. 1988: Annie Bijnoord publiceert zwartboek nr. 3, een autobiografische roman, waarin ze o.a. vertelt over haar persoonlijke ervaringen in Zetten en met F.

begin dec. 1988: Het bestuur van Zetten schorst F., vanwege 2 klachten die bij hen zijn binnengekomen over de seksuele praktijken van F.

jan 1989: Een rechercheteam van de Rijkspolitie start een strafrechtelijk vooronderzoek tegen F.

1 febr. 1989: F. wordt ontslagen

27 febr. 1989: F. wordt gearresteerd, naar aanleiding van 12 niet anonieme aangiften die betrekking hebben op verkrachtingen en ander seksueel en psychisch geweld.

6 juni 1989: Eerste zittingsdatum van het strafproces tegen F. Het OM blijkt „vergeten” te hebben een dagstempeltje te zetten op de dagvaarding, die hem in voorarrest moet houden. Bovendien blijkt het OM „vergeten” te hebben de termijn, die standaard is bij zaken van enige importantie in acht te nemen. Het gevolg is dat F. op

11 juni 1989 dus op vrije voeten moet worden gesteld.

Nieuwe datum strafproces tegen F.: 6 sept. 1989.

6 sept. 1989: Uitstel van het strafproces tegen F., omdat de verdediging van F. meer tijd nodig zou hebben zich op het proces voor te bereiden. Nieuwe datum strafproces tegen F.: 6 dec. 1989.

17 nov. 1989: In een kort geding eisen 7 slachtoffers van F., 6 vrouwen en een man, allen ex-bewoonders van Zetten, een voorschot van f 3.000,- van F. op de financiële claims die zijn ingediend wegens het aan hen berokkende leed. Zij zien hun eis ingewilligd. F. tekent hoger beroep aan.

6 dec. 1989: Uitstel van het strafproces tegen F., omdat de verdediging van F. meer tijd nodig zou hebben zich op het proces voor te bereiden. Nieuwe datum strafproces tegen F.: 14 maart 1990.

dec. 1989: Klachtbehandeling Medisch Tuchtcollege inzake F. op grond van seksueel misbruik van een cliënte uit zijn privé-praktijk.

7 febr. 1990: Het strafproces tegen F. wordt opnieuw om dezelfde reden uitgesteld. Nieuwe datum strafproces tegen F.: 16 mei 1990.

8 febr. 1990: Aktie bij het huis van F. door 15 aktievoerders, onder wie Annie Bijnoord, uit protest tegen het opnieuw uitstellen van het strafproces tegen F. Tijdens de aktie blijkt, dat F., ondanks zijn ontslag f 12.000,- per maand ziektegeld ontvangt.

6 en 13 maart 1990: F. wordt in hoger beroep veroordeeld tot het betalen van een voorschot van f 3.000,- aan 6 van zijn slachtoffers en tot het betalen van de proceskosten. F. weigert te betalen, beweert over onvoldoende middelen te beschikken om de voorschotten en de proceskosten te betalen. Justitie verhaalt vervolgens de proceskosten op F. z'n slachtoffers.

14 maart 1990: Op dezelfde dag dat F. had moeten voorkomen, wordt Annie Bijnoord ambtshalve van haar bed gelicht, gearresteerd en in een cel opgesloten, vanwege haar aandeel in de aktie van 8 febr. Dit gebeurt in opdracht van de officier van Justitie in Arnhem, dezelfde man, die, namens het Openbaar Ministerie F. vervolgt.

16 maart 1990: Het Medisch Tuchtcollege ontheft F. voor de rest van zijn leven van al z'n medische bevoegdheden.

24 maart 1990: Een 33-jarige vrouw wil een nieuwe klacht indienen tegen ex-psychiater F. bij de Nijmeegse politie. Daar krijgt ze te horen dat er geen nieuwe aangiften en getuigenverklaringen van inmiddels verjaarde zaken tegen F. worden opgenomen.

26 april 1990: Het Steunpunt slachtoffers Zetten wordt opgericht.

14 mei 1990: Solidariteitsbijeenkomst voor de slachtoffers van F. van Zetten, van de gehele Nederlandse kinderbescherming in Paradiso te Amsterdam. Na afloop een stille tocht naar de Dam.

vandaag 16 mei 1990 start het strafproces tegen ex-psychiater F. en behoren wij ons af te vragen wie er nog meer terecht staan.

Het Steunpunt
 slachtoffers Zetten
 (Initiatief van ex-tehuisbewoners.)

AC 1515

Clara Wichmann Instituut wil onderzoek naar 'Zetten'

(Van onze verslaggever)

AMSTERDAM — Het Clara Wichmann Instituut wil een onafhankelijk en diepgaand onderzoek naar de praktijken, zoals die zich in de periode tussen 1971 en 1988 in de Zettense Heldringstichtingen hebben voorgedaan. Mr. Dorien Pessers van het instituut pleitte voor zo'n onderzoek, op een gisteravond in het Amsterdamse Paradiso gehouden solidariteitsbijeenkomst van het Steunpunt Slachtoffers Zetten.

Het instituut verwacht dat andere personeelsleden van de Heldringstichtingen op de hoogte zijn geweest van de seksuele wandaden, zoals die door de voormalige directeur-annex-psychiater zouden zijn gepleegd en waarvoor hij morgen in Arnhem terecht staat. Mocht dit uit het gevraagde nader onderzoek inderdaad blijken, dan hebben zij zich schuldig gemaakt aan medeplichtigheid. Er zijn in totaal 21 aangiften tegen de vroegere directeur ingediend. Volgens het Clara

Wichmann Instituut is dat slechts een klein gedeelte van de gepleegde wandaden.

Tijdens de emotionele bijeenkomst in Paradiso, riep één van de slachtoffers op op te komen voor 'alle ongelukskinderen in Nederland, die in het verkeerde nest zijn geboren en vervolgens door het kindbeschermingssysteem zijn verwond en kapot gemaakt'. 'Wie beschermt ons tegen de kindbeschermers, die ons ontzeggen kind te zijn en van ons genummerde dossiers maken?' Zij wist de 'vuilnisbak Zetten' te overleven, 'maar met talloze littekens op de ziel'. Dorien Pessers toonde zich geschokt door de wreedheden, die de jonge meisjes in Zetten hebben moeten doorstaan.

Het Steunpunt Slachtoffers Zetten is van plan in de toekomst 'het gestructureerde geweld in kindbeschermingshuizen' aan de kaak te blijven stellen.

De solidariteitsbijeenkomst werd afgesloten met een stille tocht naar de Dam.

Woensdag staat voor de Arnhemse rechtbank de 56-jarige ex-directeur en ex-psychiater van de Heldringstichtingen in Zetten terecht. De hulpverlener zou gedurende een lange reeks van jaren meisjes, die in dit internaat verbleven, seksueel hebben misbruikt en mishandeld.

De officier van justitie verwijt hem acht zedenmisdrijven, van ontucht tot verkrachting. Maar dat is een greep uit een veel groter aantal aangiften. Diverse belastende verklaringen zijn terzijde gelegd, omdat de verjaringstermijn was verstreken. De oudste zaak op de dagvaarding dateert uit 1975, de jongste uit 1985. Telkens ging het om kinderen van twaalf, hoogstens zestien jaar.

Door Joop Bouma TR 12

AMSTERDAM — „Het is puin, het zijn lege hulzen waar je alles in moet stoppen; voor deze meisjes gelden andere normen”, zei de doctor in de psychiatrie, toen tijdens een vergadering met groepsleiding en staf van de Heldringstichtingen vraagtekens werden geplaatst bij de manier waarop de pupillen werden behandeld.

Het is ook puin, de meisjes die in Zetten - laatste halte voor de moeilijkste gevallen - terecht komen. Hoogleraar orthopedagogiek J. van Acker (1977 tot 1979 directeur van de orthopedagogische afdeling van de Heldringstichtingen): „Een kwart van hen heeft incest-ervaringen, meer dan de helft komt uit één-oudergesinnen en vrijwel allemaal zijn ze afkomstig uit de lage sociale klasse.”

Die meisjes - kwetsbaar, opstandig, afhankelijk - waren aan deze psychiater toevertrouwd. Hij voerde in de beslotenheid van zijn behandelkamer therapeutische gesprekken

Door onze redacteur **JOOP MEIJNEN** **NRC**

ROTTERDAM, 11 mei — Zelden zal een zedenzaak zoveel woede en verbijstering hebben opgeroepen als het proces tegen de vorig jaar ontslagen directeur psychiater van het orthopedagogisch en jeugdpsychiatrisch centrum van de Heldring Stichtingen in Zetten.

„Straf het zwijn van Zetten”, staat op een van de spandoeken op de stoep van het paleis van justitie in Arnhem, waar woensdag de strafzaak tegen F. dient. In enkele kranten versijnt sinds eind april een dagelijks aanzwellende stroom kleine annonces, waarin ex-pupillen van 'dr. F.' elkaar bemoeidigend toespreken en „eindelijk wel eens openbare gerechtigheid” willen.

„We willen géén volksgericht, maar erkenning voor wat ons werd en wordt aangedaan”, adverteerde H.W. „Dat Zetten het Tsjernobyl van de hulpverleningsindustrie is staat ook voor mij vast”, meldt een ander.

„Het is de fall-out van onze kindbescherming. Nog één keer proberen de slachtoffers zich sterk te maken. De advertenties weerspiegelen een prachtige vorm van zelfhulp”, zegt mr. D. Pessers van het Clara Wichmann Instituut, wetenschappelijk instituut voor vrouwen en recht.

Op initiatief van het onlangs opgerichte Steunpunt Slachtoffers Zetten wordt maandagavond in Paradiso in Amsterdam een speciale bijeenkomst voor oud-bewoners gehouden. „Niet om stemming te maken aan de vooravond van het proces, maar juist om de geweldige emoties die het bij velen oproept te kanaliseren. De slachtoffers staan heel ambivalent tegenover het proces. Enerzijds is er hoop op uiteindelijke erkenning van hun geschikte rechtsgevoel. Anderzijds vrezen zij met name door de verdediging opnieuw in de hoek te worden gedrukt van het paljale dat weer niet wordt geloofd”, zegt Pessers.

Volgens F.'s advocaat mr. E.P.R. Sutorius wordt er aan de vooravond van het strafproces „op

bedenklijke wijze” campagne tegen zijn cliënt gevoerd. Gelet op de gebeurtenissen in Zetten vindt hij het „heel begrijpelijk” dat het aanstaande proces veel emoties oproept, maar hij acht het „reuze onverstandig” daarop te reageren. „In mijn pleidooi voor de rechtbank zal ik uitgebreid ingaan op de hetze-achtige situatie die is ontstaan.”

Behandelend officier van justitie mr. N. Leeman zegt te betreuren dat „het goede gebruik om niet zo nadrukkelijk publiciteit te zoeken en te krijgen in deze zaak is verlaten”. Hij beschouwt „de nogal royaal bemeten aandacht”

1988 aangifte bij de politie deden. Daarna volgden achttien anderen. De beschuldigingen strekken zich uit over de periode van 1972 tot 1985.

Een groot aantal van deze aanklachten is strafrechtelijk verjaard. De rest dient als basis voor de strafzaak. Vooruitlopend daarop spanden zeven oud-bewoners een kort geding aan tegen F. waarin zij voorschotten op schadeclaims eisten. Tijdens dat proces somden de advocaten talrijke voorbeelden op van de manier waarop F. zich in zijn spreekkamer met de deur op slot aan pupillen zou hebben vergrepen.

leen reeds de ernst van het jegens elk der eiseressen gepleegde seksuele misbruik en het feit dat eiseressen tot op heden — vele jaren na het misbruik — voor het haar aangedane leed en onrecht nog nauwelijks erkenning hebben gevonden, is meer dan aannemelijk dat elk der eiseressen ten gevolge van dat misbruik nog steeds lijdt onder krenking van zelfrespect en rechtsgevoel”, oordeelde kort-gedingrechter mr. L.R. van de Weij. Zijn uitspraak werd in het door F. aangespannen hoger beroep in grote lijnen bekrachtigd.

„Een fraaie uitspraak, maar ook een bittere, want F. weigert te betalen”, zegt Pessers van het Clara Wichmann Instituut, dat met zijn proefprocessenfonds Rechtenvrouw de ex-pupillen steunt. Als het niet lukt de schade op F. te verhalen, overweegt het instituut procedures wegens nalatigheid te beginnen tegen de Heldring Stichtingen en de Staat. De beslissing daarover hangt af van de strafzaak.

Pessers onderstreept het belang van civielrechtelijke acties van slachtoffers tegen daders van seksueel geweld, zoals het eisen van (voorschotten op) schadevergoedingen. Daarvan kan volgens haar „een therapeutische werking” uitgaan. „In strafzaken is een hele zware bewijsvoering vereist. Bij seksueel geweld ligt dat dikwijls problematisch, want het delict speelt zich vrijwel altijd in isolement af. Er zijn zelden getuigen en dan is het haar woord tegen het zijne, waarbij het slachtoffer machteloos moet afwachten hoe de officier van justitie haar belangen verdedigt. In civiele procedures is dat anders. Daarin staat het slachtoffer centraal en niet de dader. Het slachtoffer is de eisende partij en niet meer het zielige geval, dat ze toch al was. Dat kan haar weerbaarheid en zelfbewustzijn ten goede komen. Een kort geding is daarvoor bij uitstek geschikt, want daarin is het bewijs geleverd als het voldoende aannemelijk is gemaakt. En dat is toch altijd nog heel wat anders dan iets wettig en overtuigend bewijzen”, aldus Pessers.

Aan vooravond van zedenzaak campagne tegen ex-directeur van inrichting in Zetten

voor de zaak-F. als „een langdurig incident”. „Doordat we noodzaak waren de zaak drie keer uit te stellen, kan ik me wel voorstellen dat het gevoel postvatte, dat van uitstel afstel zou komen. Maar dat is niet het geval. Woensdag gaat het door.”

F. wordt ervan verdacht een groot aantal moeilijk opvoedbare meisjes, dat door de Kinderbescherming in Zetten was gepaast, veelvuldig seksueel te hebben misbruikt. De eerste signalen daarvan kwamen naar buiten in een zwartboek dat de Belangenvereniging Minderjarigen in 1974 aan de inrichting wijdde. Maar de klachten werden pas serieus genomen toen drie ex-pupillen eind

„Het regime in Zetten was een regime van straffen en belonen. Of je je goed gedroeg hing niet alleen af van je dagelijkse sociale gedrag, neen, daarbij werd in grote mate rekening gehouden met de wijze waarop je je tegenover dr. F. gedroeg. Wie zijn seksuele handelingen gedoogde werd beloond”, zei advocate mr. G. van Driem in november tijdens het geding. Haar collega mr. I. van Westerlaak schetste de rampzalige gevolgen, die uiteenliepen van zelfmoordpogingen tot prostitutie. „De smart is domweg met geen woord te beschrijven.”

Vijf van de zeven oud-bewoners werden voorschotten van 3.000 gulden toegewezen. „Gezien al

al gingen in en buiten de inrichting sinds jaar en dag wel de geruchten. Begin jaren '80 zijn bij de inspectie voor de geestelijke volksgezondheid in Arnhem tegen de psychiater twee anonieme klachten ingediend wegens seksueel misbruik, „maar omdat ze anoniem waren was daar weinig mee te doen”, aldus voorzitter W. Bakker van de Heldringstichtingen.

Schorsing

De vele protesten sinds 1974 hebben nauwelijks iets uitgehaald. De omstreden psychiater kon ongestoord doorgaan met wat hij deed. Het heeft tot eind 1988 geduurd voordat werd ingegrepen. In november '88 zette het bestuur van de Heldringstichtingen de directeur voor onbepaalde tijd uit zijn functie, nadat er door drie ex-patiënten klachten wegens seksueel misbruik waren ingediend. Hij werd kort nadien ook ontslagen. Eind februari vorig jaar volgde zijn arrestatie. Vervolgens stroomden de aangiften binnen bij de politie.

Eind vorig jaar, de psychiater zat nog altijd in voorlopige hechtenis, spanden vijf ex-pupillen een kort geding tegen hem aan. Vooruitlopend op een civiele bodemprocedure, eisten zij een voorschot op een schadevergoeding wegens seksueel misbruik. Ze vroegen alvast 99.000 gulden.

De president van de Arnhemse rechtbank wees de eis gedeeltelijk toe. Hij veroordeelde de voormalige directeur tot het betalen van 3.000 gulden aan elk van de pupillen. De man heeft dat tot dusver niet gedaan, hij zegt dat hij geen geld heeft. Het kort gedingvonnis was nogal opmerkelijk: de psychiater was immers nog niet door de straf-

rechter schuldig verklaard. Niettemin was de president van oordeel dat het seksueel misbruik zo goed als zeker is. Zijn vonnis werd in hoger beroep door het gerechtshof bevestigd.

Bij een kort geding is de bewijsvoering niet zo strikt aan voorwaarden gebonden als bij een strafzaak. Daar kan al een veroordeling volgen als 'iets' (in dit geval het seksueel misbruik) aannemelijk wordt gemaakt. Het is in beginsel niet nodig 'wettig en overtuigend' bewijzen te leveren, zoals in een strafzaak.

Strafdossier

Wellicht heeft de president zich in zijn oordeel mede gebaseerd op het strafdossier dat hij even van de officier van justitie mocht lenen. Ook al opmerkelijk, de verdachte kon op dat moment niet of nauwelijks op de hoogte zijn van de inhoud van het dossier. Protesten van zijn advocaat baatten niet, ook het hof vond niet dat de regels van het procesrecht waren geschonden. De gang van zaken zal woensdag tijdens de

Vooronderzoek heeft ongewoon lang geduurd

behandeling van de strafzaak ongetwijfeld door de verdediging worden opgerakeld.

De advocaat zal daarnaast vraagtekens zetten bij het politie-onderzoek. De rijkspolitie heeft, nadat er al spontaan aangiften waren binnengekomen, op eigen initiatief ex-pupillen van de Heldringstichtingen benaderd. De adressen kwamen uit

de administratie van de inrichting. De verdediging vindt dat deze zogenoemde schepnet-methode heeft geleid tot een eenzijdig, onevenwichtig proces-verbaal.

Door het klassieke 'foutje in de dagvaarding' kwam de ex-directeur begin juni vorig jaar na ruim drie maanden hechtenis onverwacht vrij. Verzuimd was zoiets simpels als een datumstempel te zetten op de dagvaarding die was uitgebracht voor een *pro forma*-zitting. Een verdachte mag niet langer dan 102 dagen in voorarrest zitten. Voordat die termijn is verstreken moet de officier de zaak voor de rechter brengen. Daar kan hij dan eventueel vragen

Slachtoffers voeren al enkele weken een publiciteitsoffensief tegen justitie en de verdachte.

Oproepen (personen)

BETROKKENEN BIJ EX-PSYCHIATER F. ZETTEN, JUSTITIE
Een nieuwe poging om geld te verwerven: we staan nu onder
„Verzekeringen, hypotheeken en geldzaken“

Ronald en Margriet.
Blijf het nog lang onrustig in de stad?
Joost, Marie-Christine en Eilen

NEL Heb je er ZELF geen woorden voor, adopteer dan een mini. Het resultaat is MAXIMAAL in ieder geval in deze zaak. Judith.

ANNIE EN AL DIE ANDEREN!
Inderdaad DUIZENDEN slachtoffers. Fred

RUUD L. Hou je in de gaten dat er in particuliere DOOR DE STAAT GESUBSIDIEERDE tehuizen niet gerotooid wordt vandaag? O ja, vergeet je al die tehuizen die DIREKT onder de verantwoordelijkheid van „onze“ staat der Nederlanden vallen niet. Dit valt niet weg te masseren, glad te strijken, te verdoezelen of onder te schoffelen Hugo

ANNIE Laat je niet prepepen. Ex-tehuisbewoners uit het hele land denken aan jou. Dit is er één van. Anna

DEMONSTREER MEE
Solidar met de Israëlsche Slachtoffers vrijdag 11

om een nieuwe termijn, bijvoorbeeld omdat het vooronderzoek nog niet klaar is, zoals in dit geval. Maar omdat het stempeltje ontbrak verklaarde de rechtbank de dagvaarding van de ex-psychiater ongeldig en was hij vrij man.

bezig was de zaak in de doofpot te stoppen. Ze vinden toch al dat justitie zich te lankmoedig opstelt tegen de ex-psihiater.

voor ze. Als je hun gelijk erkende zou je teveel 'de controle over de kinderen verliezen', aldus Strumphler in een publicatie uit 1974 over Zetten). De groepsleidster werd uiteindelijk op staande voet ontslagen.

Tweede geding

In februari van dit jaar stond hij opnieuw voor de kort gedingrechter. Weer werd er een voorschot (20 000 gulden) geeist op een schadevergoeding, ditmaal door een vroegere cliënte, die ook seksueel zou zijn misbruikt. De vrouw, die sinds 1985 bij hem in behandeling was wegens depressieve klachten en fobieën, wilde het geld voor de opvoeding van een kind dat de psychiater bij haar zou hebben verwekt. De rechter wees ook deze eis, gedeeltelijk, toe. Vanwege deze zaak werd de psychiater begin dit jaar door het medisch tuchtcollege uit zijn ambt gezet. Het college was van mening dat de man tekort had geschoten als therapeut. De psychiater zelf had voor

Ex-pupil

Dat beeld werd nog eens versterkt toen op 14 maart Annie Bijnoord, ex-pupil uit Zetten, die een boek schreef over haar bittere ervaringen met de jeugdhulpverlening, na een actie bij het huis van de ex-psihiater door de politie van haar bed werd gelicht en in een cel opgesloten. In een telefoongesprek kort voor haar aanhouding had de Nijmeegse politie nog verzekerd dat ze, zeker gezien haar jeugdervaringen met isoleercellen, niet zou worden opgesloten. Ze is inmiddels al lang weer vrij, maar is nog niet terug geweest in haar woning.

Hoewel haar uit die periode geen klachten bekend zijn van de meisjes, wijst ze er op dat seksueel misbruik in de hulpverlening een bekend verschijnsel is „dat dringend onderkend moet worden.“ Met de vervolging van de ex-psihiater wordt volgens haar de aandacht alleen maar van het probleem afgeleid.

Ze vindt dat de verwijten eerder justitie en het parlement treffen. Na Kamervragen in 1974 over de toestanden in de Helderingsstichtingen, werd door het ministerie van justitie een onderzoek ingesteld en vervolgens kwam ook nog een wetenschappelijke commissie met aanbevelingen. Die werden voor een deel opgevolgd, maar het handelen van de psychiater werd niet onderzocht, ondanks berichten over zijn slechte functioneren, aldus de ex-groepsleidster.

Directeur komt woensdag voor de rechtbank

het tuchtcollege verklaard dat hij op een patiënte 'een lichaamsgerichte therapie' toepaste, die uitmondde in een persoonlijke relatie.

„Maar we hebben afgesproken dat we ons heel netjes zullen gedragen. We willen op geen enkele manier de rechter aanleiding geven de zaak opnieuw te verdagen. We voelen bovendien niet voor een volksgericht. Maar we vinden wel dat, ongeacht de uitspraak van de rechtbank, er aan de slachtoffers nooit meer recht gedaan kan worden.“

Ex-groepsleidster

De orthopedagoge drs. Annego Strumphler, voormalig groepsleidster bij de Helderingsstichtingen, vindt dat met een veroordeling eigenlijk ook geen recht wordt gedaan aan de ex-directeur. Strumphler, die vandaag op de Podiumpagina in deze krant wat uitgebreider haar visie geeft, raakte in 1974 in conflict met de psychiater over de behandeling van de pupillen („Er heerste een stilzwijgende afspraak in huis, dat de kinderen nooit gelijk kunnen hebben. Dat is niet goed

Sterkere positie

Strumphler: „De psychiater bleef in functie en kreeg met de jaren zelfs een sterkere positie, hoewel hij de dialoog met de groepsleiders en de pupillen niet kon aangaan. Hij keek de pupillen niet aan als hij met hen praatte, verdiepte zich niet echt in wat hen bewoog. Veel kinderen voelden zich niet op hun gemak bij hem of waren bang. Dat is ook niet verwonderlijk gezien zijn negatieve kijk op de meisjes: 'Het is puin, het zijn lege hulzen waar je alles in moet stoppen; voor deze meisjes gelden andere normen.' Volgens Annego Strumphler was de psychiater/directeur van de Helderingsstichtingen onbekwaam. En hij werd niet teruggedroefd door het stichtingsbestuur of door het ministerie, hoewel de signalen naar buiten duidelijk waren. „Hij werd zelfs aangemoedigd.“ Strumphler vindt dat de psychiater „op zichzelf gelijk had dat hij de meisjes wilde helpen bij hun seksuele ontwikkeling. Veel pupillen zitten met een seksuele problematiek. Een goede hulpverlening probeert hen daarmee te helpen. Maar deze psychiater kon het niet. Hij maakte er een knoeiboel van.“

door Joop Bouma

ARNHEM – Tegen de ex-psihiater/directeur van de Helderingsstichtingen, beschuldigd van seksueel misbruik van minstens zeven kinderen die aan zijn zorg waren toevertrouwd, kan geen eerlijk proces meer worden gevoerd.

Een grondbeginsel van het strafrecht – iedere verdachte wordt voor onschuldig gehouden zolang hij niet door een rechter is veroordeeld – is onder grote druk komen te staan door een kort-gedingvonnis, waarin de ex-psihiater op voorhand al min of meer schuldig werd bevonden, en door de omvangrijke publiciteit rond de verdachte.

Met dit verweer begon mr. E. Sutorius, raadsman van de voormalige kinderpsychiater van de Zettense inrichting gisteren zijn pleidooi. Volgens hem heeft de onpartijdigheid

van de rechter in deze zaak „grote averij opgelopen“. „Het vermoeden van onschuld is hier geweken voor de overtuiging van schuld, vóórdat de strafzaak is behandeld.“

Officier van justitie mr. N. Leeman eiste een gevangenisstraf van zes jaar. „Verdachte heeft zich gedurende jaren stelselmatig vergrepen aan pupillen die van hem volstrekt afhankelijk waren. Als waren het willoze en weerloze voorwerpen die naar believen konden worden gebruikt. Een van de slachtoffers zei: Alles pakte hij af, je gedachten, je gevoelens, je lichaam. Zelfs je dromen mocht je niet hebben.“

Leeman stond lang stil bij de bewijzen die tijdens een langdurig vooronderzoek tegen de ex-psihiater waren verzameld. Tegenover hem in de propvolle, snikhete rechtszaal van het Arnhemse paleis van justitie zat een ontkenkende verdachte.

'Er rest slechts de conclusie dat niet is ingegrepen'

psychiater/directeur in de beslotenheid van zijn behandelkamer zou zijn omgegaan met pupillen. Onder andere heeft het meisje Gemma, dat van 1982 tot 1984 in Zetten verbleef, bij een vertrouwenspersoon geklaagd over de psychiater. Haar verhaal werd serieus genomen. Personeelsleden schetsten haar als een integer meisje. „Het staat als een paal boven water dat haar verklaring waar is“, aldus een groepsleider tijdens het vooronderzoek.

Narcosemiddel

Ook een maatschappelijk werkster kreeg van pupillen verhalen te horen, onder meer over het toedienen van versuffende injecties. (Het verdoven met een kortwerkend narcosemiddel wordt de man ook in één geval ten laste gelegd. Het gaat hier om ex-pupil Anna, die in de periode 1978 tot 1983 na toediening van injecties, meermalen zou zijn ver-

broodnodig en noodzakelijk.“ De aanwezigheid, onder wie nogal wat ex-pupillen van de Zettense inrichtingen, hielden zich aan die oproep. Tijdens de bespreking van het gerechtelijk vooronderzoek – de rechter-commissaris hoorde ruim dertig getuigen – bleek, dat stafleden van de Helderingsstichtingen al jaren op de hoogte waren van ernstige klachten over de manier waarop de kracht.)

En er waren meer personeelsleden die sterke aanwijzingen hadden dat er vreemde dingen gebeurden in de behandelkamer van de psychiater, hoewel er ook werknemers zijn die zeggen nooit iets te hebben gehoord over mogelijke misdragingen. Een arbeidstherapeute verklaarde echter: „Ik hoorde regelmatig van pupillen dat hij een vieze man was, die z'n poten niet thuis kon houden. Ik geloofde de beschuldigingen.“

Een groepsleider: „Het was algemeen bekend dat hij de pupillen naakt in zijn kamer ontving. Ik heb daar wel eens met hem over gesproken, maar hij wees de beschuldigingen af.“

Geen van deze personeelsleden ging echter tot actie over, liep naar het bestuur of de regionaal inspecteur voor de geestelijke volksgezondheid. „We weten niet waarom ondanks alle signalen niet eerder werd ingegrepen“, aldus officier Leeman. „Het is mogelijk dat sommige signalen niet herkend of gezien werden, andere signalen waren zo volstrekt duidelijk dat men er niet om heen kon. We kunnen slechts concluderen dat niet werd ingegrepen.“

Schaamte

De vrees niet geloofd te zullen worden, een diep gewortelde angst voor de verdachte, gevoelens van schuld, schaamte, medeplichtigheid en de wens om liefst alles te vergeten. Deze aspecten kunnen volgens de Leidse seksuoloog prof. dr. J. Frenken hebben bijgedragen tot het feit, dat slachtoffers nu pas met hun beschuldigingen naar buiten zijn ge-

komen. Frenken werd door de rechter-commissaris als getuige-deskundige gehoord. Hij verklaarde dat het tijdsverloop – sommige delicten zouden vijftien jaar geleden zijn gepleegd – de betrouwbaarheid van de verklaringen niet op belangrijke punten zal hebben aangetast.

De meisjes, van wie er sommige ten

'Zelfs je dromen mocht je van hem niet hebben'

tijde van hun plaatsing in Zetten nog geen enkele ervaring hadden op seksueel gebied, verklaarden ook dat ze volkomen in verwarring raakten door het gedrag van de psychiater. „Maar hij was tenslotte de dokter, hij zou wel weten wat goed voor me was“, zei Francisca (toen 14 jaar) tegen de rechter-commissaris.

Grote afkeer

Ze durfde later niets te vertellen over wat haar, meermalen, zou zijn overkomen in de behandelkamer van de kinderpsychiater. „Want ik werd toch niet geloofd.“ Francisca verklaarde dat ze door de psychiater werd gedwongen tot anticonceptie, de prikpijl. Ze vertelde dat ze door haar ervaringen op seksueel gebied nog steeds een grote afkeer heeft van mannen. „Na Zetten ben ik pas gaan begrijpen dat het allemaal puur seks was. Hij presenteerde het alsof het seksuele voorlich-

ting betrof.“

Advocaat Sutorius hekelde gistermiddag bij aanvang van zijn pleidooi vooral de „krantejustitie“. Volgens de raadsman is er in de media een hetze gevoerd tegen zijn cliënt.

Vogelvrij

„Klassieke journalistieke beginselen van hoor en wederhoor zijn met voeten getreden. De buitengewoon eenzijdige en onkritische publiciteit kreeg het karakter van een publieke steniging. Mijn cliënt is volstrekt vogelvrij geworden.“

Het vonnis van de kortgedingrechter van november vorig jaar, waarin deze bepaalde dat de ex-psihiater alvast een voorschot moet betalen op een schadevergoeding aan enkele ex-pupillen, noemde Sutorius „uiterst ongelukkig“. De rechtbankpresident oordeelde destijds dat de ex-psihiater waarschijnlijk wel schuldig zou zijn. „Daarmee werd vooruit gelopen op de strafzaak. Zelden is de rechterlijke onpartijdigheid zo aangetast. Daarbij kwam dan nog de heilige verontwaardiging van de samenleving, die toch al worstelt met zedendelicten.“

Sutorius vindt dat justitie het recht op vervolging heeft verspeeld. „Van gelijke kansen voor openbaar ministerie en verdediging is geen sprake meer. De beginselen van een behoorlijke verdediging zijn geschonden.“

De advocaat zet vandaag zijn pleidooi voort. Ook zal dr. W. A. Wagenaar, Leids hoogleraar in de psychologische functieleer, als getuigedeskundige worden gehoord. Wagenaar is expert op het gebied van betrouwbaarheid van getuigenissen over zaken die in het verleden speelden.

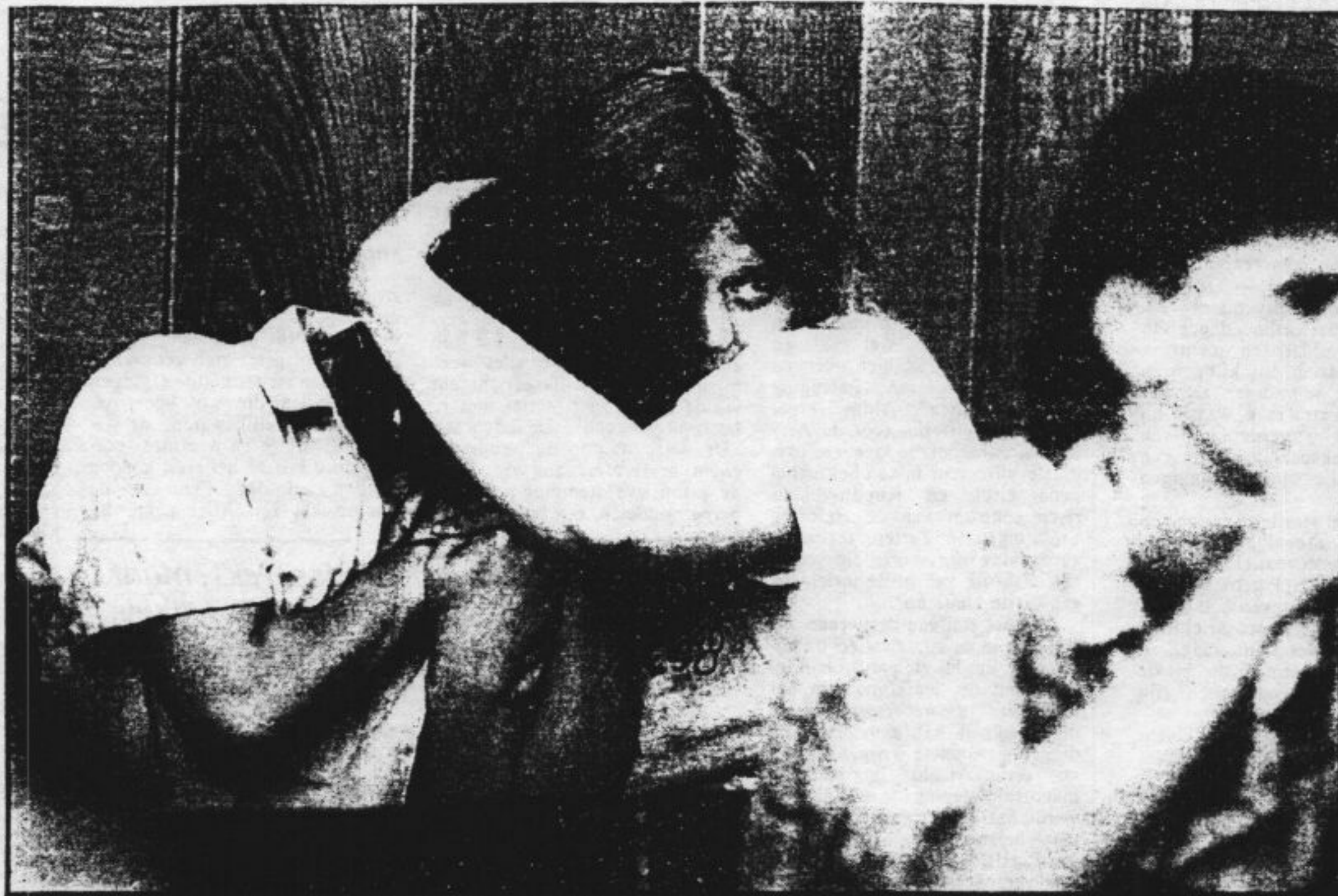
'Geen eerlijk proces tegen psychiater Zetten'

VERVOLG TR 31-5

getuigen te vinden die bereid waren de rechtbank iets te vertellen over de situatie in de psychiatrie." Voorzitter W. Bakker van het bestuur van de Helderingsstichtingen

ziet in het vonnis een bevestiging van het besluit, in 1988, om de directeur/psychiater te ontslaan. De affaire heeft gevolgen gehad, zegt hij. „Er zijn natuurlijk vragen gekomen van ouders van pupillen. Het is een flinke domper geweest. We moeten nu zien het vertrouwen terug te winnen.“

Annie Bijnoord, actievoerster en oud-pupil van Zetten, bekende gisteren dat ze „heel erg bang“ is geweest voor de uitspraak. „Wij vechten tenslotte al bijna twintig jaar voor erkenning. En al die jaren is hij de dans ontsprongen. Maar hij zal echt wel in beroep gaan tot aan de Hoge Raad. Het wordt 1995 voordat de zaak achter de rug is. Tegen die tijd dat hij z'n straf moet uitzitten, zit 'ie allang op de Bahama's.“ De veroordeelde psychiater is vrij man, sinds hij wegens een foutje van het openbaar ministerie in juni vorig jaar moest worden vrijgelaten uit voorarrest.

Slachtoffer Brigitte huilt tijdens de uitspraak uit bij een vriendin.

FOTO ANP

blijft mysterie

Lange stilte rond pijnlijk geheim van Zetten

Door onze redacteur **NR 1-6**
JOOP MEIJNEN

ROTTERDAM. 1 juni — 'Pavlov in de Betuwe', zette de Haagse Post op 1 juni 1974 als kop boven een interview met de psychiater van de Helderingsstichtingen in Zetten. Het ging over het gerucht makende ontslag van een opopperende groepsleidster. En vooral over het gebruik van isoleercellen, koude douches, dwangbuizen en medicijnen om de 'moeilijk opvoedbare meisjes' in het gareel te krijgen.

„Elke keer dat conditionering helpt is het goed, maar elke keer dat het niet helpt is het martelen“, zei de zenuwarts. Die uitspraak zou daarna nog dikwijls worden aangehaald. Want interviews gaf hij nog zelden.

Woensdag, zestien jaar later, is deze psychiater, de 56-jarige Th. F., veroordeeld tot zes jaar hechtenis en elf jaar beroepsverbod wegens ontucht met en aanranding en verkrachting van ex-pupillen. De afgelopen twee jaar waren 21 aanklachten tegen hem ingediend. Een groot deel daarvan sloeg op (vermeend) wangedrag van F. van vóór 1977 en was verjaard. „Maar er blijft nog genoeg over“, zei rechtbankpresident mr. P.R. Smits toen hij van het restant de vrijspraken had afgetrokken.

Iedereen die zich met de zaak-F. heeft bezig gehouden worstelt met de vraag hoe het in hemelsnaam mogelijk is dat het zolang heeft geduurd voordat de ernst ervan werd ingezien. „Velen

hebben de boot gemist“, zegt de interviewer van destijds, A.J.

Heerma van Voss, tegenwoordig eindredacteur van het Maandblad Geestelijke volksgezondheid. „Het zat nog niet in je meest wantrouwende scenario's voor interviews om te denken dat achter dat martelen nog iets anders, namelijk seksueel misbruik van patiënten door de arts, kon liggen. Dat kan nu niet anders dan naef overkomen; maar toen was het een echt taboe. Ik bedoel niet een taboe waarvan op televisie steeds wordt gezegd dat het een taboe is om er vervolgens een programma

aan te wijden. Nee, het was iets dat buiten je voorstellingsvermogen lag“, aldus Heerma van Voss.

In het voorjaar van 1974 stelde de Belangenvereniging Minderjarigen het zwartboek 'Zetten Zat Gezeten' samen. Daarin werden — behalve kritiek op isoleren, platspuiten en koude douches — de eerste signalen van F.'s seksuele aberraties opgetekend: „Tweemaal per week kreeg ze een gesprek met F. waar seksualiteit de hoofdmoot vormde. Ze moest van haar zelfbevrediging worden afgeholpen. Toen F. tijdens een gesprek even weg moest, kreeg ze een Zweeds voorlichtingsboekje in handen gedrukt. Bij zijn terugkomst moest ze zichzelf op de divan bevredigen, dan zou ze er wel van af komen“.

De huidige VPRO-medewerker J. Simonse was in de jaren zeventig actie-coördinator van de belangenvereniging, die nu ter ziele is.

Hij zegt dat in de acties tegen de Zettense inrichting de nadruk lag op misbruik van dwang- en machtsmiddelen. F.'s seksuele misbruik van pupillen werd volgens Simonse gezien als verlengstuk van het gemak waarmee de psychiater te verdoofde. Maar tot F.'s schorsing anderhalf jaar geleden had Simonse „zelfs niet het stoutste vermoeden“ dat aanranding en verkrachting in het spel konden zijn.

De vroegere 'BM'er' brengt de lange incubatietijd van het — door de rechtbank weerzinwekkend genoemde — gedrag van de psychiater in verband met „de enorme geslotenheid van de inrichting, de uitzonderlijke machtspositie van F. en het matige kaliber van de meeste medewerkers die vaak in een soort dank-je-wel-verhouding tot hem waren komen te staan“. Dat het toezicht van Justitie en WVC op de Zettense inrichting heeft gefaald, staat voor Simonse vast. „De animo om de inrichting te controleren nam af doordat de directie was overeengekomen dat nooit een pupil zou worden geweigerd. Justitie kon Zetten als afvalbak van de Kinderbescherming niet missen.“

F. kwam halverwege de jaren zestig naar Zetten. Hij kreeg in 1973 in de Betuwe een eigen jeugdpsychiatrische afdeling. De inrichting — in 1847 door de predikant Heldering opgericht als toevluchtsoord voor meisjes en jonge vrouwen die het spoor bijster waren — was niet lang voor F.'s komst omgevormd van een 'bekeer- en bewaarinstituut' met pastorale zorg naar een instituut voor observatie en behandeling van meisjes (van 8 tot 18 jaar) met gedragsstoornissen.

De orthopedagoog W. ter Horst zou het behandelingsbeleid opzetten, maar dat was bij diens vertrek in 1970 niet gereed. Er ontstond een vacuüm, wel aangeduid als 'het gat van Ter Horst', waarin de opname-criteria gaandeweg ruimer werden en de inrichting zich ontwikkelde tot een 'eindstation' voor een restgroep van moeilijk opvoedbare meisjes, aan wie elders geen onderdak meer werd geboden. Ter Horst, die tot vorig jaar in het bestuur zat en goed bevriend was met F., is zo teleurgesteld dat hij er nu niet meer over wil praten.

De door ontslagwesties en acties van de belangenvereniging in opspraak geraakte inrichting werd in 1975/1976 doorgelicht door een commissie onder leiding van de Utrechtse hoogleraar psychotherapie dr. J.H. Dijkhuis. Het oordeel van de commissie over het beleid in Zetten was tamelijk

vermetigend. Maar volgens het rapport werd het thema van de seksuele relatie tussen arts/hulpverlener en pupil door niemand aangesneden, ook niet door de belangenvereniging. Was er niks te zien, of was men ziende blind? Het rapport geeft geen antwoord op het raadsel, de voorzitter is nu met vakantie.

De aanbevelingen van de commissie zijn nauwelijks opgevolgd,

herinnert dr. J.C. van Acker zich. De uit België afkomstige orthopedagoog nam in 1977 de vacante post van directeur van de orthopedagogische afdeling in. Twee jaar later stond hij weer op straat, na een daverende ruzie met F. en het bestuur. Van Acker, nu hoogleraar in Nijmegen, vergelijkt het lange zwijgen over het pijnlijke geheim van Zetten met incest binnen het gezin. Daarvan is bekend dat het gemiddeld vier tot zes jaar duurt voordat andere gezinsleden er weet van krijgen. Niet omdat ze het verdringen, maar omdat ze het niet zien, merken en weten.

Daarnaast wijst hij op „de geweldige discrepantie“ tussen arts en pupil in de Betuwse inrichting. „Aan de ene kant veelal mishandelde, ernstig affectief verwaarloosde, kwetsbare meisjes die in een uiterst zwakke positie verkeren. En aan de andere kant die hele machtige psychiater, die een beetje een goeroe-achtig type is met een enorme status, althans binnen de inrichting. Hij weet angstige meisjes tegenover zich, die bij klachten toch niet serieus genomen zullen worden en afhankelijk van hem zijn, omdat ze denken dat hij beslist wanneer ze eruit mogen.“

Ten slotte speelt volgens Van Acker „het zwaar protestantse milieu“ een rol. „Van oorsprong is het een bekeerinstituut voor gevallen vrouwen. De cultuur en de mentaliteit die daar bij pasten, heersten tot voor enkele jaren nog vrij sterk bij het bestuur. Men kon ongelooflijk moeilijk toegeven dat iemand uit eigen kring in

zonde kon vallen. Zo'n houding van: zoiets kan ons niet overkomen, dat moet worden toegeschreven aan de perverse fantasieën van die meisjes. In 1985 werd F. nog benoemd tot algemeen directeur. Dat is alleen te verklaren uit een enorme arrogantie, uit een sterk geloof in de voorzienigheid in eigen voordeel.“

Waar waren de inspecties van WVC en Justitie al die tijd? Tegen hun passieve houding is vrijwel onophoudelijk geageerd door de belangenvereniging en later de

'Wrang dat ik als 15-jarige niet werd geloofd en nu wel'

stichting 'Vrouwen tegen seksueel geweld door hulpverleners'. Inspecteur G.T. Gerssen van de regionale inspectie voor de geestelijke volksgezondheid kwam drie jaar geleden in de oostelijke regio werken. „Mijn voorganger heeft herhaaldelijk klachten over misstanden onderzocht, maar liep steeds vast op ontkenning van de zijde van F. en op het feit dat de aangeefsters niet uit de anonimiteit wilden treden. Pas in 1988 kwamen de eerste concrete aangiften en dat bood mij de mogelijkheid doortastender en vasthouderder op te treden dan mijn voorganger.“

Gerssen zegt dat hij zelf „ook geschrokken is van de lange voor geschiedenis“. Een waterdichte verklaring voor het mysterie heeft

hij niet, maar hij kan wel enkele aspecten aanstippen. In de eerste plaats het veranderde tijdsgevoel. „Er wordt tegenwoordig veel meer op gehamerd met incest en seksueel misbruik naar buiten te treden en aangifte te doen.“

Daarnaast waren bestuur en directie van de inrichting te veel twee handen op een buik. „Er was gebrek aan distantie. In het bestuur zaten vaak mensen die maatschappelijke verdiensten hadden, maar op het terrein van jeugdpsychiatrie en orthopedagogie geen deskundigheid hadden. Daardoor stonden ze niet boven de directeur, nee ze waren nagenoeg volledig afhankelijk van hem.“

De zwijgzaamheid onder het personeel, waaronder in de geruchtensfeer volgens Gerssen wel verhalen over F.'s bizarre seksuele 'therapieën' circuleerden, schrijft hij toe aan diens charismatische leiderschap. „Zijn naam en zijn positie dwongen respect af. Dat maakt het voor eenvoudige medewerkers moeilijk te denken dat zo iemand het bij het verkeerde eind heeft. Zij zijn geneigd te denken: dat kan niet waar zijn.“

„Het is wrang“, zegt Annie Bijnoord van het Steunpunt Slachtoffers Zetten. „dat ik met mijn verhaal niet werd geloofd toen ik 15 was en nu ik 33 ben. Als je ouder bent kun je het beter verwoorden en word je eerder serieus genomen. Het is cynisch, maar ik denk dat het zo werkt.“

Vrouwen eisen nu ook schadevergoeding van Helderingsstichtingen

TR 1-6

AMSTERDAM (ANP) — Het Clara Wichmann Instituut zal voor de slachtoffers van de woensdag wegens seksueel misbruik tot zes jaar gevangenisstraf veroordeelde ex-directeur/psychiater schadevergoeding eisen bij het bestuur van de Helderingsstichtingen in Zetten.

Het wetenschappelijk instituut dat zich op het gebied van vrouwen en recht beweegt, biedt de slachtoffers al geruime tijd juridische bijstand. „We zullen het bestuur van de Helderingsstichtingen, nu het vonnis is uitgesproken, een brief sturen waarin we vragen om een gesprek over de vraag, hoe de geleden schade kan worden vergoed“, aldus mr. D. Pessers van het instituut. „De psychiater heeft zich in dienst van de Helderingsstichtingen onrechtmatig gedragen jegens de pupillen. Ko-

men we in een eventueel gesprek niet tot overeenstemming over een schadevergoeding, dan stappen we naar de rechter met onze eis.“ Volgens Pessers is het tot nu toe niet gebruikelijk de werkgever van de daders in gevallen als deze aansprakelijk te stellen voor de geleden schade. „We zijn bezig met een soortgelijke zaak in het geval van een wegens seksueel misbruik veroordeelde cello-leraar op een muziekschool. Maar in die zaak moet nog uitspraak worden gedaan.“

Overigens hebben de vijf ex-pupillen, die eerder in kort geding een voorschot op een schadevergoeding kregen toegewezen, nog geen cent gezien. De ex-psychiater zou niet in staat zijn te betalen. De man zou inmiddels afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering.

Slachtoffers van dr F. misten liefde

Zes jaar gevangenisstraf is geëist tegen de voormalige directeur-psychiater van de Heldringstichtingen in Zetten. Natuurlijk moet dr. F voor het seksueel misbruik van afhankelijke meisjes gestraft worden als dit in een rechtszaak wordt vastgesteld, vindt D. Colenbrander. Maar het is volgens hem niet terecht alle problemen die zij nu hebben aan dokter F. te wijten. Zij zouden ook eens op zoek moeten gaan naar diepere oorzaken.

Vk 19

In een tijd waarin het gemeengoed is geworden de kinderscherming te bekritisieren is het voor mensen die zelf door de kinderscherming bij hun ouders zijn weggehaald, een kleine stap om alle woede over de ellende die ze in hun jeugd hebben meegemaakt, en waarvan ze de consequenties nog dagelijks aan den lijve ondervinden, op een vertegenwoordiger van de kinderscherming te richten. Zie het geval dokter F.

De ex-bewoonsters van Zetten zijn in de eerste plaats de slachtoffers van hun ongelukkige jeugd. Ze zijn slachtoffers van dokter F. voorzover ze seksueel door hem zijn misbruikt, niet voorzover hun hele leven is verpest.

In de tijd dat de slachtoffers van dokter F. in Zetten werden geplaatst (begin jaren zeventig) ging de kinderscherming nog een stuk voorzigtiger om met ouders die hun kinderen slecht behandelden. Ouders werden zelden vervolgd wegens mishandeling, incest en verwaarlozing.

De kinderen werden niet uit het gezin gehaald omdat ze slecht behandeld werden door hun ouders, maar omdat ze zogenaamd moeilijk opvoedbaar waren. De kinderen kregen de schuld; ze waren te moeilijk en te lastig voor hun ouders.

Bij de kinderscherming wist men toen natuurlijk ook al wel dat het niet aan de kinderen zelf lag, maar deze zienswijze had als praktisch voordeel dat de ouders zich minder aangevallen voelden en eerder toegaven om hun kind in een tehuis te laten plaatsen. De kinderen kregen dit echter mee in hun zelfbeeld; het lag niet aan hun ouders maar aan hen zelf.

In de loop van de tijd ging de kinderscherming steeds openlijker de ouders aanpakken. Wetenschappelijke theorieën en onderzoeken in de pedagogie lieten steeds meer zien dat het gedrag van kinderen niet bepaald werd door „het karakter”, maar veel meer door de relatie met de ouders.

De publieke opinie veranderde ten gunste van de kinderen en ten nadele van de ouders. Ouders hadden gefaald wanneer de kinderscherming moest ingrijpen, de kinderen hadden geen schuld. Dit leidde echter tot een grote bedreiging voor ouders waarbij het slecht ging met de kinderen. Ouders voelden zich dan al snel persoonlijk aangevallen.

Het verzet tegen de kinderscherming groeide en de massa-media richtten zich op de fouten die door de kinderscherming werden gemaakt. De publieke opinie verschuift daarom nu weer in de richting van „het komt niet altijd door de ouders, kinderen kunnen ook erg lastig zijn”.

Nu komen we terug bij de vrouwen die hun puberteit moesten doorbrengen in het tehuis voor „moeilijk opvoedbare” meisjes in Zetten. Ze kwamen daar natuurlijk niet voor niets terecht. Een ronduit slechte relatie met de ouders lag daaraan meestal ten grondslag.

Ongeacht wat voor excuses de ouders gehad kunnen hebben (armoede, slechte sociale omstandigheden), ze konden hun kinderen gewoon niet de liefde en aandacht bieden die ze nodig hadden.

Het is waarschijnlijk dat bij de meisjes in Zetten de schuld of het onvermogen van hun ouders buiten schot bleef vanwege het toenmalige beleid de ouders te ontzien en de kinderen „moeilijk opvoedbaar” te noemen. Dat kan geleid hebben tot een negatief zelfbeeld en een groot schuldgevoel. Daarmee kwamen ze terecht bij dokter F., die nagenoeg de absolute macht had in het tehuis van Zetten. De behoefte aan geborgenheid, liefde en aandacht van de meisjes werd door dokter F. bij enkelen uitgebuit ter bevrediging van zijn lusten.

Nu zijn de meisjes uit Zetten volwassen vrouwen geworden met soms grote sociaal-emotionele problemen, die ze (terecht) aan hun ongelukkige jeugd toeschrijven. De ervaringen met dokter F., die ze het meest bewust hebben meegemaakt en die nog vers in het geheugen zitten, doen zich voor als de schuld van hun hele miserabele gemoedstoestand.

De ervaringen uit de tijd voordat ze in Zetten terecht kwamen, zijn waarschijnlijk diep weggestopt in het onderbewuste; toen waren ze immers „moeilijk opvoedbaar” en daardoor zelf schuldig.

De ex-bewoonsters van Zetten moeten het volgende onder ogen zien: de problemen die ze nu hebben, komen niet alleen voort uit hun ervaringen met dokter F., maar ook uit ervaringen in hun vroegere jeugd. Getracht zal moeten worden om deze ervaringen uit hun vroege jeugd (eventueel via therapie) uit het onderbewuste vandaan te krijgen, zodat ze verwerkt kunnen worden.

Het is niet terecht om dokter F. de totale schuld te geven voor het gevoelde onvermogen om een gelukkig leven te leiden. Het is de vraag of de ex-bewoonsters van Zetten geholpen zijn met de felle actie die ze voeren tegen dokter F. Integendeel, deze actie zou een oplossing voor hun problemen wel eens in de weg kunnen staan, omdat ze hierdoor geblokkeerd worden in het onder ogen zien van de diepere oorzaken.

D. COLENBRANDER
student sociologie

Vk 26

Tegen de voormalige directeur-psychiater Th. F. („dr F.”) van het orthopedagogisch en jeugdpsychiatrisch centrum van de Heldring Stichtingen in Zetten is op 16 mei voor de rechtbank van Arnhem zes jaar hechtenis geëist.

Zijn raadsman, mr Sutorius, heeft de rechtbank verzocht het Openbaar Ministerie in zijn vordering niet ontvankelijk te verklaren. Dit verzoek is enerzijds gegrond op de buitengewoon omstrede wijze waarop het opsporingsonderzoek heeft plaatsgevonden. Anderzijds baseerde de advocaat het verzoek om niet-ontvankelijkheid op „de enorme, buitengewoon eenzijdige publicitaire hetze” tegen zijn cliënt. Mr Sutorius sprak zelfs over een volksgericht dat via de media effectief met zijn cliënt had afgerekend.

Helaas heb ik moeten constateren dat de Volkskrant al meer dan een jaar lang een voortrekkersrol in deze niets ontziende publiciteitshetze tegen dr F. op zich heeft genomen. Verscheidene malen ontvaardde de heilige verontwaardiging in lasterlijke drijfverij.

Keer op keer werden allerlei lieden van onduidelijke signatuur in de gelegenheid gesteld vrijuit hun vuil te spuien of zelfs bedreigingen tegen de psychiater te uiten. Al met al een bijzonder verbazingwekkende gang van zaken.

In een rechtstaat is het gewoonte dat de rechtspraak bij uitsluiting wordt toegewezen aan een onpartijdige rechterlijke instantie. Dit is zelfs fundamenteel voor een rechtstaat om te voorkomen dat op lynchen beluste, met koevoeten en kettingen bewapende meutes het recht in eigen hand gaan nemen.

Bij de zaak tegen dr F. tekenen zich de contouren van een volksgericht duidelijk af. Wat te denken van een artikel met als kop „Er komt een moment dat twijfelen niet meer redelijk is”, wat notabene een verslag hoort te zijn van een lopende rechtszaak.

Dit alles is, ook journalistiek beschouwd, onzindelijk. De manier waarop de Volkskrant de afgelopen tijd de publieke opinie heeft gemobiliseerd tot aan het niveau van een ware massahysterie sluit naadloos aan bij methodes van zekere boulevardblaadjes van dubieus allooi.

Verslaggeefster Steffie Kouters denkt klaarblijkelijk te preken voor eigen parochie. Het onderwerp is seksueel misbruik, dus niets is te gek en het kan niet op.

Ook de brave sociologiestudent D. Colenbrander die in Open Forum van 19 mei althans een poging doet om de zaak van meer dan één kant te bekijken, wordt in de algemene euforie meegevoerd. Hij beweert doodleuk dat dr F. sommige pupillen heeft uitgebuit „ter bevrediging van zijn lusten”. Alsof het

om een oordeel van de Hoge Raad in cassatie bekrachtigd vonnis gaat.

Naar mijn mening heeft de Volkskrant zich ten aanzien van de kwestie rondom dr F. schandalig vergalopperd. Want bij alles wat aangesleept werd om onder andere de sensatiebeluste lezers te gerieven, heeft men één ding over het hoofd gezien: de mogelijkheid dat F. zowel in zijn intenties als in zijn optreden integer kan zijn geweest.

Ik heb inmiddels begrepen dat deze overweging het voorstellingsvermogen van de sympathisanten van het „Steunpunt Hugo” te boven gaat. Maar bij de redactie van de Volkskrant zou ik graag wat meer respect zien voor de integriteit en de reputatie van medeburgers. Met de publikaties rondom de zaak van dr F. is de Volkskrant over de schreef

gegaan. Want zo lang deze man niet veroordeeld is, is hij onschuldig. En dat is iets anders dan vogelvrij.
AMSTERDAM Felice Haeyen

Straf

Als na het gerechtelijk onderzoek in de affaire-Zetten blijkt dat F. inderdaad schuldig is — en wie twijfelt daar nog aan — aan de misdaden waarvan hij wordt beschuldigd (en die zijn niet gering), dan is er toch iets ernstig mis met de controle op inrichtingen en die in Zetten als met de rechtsgang in Nederland.

Wanneer het mogelijk is dat iemand zich bijna tien jaar lang ongestraft misdadig gedraagt ten opzichte van minderjarigen, kan niet worden volstaan met het straffen van die ene persoon. Dan dienen ook diegenen gestraft te worden die al die jaren hebben nagelaten de misstanden in de openbaarheid te brengen.
HOOFDDORP P. Timman

Verbazing

Met stijgende verbazing en groeiende boosheid las ik het artikel „Slachtoffers van F. misten liefde” van de heer Colenbrander. Hierin stelt hij dat de sociaal-emotionele problemen van de slachtoffers niet alleen door seksueel misbruik zijn veroorzaakt, maar ook door moeilijke jeugdervaringen.

In geval van seksueel misbruik is het volstrekt irrelevant om ook naar vroegere ervaringen te verwijzen. Colenbrander wekt echter de schijn dat seksueel misbruik alleen nooit ernstige problemen kan veroorzaken. Met andere woorden: zo erg is seksueel misbruik niet.

In de vakliteratuur worden de gevolgen van seksueel misbruik steeds meer vergeleken met het concentratiekampsyndroom: gevangen zijn in een situatie waaraan niet te ontsnappen is. Een trauma met diepgaande gevolgen voor de rest van het leven.

Door de sociaal-emotionele problemen mede te wijten aan slechte jeugdervaringen, miskent hij de slachtoffers op pijnlijke wijze.

Seksueel misbruik wordt nog steeds met mythes omgeven. In zijn artikel bevestigt Colenbrander de mythe dat het slachtoffer het zelf uitlokt: ze kwam immers liefde tekort!

Ten slotte stoort het mij dat hij op grond van wat huis- tuin- en keukenkennis uit een ander vakgebied meent een uitspraak te kunnen doen over de manier waarop de slachtoffers hun problemen zouden kunnen verwerken.
TOORNWERD Janny Bijma

Methodiekdocente Rijks Hogeschool Groningen

Bedreigend

Waarom schrijft Colenbrander dit, vraag ik me af. Waarom probeert hij de aandacht te verschuiven van het door F. gepleegde seksueel geweld naar een eerdere situatie met andere verantwoordelijken?

Is seksueel geweld misschien moeilijk te verteren voor Colenbrander? Of is het soms bedreigend om seksueel geweld in een tehuis in het volle daglicht te stellen? En voor wie?

Wat Colenbrander in zijn stuk doet, is iets dat vaker gebeurt wanneer seksueel geweld onder de aandacht komt: het wordt snel gebagatelliseerd. Vervolgens wordt de aandacht verschoven naar het leven van het slachtoffer. De dader wordt zachtjes uit beeld getrokken of zelf ook als slachtoffer van zijn jeugd geportretteerd. Hiermee worden opnieuw het slachtoffer en de gevolgen van het seksueel misbruik voor haar verdere leven niet serieus genomen.

De zin „Ze zijn slachtoffers van F. voor zover ze seksueel door hem zijn misbruikt, niet voor zover hun hele leven is verpest” is hiervan een goed voorbeeld: Colenbrander bepaalt wel even wat voor betekenis de daden van F. voor zijn slachtoffers hebben.

Ongetwijfeld hebben de vrouwen die door F. misbruikt zijn ook andere rotzigheid meegemaakt die invloed heeft op hun leven nu. Wie niet? Maar het is niet aan Colenbrander om te bepalen of zij hier wel op een „goede” manier mee omgaan.

Hij had er beter aan gedaan ze te steunen en ze te waarderen om de moed die zij hebben om het taboe te doorbreken en voor zichzelf op te komen. Dat hun actie fel is, is logisch. Ze moeten zich verweren tegen mensen als Colenbrander die hen paternalistisch op de bol kloppen, aan ze twijfelen of ze gerechtigd zijn leugenaarsters uitmaken.

Maar alleen al het feit dat ze de knuppel in het hoenderhok hebben geworpen, moet genoeg zijn om de bezorgde Colenbrander ervan te overtuigen dat ze voor zichzelf kunnen zorgen. En dat ze datgene doen wat zij nodig hebben om hun problemen op een voor hen bevredigende manier aan te pakken.

Vrouwen, laat je er niet onder lullen.
GRONINGEN Marika Schuitemaker
incestslachtoffer

Psychiater F. is pas schuldig als hij is veroordeeld

Knulig onderzoek in zaak tegen psychiater

NR 31

De zaak van de psychiater F., gisteren veroordeeld wegens seksueel misbruik gedurende een reeks van jaren van aan hem toevertrouwde pupillen, heeft vooral wegens de aard van de telastelegging heel wat beroering verwekt. Maar dat geldt evenzeer voor het verweer, dat erop berustte dat alle verhalen door de getuigen zouden zijn verzonden en dat het onderzoek van de politie dit in de hand had gewerkt. De rechter kon er niet omheen de plausibiliteit van dit verweer ten minste te overwegen. Daarom heeft de rechter-commissaris mij gevraagd te onderzoeken of de kwaliteit van het onderzoek al dan niet aanleiding geeft tot zulke verwijten. Ik hecht eraan om, gebruik makend van gegevens die nu aan iedereen bekend kunnen zijn, nog eens uit te leggen wat ik ook aan de rechter publiekelijk heb verklaard.

De zaak F. heeft een lang verleden, maar het werkelijke onderzoek is niet zo lang geleden begonnen op grond van een concrete schriftelijke klacht. De politie besloot toen tot een grootscheeps onderzoek, maar stuitte direct op het probleem dat men niet gemakkelijk aan getuigen kon komen. Daarom heeft men bij de gemeente Zetten een namenlijst opgevraagd van alle pupillen die in een bepaalde periode in de Zettense inrichtingen waren geweest. Die lijst bevatte 300 namen. Toen is men gaan opbellen. Slechts 200 pupillen konden worden bereikt, de overigen waren verhuisd naar niet meer te achterhalen adressen.

Reden tot wrok

Aan die 200 pupillen kon worden gevraagd of zij iets relevant te melden hadden; hier doet zich echter het meest kritische probleem voor: wat vraag je in zo'n geval? Wij moeten ons bedenken dat de Zettense inrichtingen geen vakantie-oord waren. Integendeel, er heerste daar een regime dat er niet om loog, en waartegen bij herhaling hevige was geprotesteerd. Er waren zwartboeken verschenen, een onderzoekscommissie had zich ermee bemoeid, er waren vele pupillen die weglieden en hun beklag deden. In het bijzonder werden genoemd de strenge gedragstherapeutische strafmaatregelen, isolatie, gedwongen medicatie.

Dit alles leidt tot de constatering dat vele, zo niet alle, ex-pupillen een goede reden hadden een wrok te koesteren tegen de inrichtingen en het personeel ervan. Dat is geen gunstig uitgangspunt voor een politie-onderzoek dat beoogt objectieve en waarheidsgetrouwe gegevens boven tafel te krijgen. Nog erger, men moet bij voorbaat rekening houden met een verweer in de trant van: „Ze zeggen dit alleen maar om zich op Zetten te wreken.” Het is interessant te bezien wat de opsporingsambtenaren in deze situatie besloten te doen.

Politie-onderzoek is gericht op opsporing en op een bewijsconstructie. Van opsporing was in dit geval geen sprake: men had een verdachte en wist om wat voor misdrijven het zou gaan. Het ging er uitsluitend om een zo sterk mogelijk bewijs te construeren door het verzamelen van zoveel moge-

lijk onafhankelijke en betrouwbare aangiften. Alleen dan zou het bovengeschetste verweer geen stand kunnen houden.

De kwaliteit van het bewijs hangt in sterke mate samen met de eerste vraag die men de pupillen door de telefoon stelde. Stel dat men vraagt: „Wilt u een klacht indienen over wat u in Zetten is overkomen?” en stel dat een groot aantal pupillen spontaan had gezegd: „Ja, en wel over seksueel misbruik door dr. F.” In dat geval kan de wrok tegen Zetten geen afdoende verklaring vormen; zelfs als de klachten gefantaseerd worden, is nog niet te verwachten dat de fantasie zich bij toeval richt op één persoon en op één soort mis-

Bij alle onderzoek, dus ook bij dat door de politie, hangt de betrouwbaarheid van de conclusie af van de kwaliteit van de gebruikte onderzoeksmethode. Door tijdgebrek, gebrek aan financiële middelen en ondeskundigheid laat de kwaliteit van politie-onderzoek soms te wensen over. Dit werd nog eens duidelijk in de zaak tegen de psychiater F., ex-directeur van de Zettense inrichtingen, die gisteren door de Arnhemse rechtbank is veroordeeld tot een gevangenisstraf van zes jaar.

Door W.A. Wagenaar

drijf. Integendeel, het spontaan noemen van dr. F. en seksueel misbruik, zou uitermate belastend zijn geweest.

Wanneer men echter een geheel andere vraag stelt: „Wilt u een klacht indienen over seksueel misbruik door dr. F.?” ligt de zaak heel anders. Degenen die nu dezelfde persoon en hetzelfde misdrijf noemen, hoeven dat niet bij toeval te doen, maar kunnen dat doen omdat het hun door de vraagsteller in de mond is gelegd. Om deze reden is het uitermate belangrijk te weten wat precies bij dit eerste contact is gevraagd. Het opbellen van 200 personen lijkt wel enigszins op een telefonische enquête. Onderzoekers die gebruik maken van enquêtes leren twee dingen heel goed: je moet de vragen *standaardiseren* en *vastleggen*. Dit geldt in versterkte mate voor een justitieel onderzoek, waarbij men lastige vragen van de verdediging kan verwachten. Het feitelijke opbellen is verricht door vijf verschillende ambtenaren die van tevoren niet hebben afgesproken wat ze zouden vragen, die de vragen niet hebben opgeschreven en die nu ook niet meer kunnen reconstrueren wat ze hebben gevraagd. Het is dus heel goed mogelijk dat de klachten over misbruik door dr. F. de getuigen in de mond is gelegd. De ambtenaren hebben dat ook beaamd. We kunnen het feit dat verschillende getuigen met dezelfde klacht komen dus niet zonder meer als bewijs aanvaarden.

Veel?

Hoeveel pupillen hebben positief op de al dan niet suggestieve vraag gereageerd? Oorspronkelijk tien van de 200. We weten niet of dat veel is. Als de neutrale vraag gebruikt is, mogen tien eensluidende verklaringen als zeer opmerkelijk worden beschouwd. Maar bij gebruik van de suggestieve vraag is tien op de 200 wellicht niet zo veel.

Ter vergelijking kunnen we kijken naar het aantal keren dat vaders valselijk van incest worden beschuldigd, meestal wegens een wrok van moeder of kind. De beste schatting is dat dit voorkomt in 5 à 10 procent van de aangiften. Later hebben zich door de reusachtige publiciteit nog tien extra aangeefsters gemeld. Van deze getuigen staat echter met zekerheid vast dat zij wisten om welke verdachte en om welke aanklacht het ging. De getuigen in de zaak F. dus heel weinig; de rechter zal elke klacht zelfstandig op haar merite moeten beoordelen.

De onderbouwing van ieder individueel te laste gelegd feit berust eveneens op politie-onderzoek. De opdracht van de rechter-commissaris strekte zich ook tot dit deel van het onderzoek uit. De logische positie is als volgt: er is een aanklacht die het openbaar ministerie als waar presenteert, terwijl de verdediging stelt dat het om een verzinsel gaat. Het bewijs bestaat uit processen-verbaal, onderkend door de aangeefsters. In principe kunnen de verklaringen best verzonden zijn. Zulke gevallen zijn in het verleden voorgekomen. De aangeefsters zouden daarvoor goede motieven kunnen

hebben en zij hebben, naar moet worden aangenomen, in meerderheid voldoende ervaringen gehad om over seksueel misbruik een geloofwaardig verhaal te kunnen construeren. De rechter moet uitmaken of het om verzinsels gaat en vraagt daarom aan mij of de gebruikte onderzoeksmethode deze hypothese wellicht uitsluit of althans zo klein mogelijk maakt.

Leugendetectie

Het is niet zo gemakkelijk waarheid van fantasie te onderscheiden. Een veel bestudeerde methode is de leugendetectie met behulp van fysiologische metingen.

De resultaten hiervan zijn bedroevend en kunnen het oordeel van de rechter beslist niet vervangen. Bovendien gaat het niet om aangeefsters van een ernstig delict aan een test met een leugendetectie te onderwerpen.

Een andere methode heet in het Engels: Statement Validity Analysis. Deze methode gebruikt een aantal formele criteria waaraan ware verhalen vaker voldoen dan gefantaseerde verhalen. Voorbeelden van zulke criteria zijn: rijkheid aan details, interne consistentie, beslistheid waarmee het verhaal wordt verteld. Helaas is gebleken dat dergelijke criteria weinig of geen onderscheidend vermogen bezitten. Een extreme test die in Duitsland is ontwikkeld en die negentien van zulke criteria beschouwt, wijst, voor zover wij weten, nog steeds 22 procent van de gefantaseerde verhalen als waar aan, terwijl men gokkenderwijs slechts 50 procent fouten maakt. Voor de praktijk van de rechtszaal is zo'n resultaat niet voldoende.

Maar gelukkig werd mij niet gevraagd waarheid van fantasie te scheiden; ik hoefde alleen maar te letten op de gebruikte onderzoeksmethode. Helaas bleek dat een even onmogelijke taak. Om de kwaliteit van een verhoor te beoordelen moet je beschikken over de vragen die zijn gesteld. In een Nederlands proces-verbaal worden de vragen echter altijd weggelaten. Je weet dus niet of de relevante feiten spontaan zijn genoemd; het is best mogelijk dat de feiten in een vraag waren verwoord, en dat de getuige alleen maar 'ja' zei.

De officier van justitie maakte nogal veel ophof van het feit dat de verklaringen elkaar bevestigden. Maar stelt u eens voor dat de ondervrager met zoveel woorden aan alle getuigen had gevraagd of de verdachte een geruit boxershirt droeg (een door mij verzonden detail). Een bevestiging door vijf getuigen kan toch moeilijk worden opgevat als spontaan geproduceerde, elkaar bevestigende verklaringen? Kortom, wanneer we de vragen niet kennen, kunnen we de antwoorden niet beoordelen.

Een verontrustend aspect hierbij is dat de verhoren vele, vele uren duurden, terwijl ze meestal in enkele bladzijden zijn samengevat. De verbalisanten treden daarbij selecterend en ordenend op, waardoor een samenhang kan ontstaan die er oorspronkelijk niet was. Nu is het heel begrijpelijk en verstandig dat verhoren in processen-ver-

baal worden samengevat. In het buitenland, waar dit niet altijd gebeurt, word je als deskundige soms belast met duizenden pagina's gestenografeerde tekst, die de capaciteit van het geheugen ver te boven gaan.

Maar wat te denken van een situatie die bij zaken over seksueel misbruik nogal eens voorkomt, waarin de getuige het onzegbare niet kan zeggen en niet verder komt dan enkele zeer geëmotioneerde uitingen die de verbalisanten alleen kan interpreteren in het kader van een zorgvuldig opgebouwde vertrouwensrelatie? Juist in

die situatie is de gelegenheid om de getuige te beïnvloeden en om de woorden van de getuige tendentius te interpreteren, uitermate groot. De goede rechtsgang vraagt een bescherming tegen zulke effecten; die bescherming kan alleen worden verkregen wanneer de rechter het proces-verbaal kan vergelijken met een registratie van het werkelijke verhoor. Waar zo'n registratie ontbreekt, kan de methode niet worden beoordeeld. Ik kan dan als deskundige ook niet uitsluiten dat de verhoren suggestief zijn geweest of dat de verballen de verklaringen op een tendentieuze wijze weergeven.

Onbenullig

Bij dit alles is niets gezegd over de ware toedracht of over de geloofwaardigheid van de getuigen. De enige vraag was of er op grond van de gebruikte methode een keuze gemaakt kan worden uit de strijdige standpunten van de twee partijen. Het antwoord is negatief, om twee redenen. Wat bekend is over de gebruikte methoden is niet al te best. Geen enkele student in de sociale wetenschappen zou worden toegestaan een scriptie-onderzoek zo onbenullig op te zetten. Daarnaast is de rapportage over het onderzoek zo ver beneden de maat, dat daaruit in veel gevallen de methode niet meer valt te reconstrueren.

Waar leidt dit alles nu toe? Aan de ene kant ligt er de vraag of de rechter met een dergelijke onzekerheid genoeg moet nemen. Dat laat ik graag aan de rechter over, zelfs al is het bekend dat onzorgvuldig onderzoek zeer in het nadeel van de verdachte kan zijn. Belangrijker acht ik echter de vraag of burgers die aangifte doen van een misdrijf, moeten aanvaarden dat hun vaak terecht klacht verzandt in juridische keutelij, omdat het openbaar ministerie zijn taak bij het onderzoek niet kent. Stel dat de getuigen in de zaak F. gelijk hadden. Is het aanvaardbaar dat ze door de diepste diepte gaan om een getuigeverklaring af te leggen, terwijl door de onzorgvuldigheid van de onderzoekers er nog zoveel vragen openblijven dat een veroordeling in gevaar komt?

Het onderzoek in de zaak F. was gewoon niet goed genoeg. Desgevraagd heb ik dat ook gezegd. De bringer van slecht nieuws wordt niet gewaardeerd en mij zijn hevige verwijten gemaakt. Maar wie wil beweren dat dit onderzoek goed was laat zich, denk ik, graag knollen voor citroenen verkopen. Mijn kritiek richt zich niet tegen de opsporingsambtenaren, die een moeilijk onderzoek onder moeilijke omstandigheden hebben uitgevoerd. Ik richt mijn verwijten tegen het openbaar ministerie dat de leiding had over dit onderzoek; tegen het departement dat verantwoordelijk is voor de onvoldoende opleiding van politie-ambtenaren; en tegen de politici die deze toestand wegens geldgebrek, maar willens en wetens, laten voortduren en die ons allen daarbij benadelen.

De auteur is hoogleraar toegepaste functionele en theoretische psychologie aan de Rijksuniversiteit Leiden.

Trouw ZATERDAG 12 MEI 1990

Podium

Zorg voor de hulpverlener

TR 12
door Annego Strumphier

Op 16 mei dient de rechtzaak tegen de psychiater F., tot voor kort directeur van de Heldringstichtingen te Zetten, een tehuis voor wat men 'zeer moeilijk opvoedbare jongeren' noemt. Aanklacht: seksueel misbruik van een aantal ex-pupillen. Vijf ex-pupillen hebben inmiddels, via de rechter, een schadevergoeding geëist en gekregen.

Het is natuurlijk uitstekend dat een aantal ex-pupillen zich tegen hun voormalige hulpverlener kan verenigen. Zij komen op voor hun belangen. Maar wat met al diegenen die dat niet kunnen? Al die meisjes, inmiddels vrouwen, die de afgelopen tien, twintig jaar in Zetten 'zaten'. Of ze zijn gekrepeerd aan de heroine, of ze staan te zwak in hun schoenen om zulke stappen te ondernemen: een advocaat te vinden, met zo iemand te onderhandelen, hun klachten te verwoorden. Zij kregen in de Heldringstichtingen niet de mogelijkheid zich persoonlijk te vormen.

Vanuit het standpunt van de ex-pupillen gezien is het dus een goede zaak dat zij actie ondernemen tegen hun ex-hulpverlener. Maar ik heb er bezwaar tegen dat deze hulpverlener vervolgens door de strafrechter wordt vervolgd, en wel om twee redenen.

Ten eerste zou ik de verantwoordelijkheid voor de situatie in de Heldringstichtingen, inclusief het handelen van de psychiater, sinds de gebeurtenissen in 1974, bij de Tweede Kamer willen leggen. Ten tweede kan seksueel misbruik, een bekend verschijnsel in de hulpverlening dat dringend onderkend moet worden, niet worden opgelost door de rechter. Met het vervolgen van de psychiater worden enerzijds verantwoordelijkheden afgeschoven, anderzijds wordt daarmee de aandacht afgeleid van de vraag op welke wijze seksueel misbruik voorkomen kan worden. Hieronder een toelichting.

Verantwoordelijkheid

In het begin van de jaren zeventig was het denken over psychiatrie en hulpverlening in een stroomversnelling geraakt (denk o.a. aan Foudraïne, Sjef Teuns, Carel Muller). Ik werkte toen in de Heldringstichtingen als groepsleider, raakte in conflict met de psychiater-directeur over de behandeling van de pupillen en werd na anderhalf jaar op

staande voet ontslagen. Mijn werkervaringen werden gepubliceerd (NieuwSchrift, nr. 8, Sjaloom/Nieuwe Linie 1974). De Belangenvereniging Minderjarigen werd actief in de inrichting en publiceerde, eveneens in 1974, een zwartboek 'Zetten-zat-gezeten'. In die publikaties stond het allemaal: de sociale geïsoleerdheid van de inrichting waar een gezonde meningsvorming onmogelijk was, de sfeer van straf en willekeur, waarin conflicten escaleerden en kinderen voor futiliteiten in de isoleercel terecht kwamen, de zinloosheid van de 'arbeidstherapie', het gebrek aan toekomstperspectief van de pupillen, de visie van de directie: „Deze kinderen zijn crimineel“, de klachten van de meisjes over het optreden van de psychiater. De publikaties over de situatie in de Heldringstichtingen leidden in 1974 tot kamervragen, een onderzoek door het ministerie van justitie zelf en vervolgens door een wetenschappelijke commissie. Deze deed aanbevelingen voor reorganisatie van de Heldringstichtingen, die deels werden opgevolgd. Men onderzocht echter niet het handelen van de psychiater, ondanks berichten over zijn onbekwaamheid. De psychiater bleef in functie en kreeg met de jaren zelfs een sterkere positie, hoewel hij de dialoog met de groepsleiders en de pupillen niet kon aangaan (zie NieuwSchrift, 1974).

Hij kon daardoor geen mensen om zich heen verzamelen ten opzichte van wie hij zijn handelen kon toetsen. Hij kreeg geen feedback en maakte dat zelf ook niet mogelijk. Evenmin kon hij leiding geven aan ideeën van medewerkers om de situatie van de pupillen meer leefbaar en open te maken. Ik was indertijd misschien wel lastig voor hem met mijn kritiek op de behandelingsmethoden, maar hij ging er op geen enkele manier op in. In plaats daarvan verklaarde hij mij voor gek (Haagse Post 1-6-74). Belangrijker was echter dat hij de dialoog met de pupillen niet aan kon gaan. Hij keek hen niet aan als hij met hen praatte, verdiepte zich niet echt in wat hen bewoog. Veel kinderen voelden zich niet op hun gemak bij hem of waren bang. Dat is ook niet zo verwonderlijk gezien zijn negatieve kijk op de meisjes: „Het is puin; het zijn lege hulzen waar je alles in moet stoppen; voor deze meisjes gelden andere normen“.

De Helderlingstichtingen te Zetten.

FOTO WIM SALIS

De psychiater werd niet gecorrigeerd door W. ter Horst, orthopedagoog en toentertijd professor in Leiden. Ter Horst beaamde daarentegen „dat deze kinderen niet invoelbaar zijn“, „dat het rotwerk is want je krijgt er niets voor terug“. Hij had jarenlang zelf in de Helderlingstichtingen gewerkt, woonde 'om de hoek' en gaf in 1974 nog steeds adviezen. Deze gaven noch de psychiater noch de groepsleiding de mogelijkheid de pupillen als goed te gaan zien en de adviezen gaven geen aanwijzingen hoe je deze meisjes kunt helpen zich te ontwikkelen tot zelfstandige vrouwen die voor zichzelf kunnen opkomen en in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien. Ook aan Ter Horst's boeken hadden ze niets, want daarin werden situaties beschreven die in schrille tegenstelling waren met de werkelijkheid in de Helderlingstichtingen, waar je elke dag je falen ten opzichte van de pupillen kon ervaren. Voor de buitenwereld functioneerden de boeken van Ter Horst slechts als legalisatie van zulke situaties als de Helderlingstichtingen.

Faalhandeling

Een onbekwaam psychiater, die niet wordt teruggefloten, nee zelfs wordt aangemoedigd. Hoe schadelijk is dat voor de psychische gezondheid van zo iemand? Is het dan verbazend dat hij zelf niet meer inziet dat hij is ontspoord? In zo'n geval horen de verantwoordelijken om zo'n inrichting heen ervoor te zorgen dat hij vertrekt. Daarvoor heeft in 1974 niemand gezorgd: niet het bestuur van de Helderlingstichtingen, niet de wetenschapper Ter Horst, niet het ministerie van justitie.

Mijn tweede bezwaar tegen de vervolging van de psychiater en meer in het algemeen tegen de vervolging van dergelijke gevallen is dat daarmee het probleem van seksueel misbruik in de hulpverlening bij de rechter wordt gelegd. We kunnen nu wel in alle gevallen die bekend worden, ontslaan of laten vervolgen, maar dat lost niets op en leidt de aandacht maar af. Seksueel misbruik kan alleen worden opgelost als het binnen de verantwoordelijkheid van de hulpverlener zelf wordt gebracht. Dat gebeurt wanneer we seksueel misbruik zien als gevolg van falend handelen, als gevolg van een communicatieprobleem tussen hulpverlener en client/pupil. Hulpverlening faalt wanneer de hulpverlener het kind niet meer als goed kan zien, als een opgroeiend mens met mogelijkheden, wanneer hij het zicht op de hulpverleningsdoelen kwijft op de kinderen, de uitdrukken van onvermogen, de stigma's, de sfeer van willekeur en geweld. Dat gebeurt altijd op de loer, temeer daar veel hulpverleners in hun opleiding niet voldoende worden voorbereid op de problemen die zij in het werk tegenkomen. Als je het falen wilt vermijden en daarmee de excessen voorkomen, vergroot dan de zorg voor de hulpverlener. Zorg voor de hulpverlener wil zeggen dat hij de gelegenheid heeft binnen een collectief te werken. Niet een collectief van enkel vakgenoten, maar met hulpverleners uit verschillende disciplines en leken, die op verschillend niveau werken en vanuit verschillende invalshoeken elkaar kunnen aanspreken op hun ideeën over hun pupillen, de doelstellingen van de be-

handeling, de vorderingen. Een intelligent systeem waarbinnen de hulpverlener als verantwoordelijk persoon ten opzichte van zijn pupil overeind kan blijven. Een collectief waar ook gezegd kan worden: zoek ander werk, zoals men tegen de psychiater had moeten zeggen, die in 1974 al mislukt was als hulpverlener. Veel pupillen (jongeren) zitten zelf met een seksuele problematiek. In een situatie waar jonge mensen zich niet kunnen ervaren als begaafde mensen met een toekomst, wordt het seksuele problematisch. Een goede hulpverlener probeert hen daarmee te helpen. Hij kan dat alleen op zorgvuldige wijze doen wanneer hij zijn handelen kan toetsen in een goed functionerend collectief. Anderzijds is het goed wanneer pupillen, wanneer zij volwassen zijn geworden of wanneer de behandeling is beëindigd, hun woede en protest kunnen uiten tegen hun ex-hulpverlener. Dat is nu eenmaal nodig om weer de verbinding te kunnen maken met hun eigen achtergrond, met hun ouders. Daarvoor moet de hulpverlener in hun denken opzij gedrongen worden. In een goed functionerende hulpverlening kan dat, zonder dat de hulpverlener bang hoeft te zijn voor de rechter te worden gesleept. De psychiater in de Helderlingstichtingen had op zichzelf gelijk de meisjes te willen helpen in hun seksuele ontwikkeling. Maar hij kon het niet en maakte er een knoeiboel van. Aan zorg voor de hulpverlener heeft het in zijn geval schromelijk ontbroken.

Drs. A. M. E. Strumphier is orthopedagoog.

Ex-directeur Zetten in beroep tegen vonnis

Door een onzer redacteurs NRC

ROTTERDAM, 31 mei — De tot zes jaar gevangenisstraf veroordeelde voormalige directeur-psychiater Th. F. (56) van de Helderling Stichtingen in Zetten tekent tegen dit vonnis hoger beroep aan.

De Arnhemse rechtbank oordeelde F. gisteren schuldig aan ontucht, aanranding en verkrachting van in de inrichting geplaatste meisjes. F. heeft dit steeds ontkend. Volgens zijn raadsman mr. E.Ph.R. Sutorius bieden zowel de hoogte als de motivering van de straf aanknopingspunten om in appel te gaan. „Voor vier van de tien ten laste gelegde strafbare feiten is mijn cliënt vrijgesproken. Dat is niet niets en het werpt een bijzonder licht op de beschuldigende verklaringen“, aldus de advocaat.

Daarnaast is het volgens de raadsman gewenst de vraag of er wel sprake is van eerlijke berechting van F. aan het gerechtshof voor te leggen. Door een „publicitaire hetze“ en door toewijzing in een eerder gevoerd kort geding van voorschotten op schadevergoedingen aan vijf slachtoffers van F. waren volgens Sutorius de beginselen van faire rechtsgang geschonden.

„De rechtbank heeft niet alleen F. maar ook het toezicht op de Kinderbescherming veroordeeld“, zei mevrouw A. Bijnoord van het Steunpunt Slachtoffers Zetten in een reactie op de uitspraak van de rechtbank. „Recht aan het onrecht dat al die jaren is geschied zal nooit meer kunnen worden gedaan. Maar we hebben wel eindelijk erkenning van onze klachten gekregen.“

Inspecteur G.T. Gerssen van de regionale inspectie voor de geestelijke volksgezondheid heeft enkele maanden geleden bij het ministerie van WVC schriftelijk aangedrongen op medewerking aan verplaatsing van de jeugdpsychiatrische afdeling (ongeveer 35 plaatsen) van de Helderling Stichtingen uit Zetten. De inrichting is weliswaar in particuliere handen,

maar Justitie en WVC betalen alles.

Door de affaire rondom de vorig jaar ontslagen directeur-psychiater roept de lokatie Zetten bij ouders die horen dat hun kind daar heen moet „associaties op die wel het laatste zijn waar ze in zulke omstandigheden op zitten te wachten“, aldus Gerssen. Zowel bij de directie van de inrichting als op het departement staat men er niet afwijzend tegenover elders een nieuwe start te maken. zegt de inspecteur. „Men vindt het bespreekbaar, maar concrete plannen zijn er nog niet.“

Voor de orthopedagogische afdeling (ongeveer 75 plaatsen) van de Helderling Stichtingen wordt geen verplaatsing overwogen, aldus de woordvoerder van Justitie. „Het beleid is er op gericht de capaciteit van jeugdinrichtingen de komende jaren uit te breiden. In dat licht bezien ligt een verhuizing niet voor de hand.“

Raden voor Kinderbescherming overbodig

Door J.C.A. van Acker

NRC

De kinderbeschermingsinstellingen kennen geen concurrentie. Het zijn gevestigde voorzieningen die elkaar in stand houden. De Raden voor de Kinderbescherming zijn de leveranciers van kinderen voor de Gezinsvoogdijverenigingen. De Gezinsvoogdijverenigingen grossieren in kinderen voor de tehuizen. De overheid subsidieert dit systeem met bijna een miljard gulden per jaar en bepaalt, vrijwel ongestoord door de politiek, het beleid. Geen concurrentie en een overheid die op eigen houtje het beleid vaststelt, vormen samen de twee basisvoorwaarden voor een Oosteuropese kwaliteitsniveau.

De gebruikers, de ouders van uit huis geplaatste kinderen, zijn monddood. Meestal zijn het arme drommels die zelf een problematische jeugd achter de rug hebben, werkloos zijn of arbeidsongeschikt, verbaal niet begaafd. Spreken, dat doen 24-jarige maatschappelijke werkers voor hen, terwijl hun kinderen in tehuizen worden 'opgevoed' door even jonge, onervaren snaken.

In deze situatie is evaluatie volledig uit den boze. Verscheidene gezinsvoogdijverenigingen en kinderbeschermingsinstellingen verkeren al jaren in een crisissituatie, met veel personele wisselingen en onderlinge spanningen. De subsidie gaat gewoon door, onafhankelijk van een controlerende instantie. Een milieuraamp op het terrein van de geestelijke gezondheidszorg.

De kinderbescherming is politiek niet interessant. De politiek loopt achter de feiten aan. Een of andere staatssecretaris zal er alleen eventjes aandacht eraan besteden, als al te drieste toestanden aan het licht komen. Verder worden kritische geluiden zoveel mogelijk doodgezwegen, bijvoorbeeld toen een bekend onderzoekster in 1983 tot de conclusie kwam dat kinderen lukraak in tehuizen worden geplaatst, want „er werd geen verband gevonden tussen de problematiek van de jongere en de plaats waar hij terecht kwam” (een analogie in de medische zorg zou zijn dat een kankerpatiënt wordt opgenomen in de kraamafdeling van een kliniek). Verder bleek ook „dat meer kinderen in het systeem blijven hangen dan noodzakelijk lijkt”. Een vernietigend oordeel over 90 jaar kinderbescherming.

Waarom nemen de universiteiten hier niet het voortouw? Waar is de intelligentia die opkomt voor de rechten van de underdogs? Ook de wetenschap laat verstek gaan. Het onderzoek ligt in hoofdzaak in handen van sociologen, die het bekende statistische onderzoek doen naar even bekende algemene waarheden. De durf ontbreekt zelf methoden in de praktijk te ontwikkelen en aan wetenschappelijke evaluatie te onderwerpen.

In de jaren zeventig gloorde enige hoop toen de alternatieve hulpverlening zich met veel bombarie in de schijnwerpers plaatste. Wegens een onluisterende ondeskundigheid kon dit niet als een serieus alternatief standhouden. Kwetsbare jongeren werden door domme interventies van alternatieve hulpverleners de vernieling ingestuurd. Ik ken het geval van een zwakbegaafd meisje dat overleed na een overdosis heroïne, tien dagen nadat zij door het JAC-Amsterdam op kamers was geplaatst in een onzure buurt. En wat deed de overheid? Die sloopte de alternatieve hulpverleners, bekend als lastige

ge klanten en schreeuwers, op in het gesubsidieerde systeem.

De meest nefaste rol bij het in stand houden van een onverantwoord kinderbeschermingssysteem speelde het WIJN (Werkverband Integratie Jeugdwerkzaamheden Nederland), dat als overkoepelend orgaan van de traditionele instellingen alle vernieuwende tendensen bedolf onder een vloedgolf van met letters bedrukt papier (rapporten, moties, circulaire's). Deze geldverslindende organisatie is goddank bijna geheel opgeheven, maar naar goed Nederlands gebruik onder een andere noemer vervangen door een andere abstractie, het NIZW (Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn). Ik zou dit niet schrijven, als ik niet diep bezorgd zou zijn over het lot van de kinderen die onder dit systeem vallen. In mijn praktijk ontmoet ik wekelijks de slachtoffers van de kinderbescherming. Kinderen die van hot naar her zijn verwezen. Radeloze ouders, vol schuldgevoelens en met wrok tegenover de instanties. Als wetenschapper sta ik met de rug tegen de muur tegenover zoveel ellende en schrijnende lotgevallen. Het gaat hier niet om een kleine groep:

vijf procent van de kinderen heeft ernstige gedragsproblemen, waarvoor gespecialiseerde hulp dringend noodzakelijk is. Van de totale populatie kinderen en jeugdigen in ons land betreft het circa 200.000 minderjarigen. In tegenstelling tot wat velen denken, gaat het niet om

leeftijdsgelaten problemen die vanzelf zullen verdwijnen. Met ernstige gedragsproblemen worden persistente stoornissen bedoeld, waarvan is aangetoond dat ze, zonder behandeling, blijvend zijn. Vroegtijdige hulpverlening is van wezenlijk belang voor de geestelijke volksgezondheid in een land. Het drama is echter dat adequate behandelingsmethoden voor kinderen met gedragsstoornissen amper ontwikkeld zijn en dat slechts een fractie bij hulpverleners wordt aangemeld. In de Verenigde Staten en ook in Nederland zijn enkele wetenschappelijk verantwoorde en blijkbaar efficiënte projecten van de grond gekomen, maar door bovengenoemde oorzaken winnen zij geen terrein.

Wat moet gebeuren om het kwaliteitsniveau van de Nederlandse kinderbescherming op een aanvaardbaar peil te brengen? Er zijn hier voldoende bekwaame en enthousiaste mensen om de noodzakelijke vernieuwingen tot stand te brengen. Wat ontbreekt is de politieke wil om de beschikbare gelden efficiënter te besteden. De hulp in de kinderbescherming kan niet worden betaald door de cliënten, daarom staan de pioniers met lege handen. Er is grote behoefte aan een minister die hier de knoop durft door te hakken.

Dat zou een minister moeten zijn met ideeën en een duidelijk omschreven doel op het gebied van de kinderbescherming. Een minister die zich niet laat bedotten

door de machtige kinderbeschermingslobby's en die ambtenaren op hun verantwoordelijkheden wijst.

Misschien kunnen de volgende voorstellen, voortkomend uit mijn twintigjarige ervaring in de kinderbescherming, van enig nut zijn.

(1) *Scheiding hulp en recht*: hulpverlening of behandeling moet volledig uit de justitiële sfeer worden gehaald. Enerzijds moeten er jeugd- en familierechtbanken zijn, anderzijds hulpverleningsvoorzieningen. Jeugdigen die misdrijven plegen, worden voorgeleid voor de jeugdrechter. Familierechtbanken behandelen echtscheidingszaken, adoptie, gezinsproblemen zoals mishandeling en verwaarlozing. De rechter kan beslissen of een jongere naar de jeugdgevangenis moet of een alternatieve straf krijgt. De rechter kan het advies geven of de verplichting opleggen dat het gezin zich aanmeldt bij de hulpverlening, of dat de jeugdige delinquent tijdens of na het uitzitten van zijn straf in therapie gaat. Ook kan een kind dat in ernstig gevaar verkeert, tijdelijk uit huis worden geplaatst.

(2) *Subsidiering op basis van vraag en aanbod*: de ouders en de jongeren moeten kunnen kiezen tussen hulp door een jeugdafdeling van een RIAGG, instellingen opgericht door het particulier initiatief of bij vrij gevestigde hulpverleners. Hiertoe worden normen ontwikkeld en een inspectiesysteem opgezet, met onder andere strenge eisen voor dossiervorming,

planning van de behandeling en evaluatie. Het aantal patiënten bepaalt de jaarlijkse subsidie.

(3) *Academische Centra voor Jeugdhulpverlening*: naar analogie van de academische ziekenhuizen worden in deze centra nieuwe methoden ontwikkeld, in het bijzonder voor de zeer problematische jongeren en gezinnen die elders niet goed kunnen worden behandeld. Hier worden ook deskundige hulpverleners opgeleid en anderen bijgeschoold. De Academische Centra voor Jeugdhulpverlening kunnen een rol spelen in de evaluatie van de voorzieningen en bij het beleid.

In mijn plan zijn de Raden voor de Kinderbescherming overbodig geworden en de Gezinsvoogdijverenigingen vervangen door een uitbreiding van de jeugdafdelingen van de RIAGG's. De rijksinstellingen hebben uitsluitend een functie als jeugdgevangenis. Het monopolie van de RIAGG's wordt opgeheven doordat onder particulier initiatief en vrij gevestigde hulpverleners betere kansen krijgen, zonder afhankelijk te zijn van de financiële draagkracht van hun cliënten. Alle hulpverleners moeten echter aantonen dat de kwaliteit van hun werk overeenkomt met het beschavingspeil van Nederland.

De auteur is hoogleraar orthopedagogiek te Nijmegen.

Positie ouders versterken tegen kinderbescherming

Van onze *parlementsredactie* TR 15
DEN HAAG - De positie van ouders tegenover de Raden voor de Kinderbescherming moet worden versterkt. Ouders, die met de raden te maken krijgen, moeten vaker een beroep doen op een advocaat en het recht krijgen van een nieuw onderzoek als zij het niet eens zijn met oordelen van de raden. Dit stelt de commissie-Gijsbers in een rapport over de raden voor de kinderbescherming, gemaakt op verzoek van staatssecretaris Kosto (justitie). De commissie vindt dat ouders moeten weten waarom de raden rechters adviseren de kinderbescherming in te schakelen.

TR 15
Van onze *parlementsredactie*
DEN HAAG - De Raden voor de Kinderbescherming functioneren over het algemeen goed. Hoewel er een aantal veranderingen nodig zijn om de raden beter te laten werken, is het aantal formele klachten over de raden gering. Wel moet de positie van ouders die te maken krijgen met de raden, worden versterkt.

Dit concludeert de commissie 'Taak en functie raden voor de Kinderbescherming' in een onderzoek dat is opgesteld in opdracht van staatssecretaris Kosto (justitie). Aanleiding voor het rapport vormde een serie klachten over de raden.

Volgens de commissie, die onder voorzitterschap stond van de heer A.J. Gijsbers, is er geen sprake van duizenden klachten over de raden, zoals wel wordt beweerd. Afgezien van strafzaken (8 000) en inningen van alimentatie (zo'n 65 000) behandelen de raden jaarlijks zo'n 20 000 gevallen. Minder dan één procent van deze gevallen leidt tot een formele klacht. „Het aantal klachten geeft geen aanleiding tot fundamentele kritiek op de raden”, aldus Gijsbers, die het rapport gisteren overhandigde aan Kosto.

Van de geuite klachten betrof het overgrote deel (77 procent) echtscheidingszaken. Vooringenomenheid, ondeskundigheid en eenzijdigheid, waren de meest gehoorde verwijten die de raden werden gemaakt. De commissie oordeelt echter dat klachten vaak werden gericht tegen de raden, maar dat ze in feite (mede-) betrekking hadden op andere instanties, zoals de (kinder)rechter, (gezins)voogdij- en hulpverlenende instellingen.

Verder merkt de commissie op dat van de 30 000 echtscheidingszaken per jaar ongeveer vier procent bij de raden terecht komt. Dit zijn 'de moeilijke gevallen' (Gijsbers) waarin de partijen niet zelf tot overeenstemming gekomen zijn over zaken als gezagstoewijzing en omgang. De raden lossen de helft van deze gevallen op. De andere helft leidt tot klachten, die vooral worden geuit door de partij die in het ongelijk is gesteld. „De rechter besluit, maar de Raad krijgt het verwijt”, aldus Gijsbers. Bij de beslissing van de rechter spelen de bevindingen van de Raden wel een grote rol. Ondanks deze bevindingen kan er wel het één en ander worden verbeterd, meent de commissie-Gijsbers.

Dat geldt onder meer de deskundigheid van de raden. Zij moeten vaker de hulp van deskundigen (pedagogen, psychologen, psychiaters) inroepen, zodat ze een kwestie beter kunnen beoordelen. Daarnaast moet meer aandacht worden besteed aan bevordering van de deskundigheid van maatschappelijk werkers. Kosto wil hiervoor extra geld vrijmaken.

De voorlopige ondertoezichtstelling moet verdwijnen, vindt de commissie. Ouders kunnen deze beslissing niet aanvechten en die maatregel is ten onrechte niet aan een termijn gebonden.

De commissie stelt dat de raden hun deskundigheid moeten vergroten, maar vindt niet dat de raden slecht functioneren. In minder dan één procent van de gevallen wordt een klacht tegen de raden ingediend. Dit betreft vaak 'zeer moeilijke gevallen', waarbij de rechter een beslissing neemt die door de verliezende partij wordt bestreden.

• Pagina 4: 'Kinderbescherming werkt goed'

De commissie vindt verder dat ook cliënten de hulp van dergelijke deskundigen moeten kunnen inroepen. Bovendien moeten zij het (in een wet vast te leggen) recht krijgen om contra-expertise aan te vragen als een standpunt van een raad hun niet bevalt. Gijsbers verwacht overigens niet dat ouders vaak naar dit middel zullen grijpen.

Naast deze maatregelen, die gericht zijn op versterking van de positie van de ouders, vindt de commissie dat de raden de ouders goed moeten informeren over procedures, regels en achtergronden van hun beslissingen. Ook moeten zij de ouders wijzen op het belang van een advocaat. Gijsbers: „Bij een echtscheidingszaak zijn altijd advocaten aanwezig. Maar als het om kinderen gaat, wordt haast nooit de hulp van een advocaat ingeroepen.”

Niet aanvaardbaar

Kritiek heeft de commissie op de zogeheten voorlopige ondertoezichtstelling. De commissie vindt niet alleen dat deze aan een korte termijn moet zijn gebonden maar ook dat ouders de mogelijkheid moeten krijgen om de voorlopige ondertoezichtstelling aan te vechten. De huidige praktijk is 'niet aanvaardbaar', oordeelt de commissie. De commissie stelt verder dat de raden een aantal huidige taken moeten afstoten. De strafrechtelijke taken moeten overgaan naar een nog te vormen jeugdreclassering. Ook de toezichthoudende taak op de voogdij-instellingen moet worden geschrapt. Verontrustend vindt de commissie dat het aantal allochtone jongeren dat met de kinderbescherming te maken krijgt, de afgelopen jaren zeer sterk is toegenomen. Tussen 1982 en 1987 nam het aantal ondertoezichtgestelde allochtonen met 77 procent toe; het totaal aantal ondertoezichtgestelden bedroeg twaalf procent. De commissie pleit voor verder onderzoek hiernaar.

Hoewel het niet tot haar taak behoort, spreekt de commissie zich ook uit over het (bredere) terrein van de jeugdbescherming. Zo vindt de commissie dat het huidige takenpakket van kinderrechters juridisch niet door de beugel kan. Een kinderrecht spreekt recht maar heeft ook uitvoerende taken, zoals het leiding geven aan gezinsvoogden die zijn aanwijzingen moeten opvolgen. De rechter kan zichzelf in een uitvoerende functie tegenkomen. De commissie meent dat de kinderrecht niet langer belast moet worden met de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van ondertoezichtstellingen, die door hem zijn uitgesproken. Het rapport van de commissie wordt voor advies toegestuurd naar diverse instanties.

Vervolgens zal de regering een standpunt innemen en dat in de Kamer bespreken. De Kamer werkt zelf momenteel ook aan een onderzoek over de kinderbescherming. Dat is vermoedelijk in juli gereed.

Commissie: wel verbeteringen nodig, maar aantal klachten gering

DONDERDAG 31 MEI 1990

UN

BINNENLAND 9

Geen gebreken in functioneren van Kinderbescherming

Commissie bepleit verbetering van Kinderbescherming

DEN HAAG — Op korte termijn moeten maatregelen genomen worden om het werk van de Raden voor de Kinderbescherming te verbeteren. De Raden moeten vaker een beroep doen op speciale teams van deskundigen en er moeten betere financiële regelingen komen voor hulp aan weggelopen kinderen. Dat adviseert een speciale commissie, die de afgelopen drie maanden op verzoek van staatssecretaris Kosto (Justitie) het werk van de Raden voor de Kinderbescherming heeft onderzocht. Kosto kreeg het rapport vanmiddag aangeboden.

In het rapport wordt gepleit voor maatregelen „om de vereiste zorgvuldigheid te optimaliseren”. De commissie wil ondere meer vastlegging van alle regels die voor ouders en kinderen van belang zijn, betere informatie-vertrekking aan direct betrokkenen en het vastleggen van het recht van op een tegen-onderzoek.

OP PAGINA 3:
Klachten over 'almacht' van negentien raden.

Kritiek op werk raden onterecht

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Het rapport van de commissie Gijsbers over de taak en functie van de Raden voor de Kinderbescherming heeft Dick Oosting, directeur van de Utrechtse Raad voor de Kinderbescherming, een tevreden gevoel gegeven. Het rapport constateert dat er geen sprake is van structurele tekortkomingen. In minder dan één procent van de zaken die de raden behandelen komt het tot een officiële klacht.

Na de golf van kritiek op de kinderbescherming, heeft staatssecretaris Kosto (Justitie) een speciale commissie 'Gijsbers' opdracht gegeven om het functioneren van de raden nauwkeurig te onderzoeken. Kinderen, die zijn toegewezen voor toezicht, staan onder het gezag van raden. Dat rapport is twee weken geleden gepresenteerd.

De kritiek op de raden zou zich richten op hun rol bij de afweging of een kind onder toezicht mag worden gesteld als dat de ontwikkeling van het kind kan bedreigen; ook staat hun advies aan de rechter of het kind in echtscheidingszaken naar de vader of de moeder moet ter discussie. Dit zijn de twee taken van de raden die de meeste kritiek uitlokken.

Vaak draait het om de vraag of het om de belangen van het kind of om die van de ouders moet gaan. De raden gaan uit van de belangen van het kind. De ouders staan daarbij in hun rechtspositie. „Vanuit dat principe zijn de raden ooit opgericht”, zegt Oosting. „De waarloosde jeugd moest beschermd worden, en tegen de 'misdadige jeugd' moest op een passende wijze opgetreden worden. Zo werd het fundament gelegd van de justitiële kinderbescherming, zoals we die nu kennen”.

Maatschappij

Voor de medewerkers van de raden van kinderbescherming is het vaak moeilijk om te werken volgens de normen van de maatschappij. „Wat zijn die normen en waarden over Kinderbescherming?”, vraagt Oosting zich af. „Dat de persoonlijke invulling van maatschappelijk werkers ook een rol spelen is duidelijk, maar de boventoon voeren ze zeker niet. Maar als mensen dat wel denken, dan wordt daardoor in wezen de behoefte bevestigd, dat de wetgever duidelijker richtlijnen moet geven”.

Cruciaal is ook het punt dat de raden verantwoordelijk worden gesteld voor niet waargemaakte verwachtingen. „Alle problemen die met kinderen te maken hebben worden direct op de raden afgewenteld”, zegt Oosting. „Deze kritiek moet eigenlijk gericht worden op de instanties, die opereren op het niveau waar maatschappelijke en politieke keuzes gemaakt moeten

worden”, zegt Oosting. „Maar in de politiek zit de kinderbescherming al jaren in het verdomhoekje”.

Nu het rapport van de commissie Gijsbers klaar is, en de Kamer ook een eigen 'Subcommissie Kinderbescherming' heeft ingesteld lijkt er verandering in deze situatie te komen. Het rapport van de Subcommissie wordt nog voor het zomerreces verwacht. De twee rapporten zijn aanzet voor de najaarsnota 'Justitiële Jeugdhulpverlening' en de verwachting is dat de Kamer over het onderwerp zal debatteren. Bovendien heeft Kosto vlak na het verschijnen van het rapport Gijsbers anderhalf tot twee miljoen gulden toegezegd om de kwaliteit van de kinderbescherming te verbeteren.

Geld

„Met dat geld kunnen de ingrijpende bezuinigingen op de raden en de jeugdhulpverlening in het algemeen van het afgelopen decennium enigszins gecompenseerd worden”, zegt Oosting. „De raden zijn bij zaken als incest vaak gedwongen om bij onderzoeken externe deskundigen zoals gedragswetenschappers aan te trekken. Eén zo'n onderzoek kost al gauw drie à vierduizend gulden. Ik verwacht dat de najaarsnota van Kosto de mogelijkheid zal scheppen om de deskundigheid bij onze eigen medewerkers op een aanvaardbaar peil te brengen. Ik denk hierbij aan bijvoorbeeld cursussen voor onze maatschappelijk werkers. Verder hoop ik dat er met dat geld ook wat kan worden gedaan aan de onderbezetting die door de bezuinigingen is ontstaan”.

De reactie van de media op de conclusie van het rapport is dat er misschien structureel met de raden niets mis is, maar dat er toch veel te verbeteren valt.

„Natuurlijk is dat zo”, zegt Oosting. „Maar je moet niet vergeten dat je de gang van zaken niet in één keer kunt veranderen. Er zijn problemen van verschillende aard binnen de kinderbescherming, en alleen door middel van een discussie op politiek niveau kunnen een deel van de problemen opgelost worden. Bij die discussie biedt het rapport Gijsbers een helder beeld van de huidige stand van zaken”.

UN 14/5

BINNENLAND 3

Klachten over 'almacht' van negentien Raden

(Vervolg van pagina 1)

DEN HAAG — De Raden voor de Kinderbescherming staan al jaren bloot aan scherpe kritiek van ouders die ermee in aanraking kwamen, en van een groot aantal groeperingen. „De heftigheid van de kritiek wekt de indruk dat er iets fundamenteel mis is”, schrijft de commissie aan Kosto. De klachten spitsen zich toe op de (al of niet vermeende) 'almacht' van de negentien Raden.

Volgens de commissie valt het in de praktijk nogal mee met de hoeveelheid klachten over het werk van de Raden: in slechts één procent van de bijna 20.000 zaken die de Raden jaarlijks afhandelen, komt het tot een officiële klacht. De commissie neemt de Kinderbescherming nadrukkelijk in bescherming: „Er is op zich fundamenteel niets mis”.

Bijna driekwart van alle klachten komt voort uit echtscheidingsprocedures, waarbij de Raden moeten adviseren welke ouder het kind krijgt toegewezen. De commissie schrijft dat de groeperingen die regelmatig kritiek uiten op het werk van de Kinderbescherming, gedeels door verliezers in echtscheidingszaken worden gevormd. Een tweede groep klachten heeft betrekking op de manier waarop de Raden omgaan met kinderen die van huis weglopen.

De commissie adviseert dat de

ministeries van WVC en Justitie een regeling te ontwerpen voor de financiering van de hulpverlening aan weggelopen kinderen. Ook moet er 'aandacht' besteed worden aan de situatie dat er een financiële bijdrage van ouders wordt verwacht voor de hulp aan hun weggelopen kind, terwijl die ouders nog volledig in het duister tasten over de toestand waarin hun kind verkeert.

De Raden voor de Kinderbescherming hebben verschillende taken: ze zijn het centrum van alle kinderbeschermingsactiviteiten, ze houden toezicht op voogdij-gezinnen, ze adviseren of procederen in (juridische) zaken rond ontheffing of ontzetting uit de ouderlijke macht. De commissie spreekt van een 'op-eenhoping van taken, uiteenlopend en wellicht in sommige opzichten niet verenigbaar', maar constateert dat er 'niet gesproken kan worden van structurele tekortkomingen'.

„Ik zou met een probleem liever naar een pedagoog gaan dan naar de Raad voor de Kinderbescherming”

Kinderrechter begrijpt dat ouders zich bedrogen voelen

Van onze verslaggevers
JET BRUINSMA
GERT RIPHAGEN

ROTTERDAM — „De kinderrecht is eigenlijk een rare figuur. Hij is een duizendpoot en hij heeft veel te veel poten.” De Rotterdamse kinderrecht mr Lo Sjin-Sjoe is het eens met een van de belangrijkste conclusies van de commissie-Gijsbers, die in opdracht van staatssecretaris Koster van Justitie het functioneren van de Raad voor de Kinderbescherming heeft onderzocht.

Het rapport verscheen vorige week en besteedde minstens zoveel aandacht aan het functioneren van de kinderrecht als aan dat van de Raad voor de Kinderbescherming. De commissie vindt het onjuist dat de kinderrecht een dubbele taak heeft. Hij is niet alleen bevoegd een „maatregel” uit te spreken, maar moet er ook op toezien dat die maatregel naar behoren wordt uitgevoerd. De rechter controleert als het ware zijn eigen beslissingen. Een maatregel kan inhouden dat een kind onder toezicht van een gezinsvoogd komt te staan of zelfs dat het uit huis wordt geplaatst in een pleeggezin of een internaat.

„Ik kan me heel goed voorstellen dat je als kinderrecht na het uitspreken van de ondertoezichtstelling, de OTS, terugtrekt”, zegt Lo. „Dat je aanvellingen geeft aan hulpverleners. Als ouders het dan niet eens zijn met de uitvoering van die maatregel, kunnen ze een beroep doen op de kinderrecht. Dat is zuiverder.”

Hij begrijpt wel hoe het komt dat de kinderrecht zoveel „poten” heeft. „Hij was bedoeld als een makkelijke figuur, die snel te benaderen is door instanties en ouders, zonder dat er veel regels aan te pas komen.

Begrip

Maar hij kan zich goed voorstellen dat er verzet begint te rijzen tegen die combinatie van functies. „Ik heb er begrip voor dat steeds meer mensen zeggen: ik wil niet te maken hebben met een kinderrecht die als manager van de hulpverlening optreedt, ik heb liever een rechtsbeschermer, die mij tegen

Betoging in Den Haag tegen het beleid van de kinderbewaking. Deze actie werd begin vorig jaar gehouden. Foto Marcel Malle

raad pro Justitia gaat werken.”

Overigens onderschrijft de kinderrecht de conclusie van de commissie dat de Raad voor de Kinderbescherming structureel goed functioneren. „Je kan zeggen: het is groot, het gaat over veel schijven, het duurt een beetje lang. Als ik de raad als gesprekspartner nodig heb, is er altijd een gewillig oor. Ik kan niet zeggen dat de raad of de medewerkers niet goed functioneren.”

Ongelukken

Lo kent de gevallen waarin ongelukken gebeuren: een kind dat in een pleeggezin dodelijk werd mishandeld, nadat de raad ondanks alle waarschuwingen weigerde het kind elders onder te brengen. Kinderen die bij hun pleegouders, waar ze het goed hadden, werden weggehaald en in een internaat terechtwamen. Kinderen die na de scheiding van hun ouders seksueel misbruikt worden door hun vader, terwijl de raad weigert om de kinderrecht te vragen de omgangsregeling met vader stop te zetten.

Lo: „De fouten waar u op doelt, liggen niet aan de raden, of aan de structuur. Zelfs als de structuur goed was geweest, waren er brokken gevallen. Dat gebeurt, dat is niet te voorkomen. Het zit in de problematiek ingebakken.”

De kinderrecht heeft wel een verklaring voor het feit dat Raden voor de Kinderbescherming vaak de rol van zondebok krijgen toebedeeld in de jeugdhulpverlening. „De raden adviseren over hele nare dingen en vragen de rechter om hele nare beslissingen. Dus het verwijt van: je belazert me en je hebt het niet goed gedaan, is vlug gegeven.”

De commissie-Gijsbers denkt dat een deel van de kritiek kan worden voorkomen door de ouders die met de raad te maken krijgen, een wettelijk recht op contra-expertise te geven, op een tegenonderzoek. Ook Lo vindt dat nodig. Hij geeft toe dat hij ouders zelden wijst op hun recht op contra-expertise. „Twee à drie keer per jaar is al veel.”

Buitenlanders

Lo vraagt, net als de commissie-Gijsbers, aandacht voor het groeiende aandeel van buitenlanders, allochtonen, die met de Raad voor de Kinderbescherming

ming en de kinderrecht te maken krijgen. „Ze maken een groot, zorgwekkend contingent uit van de ondertoezichtstellingen. De helft van de nieuwe OTS'en in Rotterdam dit jaar betreft buitenlandse kinderen, meer dan het jaar daarvoor. De problemen zijn zo gigantisch groot, dat daar bijna geen oplossing voor te vinden is. Het begint bijna altijd met een meisje of jongen van dertien, veertien jaar dat wegloopt, omdat hij of zij die ene keer thuis te hard geslagen is. Dat is dan de aanleiding, maar niet de reden natuurlijk.”

„Vaak zijn het Mohammedjes en Ali's die geboren zijn in Holland. Doordat ze hier naar school zijn gegaan, hebben ze qua opleiding en redzaamheid een grote voorgrond op hun ouders. Al heel vroeg worden ze door ouders gebruikt om ze wegwijst te maken in de maatschappij. Je hebt kinderen van zeventien, acht jaar die formulieren moeten invullen, die meegaan met de meest indringende medische onderzoeken.”

„Daarmee gaan ze in dat gezin een machtspositie innemen. De ouders hebben geen greep meer op hen. Aan de ene kant zijn ze kind, aan de andere kant moeten ze de ouders bij de hand nemen. Daardoor krijg je al heel jong kinderen die niet zijn opgevoed, die zich onttrekken aan iedere vorm van gezag. En op een gegeven moment nemen ze dan de benen.”

Lo ziet op korte termijn geen oplossing in het verschiet. „Je moet proberen die ouders mee te krijgen, maar die begrijpen niets van onze maatregel. Hun cultuur en omgeving zeggen: dat moet je niet pikken. De achterdocht en het verzet bij die ouders is zo groot, daar kom ik niet doorheen.”

De ouders zijn een verloren generatie en u bent bezig met crisismanagement? „Ja. Crisismanagement is het meest haalbare. Je probeert te bereiken dat deze minderjarige een behoorlijke opleiding krijgt en zichzelf zal kunnen redden. Dat deze kinderen van de twee generatie op hun beurt niet zo ver van de Nederlandse samenleving komt af te staan, dat zij op hun beurt weer dezelfde problemen krijgen met hun kinderen.”

Dit is het eerste in een serie van drie artikelen over het rapport-Gijsbers, waarin de positie van de kinderbescherming onlangs aan de kaak is gesteld.

Bescherm jongeren beter tegen gedwongen seks

TR 30 JONGEREN PAG.

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG - Jongens en meisjes moeten beschermd worden tegen seksuele uitbuiting. Dat lukt het best door dit in de wet een vorm van mishandeling te noemen. Als mensen kinderen dwingen de hoer te spelen of naakt te poseren dan kan de Arbeidsinspectie daartegen optreden.

De Utrechtse Wetenschapswinkel doet dit voorstel in een onderzoek naar seksuele uitbuiting van kinderen. Het rapport is gisteren overhandigd aan een commissie in de Tweede Kamer die zich buigt over regels en wetten.

De onderzoekers konden niet achterhalen hoeveel kinderen in Nederland gedwongen worden met klanten naar bed te gaan of naaktfoto's te laten maken. Volgens de politie in Amsterdam en Utrecht wordt er bijna nooit aangifte van gedaan.

De agenten vertelden wel dat er altijd mensen zijn die graag blaadjes met blote kinderen kopen. Hoe meer de politie daarnaar op jacht

gaat, hoe moeilijker het is deze spullen te maken. Ze worden dan automatisch duurder. Mensen die zulke blaadjes maken, zorgen er daardoor steeds beter voor dat ze niet gepakt worden. De onderzoekers waarschuwen dan ook dat een streng opsporingsbeleid het probleem juist groter kan maken.

Als het aan hen ligt wordt het strafbaar om kinderporno te kopen en voor geld met jongens of meisjes naar bed te gaan. Henk van Beers van *Defence for Children*, de organisatie die opdracht gaf tot het onderzoek, is het daar wel mee eens. Hij zou alleen niet weten hoe die kopers of klanten te pakken zijn. „Je moet ze op heterdaad betrappen, maar dat is niet zo eenvoudig.“

In de Verenigde Staten vangt de politie kopers van kinderporno door ze in de val te lokken. In advertenties bieden agenten zogenaamd blaadjes aan. Wie reageert wordt opgepakt. Henk van Beers zou het niet zo'n goed idee vinden als de Nederlandse politie hetzelfde ging doen.

Gedwongen seks

TR 2-6

Het bericht in uw krant van 30 mei 'Bescherm jongeren beter tegen gedwongen seks' geeft geen juist beeld van het rapport dat wij hebben geschreven. De conclusie in ons rapport „Seksuele exploitatie van jeugdigen en de rol van het strafrecht“ is dat bij de aanpak van seksuele exploitatie het belang van de kinderen centraler moet komen te staan dan de aantasting van de goede zeden. Ons voorstel is dan ook om seksuele exploitatie van

jeugdigen te bezien in het licht van de bestrijding van kindermishandeling in het algemeen en van de bestrijding van exploitatie van kinderen binnen de arbeidswetgeving.

Seksueel contact met kinderen hoeft dan in principe niet strafbaar te zijn. Immers, het recht van kinderen op seksualiteit valt net zo zeer te verdedigen als het recht van kinderen op geen seks. Van belang is of de contacten tussen de oudere en het kind vrijwillig tot stand komen en of het kind van die contacten geen schade ondervindt.

Het lijkt ons dan ook wenselijk om strafbaarstelling van seksuele exploitatie van jeugdigen, of het nu gaat om kinderpornografie, jeugdprostitutie of kinderhandel niet langer bij de zedelijkheidswetgeving onder te brengen. Zo kan worden voorkomen dat zedelijkheidsnormen en werkelijk misbruik van kinderen verward worden.

Epe

Thea Nieuwlaat
Leonie Drewes

'Seks met minderjarigen niet strafbaar stellen' 11/31

UTRECHT - Seksueel contact met minderjarigen moet in principe niet strafbaar zijn. Alleen wanneer dit contact plaatsvindt tegen de wil van een kind, is sprake van mishandeling en is strafvervolgning op zijn plaats. Dit stellen de doctoraal studentes rechten Leonie Drewes en Thea Nieuwlaat in een rapport dat is overhandigd aan de leden van de vaste Kamercommissie voor Justitie. De studentes hebben voor de Wetenschapswinkel van de Rijksuniversiteit in Utrecht een onderzoek gehouden naar de seksuele uitbuiting van kinderen en de rol van het strafrecht.

Rapport Utrechtse studenten aan Kamer 'Seksueel contact met kind in principe niet strafbaar'

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT - Seksueel contact met minderjarigen moet in principe niet strafbaar zijn. Alleen wanneer dit contact plaatsvindt tegen de wil van een kind is sprake van mishandeling en is strafvervolgning op zijn plaats.

Dit stellen de doctoraal studentes rechten Leonie Drewes en Thea Nieuwlaat in een rapport dat is overhandigd aan de leden van de vaste Kamercommissie voor Justitie. De studentes hebben voor de Wetenschapswinkel van de Rijksuniversiteit in Utrecht een onderzoek gehouden naar de seksuele uitbuiting van kinderen en de rol van het strafrecht. Opdrachtgever was de organisatie *Defence for Children International*.

Drewes en Nieuwlaat vinden dat de zedelijkheidswetgeving, die binnenkort ter discussie komt in de Tweede Kamer, op de helling moet. „Volgens die

wetgeving is elk seksueel contact tussen volwassenen en minderjarigen strafbaar. Wij vinden echter dat moraal niet moet worden verward met mishandeling. Als kinderen er schik in hebben is er niets aan de hand. Is er sprake van echte mishandeling dan moeten ook de mishandlingsartikelen uit het wetboek van strafrecht van toepassing zijn en niet de zedelijkheidswetgeving. Een dergelijke wijziging biedt de politie de mogelijkheid zich te concentreren

op de echt ernstige gevallen“, aldus Leonie Drewes.

Tijdens hun onderzoek zijn Drewes en Nieuwlaat tot de conclusie gekomen dat Nederland bepaald niet zo'n kinderporno-paradijs is als sommigen wel beweren. „We zijn overal op zoek gegaan naar aangiften en konden die nauwelijks vinden. Het blijkt allemaal heel erg mee te vallen. Dat die aangiften een topje zouden zijn van de ijsberg lijkt onwaarschijnlijk. Wij hebben de indruk dat de ijsberg helemaal niet bestaat“, zegt Leonie Drewes.

Mensen die zich schuldig maken aan het seksueel uitbuiten van kinderen, bij voorbeeld door ze te laten optreden als prostituees, moeten volgens de twee studentes behalve op basis van de strafwet ook kunnen worden aangepakt op grond van de arbeidswet. Die wet verbiedt arbeid door kinderen onder de 15 jaar.

Seksuele uitbuiting van jeugdigen moet uit zedelijkheidswetgeving

PERSAEKRICHT RWU

Haal seksuele delicten tegen jeugdigen uit de zedelijkheidswetgeving en breng ze onder bij de mishandlingsartikelen in het Wetboek van Strafrecht. Dat biedt de arbeidsinspectie de mogelijkheid op te komen voor de slachtoffers van dwang en uitbuiting, net als bij kinderarbeid. Dit voorstel doet de Wetenschapswinkel Rechten van de Universiteit Utrecht na een onderzoek naar de strafrechtelijke aspecten van de seksuele exploitatie van jeugdigen.

De Utrechtse Wetenschapswinkel heeft het onderzoek gedaan op verzoek van *Defence for Children International*, afdeling Nederland. Het rapport van de studie, opgesteld door twee doctoraal studentes Rechten, is op dinsdag 29 mei in Den Haag aangeboden aan de Vaste Kamercommissie van Justitie. Binnenkort behandelt de Tweede Kamer de nieuwe zedelijkheidswetgeving. Het rapport over de seksuele exploitatie van minderjarigen bevat in dat kader een aantal behartenswaardige conclusies en suggesties. Onder andere dat er zeer moeilijk, of helemaal niet aan harde gegevens is te komen over de omvang van het probleem in Nederland. Dit in tegenstelling tot de gangbare opvatting in de media en de politiek.

Het rapport bevat een duidelijk overzicht van de relevante wetsartikelen en hun ontstaansgeschiedenis. Op basis van hun theoretische en praktische onderzoek doen de twee wetenschapsters enkele voorstellen voor een betere strafrechtregeling ten aanzien van seksuele exploitatie van minderjarigen: breng de delicten onder bij de mishandlingsartikelen in het Wetboek van Strafrecht, ga over tot strafbaarstelling van afnemers van kinderporno en bezoekers van jeugdige prostituees, schakel waar nodig de arbeidsinspectie in. Tevens wijzen de onderzoekers op het gevaar dat een stringent opsporings- en vervolgingsbeleid een bloeiende illegale markt tot gevolg zou kunnen hebben.

Het rapport 'Seksuele exploitatie van jeugdigen en de rol van het Strafrecht' is verkrijgbaar bij Wetenschapswinkel Rechten, Universiteit Utrecht, Drift 8, 3512 BS, Utrecht.

Voor meer informatie kunt u bellen met DCI Nederland (020-732588), of een van de onderzoeksters Leonie Drewes (05780-20629) en Thea Nieuwlaat (03417-54334).

Voorlichter Twan Geurts: 030-533550

UN 31/5

Incestplegers laten zich niet behandelen

A09

Van een onzer verslaggevers
ROTTERDAM — Het behandelen van incestplegers, een Rotterdams project waarbij verdachten in therapie gaan in plaats van in de gevangenis, dreigt te mislukken.

Sinds het begin van het project, september vorig jaar, is er maar één deelnemer. Vol-

gens het reclaseringsblad Vrijspraak zouden zeventien mensen in aanmerking willen komen voor deelname. „Maar hun zaken hebben om onduidelijke redenen vertraging opgelopen”, aldus het blad.

Volgens de justitie is de vertraging geen gevolg van gebrek aan tijd bij de rechterlijke macht. Verdachten van in-

cest zouden juist met voorrang worden behandeld. Het lijkt erop, dat rechters weinig heil zien in het project 'incestdaders'. Zo zou een man die aanbod om aan het project deel te nemen zijn veroordeeld tot dwangverpleging.

Een andere omstandigheid waardoor problemen worden veroorzaakt, is dat de thera-

peuten binnen drie maanden na de arrestatie met de behandeling willen beginnen. Dat doel kan niet worden bereikt als het strafproces langer dan drie maanden op zich laat wachten.

Nederlands sprekende incestplegers, die schuld bekennen, kunnen in Rotterdam aan gevangenisstraf ontkomen als

zij een anderhalf jaar lange behandeling ondergaan. Het idee om incestplegers te behandelen in plaats van te straffen, wordt elders in het land niet of nauwelijks toegepast. Voor zover bekend zou alleen in Leeuwarden een incestueuze vader zijn straf ontlopen door een therapie te ondergaan.

PCI brengt hulpverleners bij incest met elkaar in contact 'Hele gezin bij de hulp betrekken'

(Door Maarten Venderbosch)
 UTRECHT/NIEUWEGEIN —

Het verwerken van een incestervaring is vaak een moeizaam en langdurig proces. De hulpverlening spitst zich tot nu toe vooral toe op het slachtoffer. In de praktijk blijkt echter dat dit vaak niet voldoende is om de ervaring van seksueel misbruik door bijvoorbeeld vader of broer te verwerken.

„Het is belangrijk dat ook de moeder, zus of broer van het slachtoffer bij het proces van verwerking wordt betrokken. Ook de pleger van de incest kan daarin een rol spelen. De professionele hulpverlening moet, naast de aandacht voor het slachtoffer, zich meer gaan richten op de overige gezinsleden”, zegt Jozé van Kooten Niekerk.

Van Kooten Niekerk (33) is sinds december vorig jaar aangesteld als projectcoördinator bij het binnenkort officieel op te richten Provinciaal Coördinatiepunt Incesthulpverlening Utrecht. Dit PCI presenteert zich donderdag op een symposium in cultureel centrum De Kom in Nieuwegein. „De problematiek rond incest is complex. Er zijn vele instellingen die zich ermee bezighouden. Vaak is niet helder wie zich nu met welk onderdeel van de problematiek bezighoudt. Het is onze taak daar duidelijkheid in te scheppen. Daarnaast willen we de hulpverlening in de provincie beter op elkaar afstemmen”, aldus Van Kooten Niekerk.

Meidenwegloophuis

Vijf jaar geleden was Van Kooten Niekerk betrokken bij de oprichting van het meidenwegloophuis in Utrecht. Daar ontmoette zij vrijwel dagelijks meisjes die het slachtoffer waren geworden van seksueel misbruik binnen het gezin.

Als projectcoördinator van het PCI ontmoet Van Kooten Niekerk deze slachtoffers van incest niet langer persoonlijk. Maar de hulpverlening blijft haar aandacht opeisen. „Hulp bij incest is een onderwerp dat vaak in negatieve zin de publiciteit haalt. Ik hoef alleen maar de Bolderkar-affaire te noemen. Maar wat wel eens uit het oog wordt verloren, is het vele werk dat voor de slachtoffers wordt verzet. De incesthulpverlening loopt in de provincie Utrecht redelijk voorop. Al wil dat niet zeggen dat het niet beter kan. Het provinciaal coördinatiepunt is een belangrijke stap in de goede richting”.

„Zorg op maat” is een begrip dat straks ook moet gelden voor de slachtoffers van incest en hun directe omgeving. Van Kooten Niekerk: „Nu kan het zo zijn dat een meisje dat seksueel misbruikt is bij het Rlagg loopt, en dat het maatschappelijk werk haar moeder opvangt. De opvang en begeleiding loopt dan lang niet altijd parallel. Straks is het de bedoeling dat het PCI de verschillende instellingen met

Foto UN-Ton Stamrood

JOZÉ VAN KOOTEN NIEKERK: „De hulpverlening aan incest-slachtoffers in de provincie moet beter worden afgestemd”.

elkaar in contact brengt. Er wordt per concreet geval een team gevormd dat zich met de problemen van een gezin waarin zich een geval van incest voordoet, gaat bezighouden. De aanpak zal per geval verschillen. Zo kan bij een christelijk gezin de dominee erbij worden betrokken. Ergens anders in de provincie kan dat een schoolarts zijn”.

Onduidelijkheid

De provincie Utrecht gaat werken met een 'meer-sporen-aanpak' in de incesthulpverlening. Het oorspronkelijk idee voor een dergelijke aanpak is afkomstig van de Vereniging Tegen Sexuele Kindermishandeling binnen het gezin. Het PCI is een initiatief van de vier in Utrecht bestaande samenwerkingsverbanden rondom seksueel geweld en incest. Het provinciebestuur ondersteunt het project van harte. In de provincie wordt naast projectcoördinator Van Kooten Niekerk nog een case-manager aangesteld. Die moet ervoor zorgen dat de begeleiding van de verschillende gezinsleden synchroon loopt.

„Het gaat om een experiment voor drie jaar”, zegt Van Kooten Niekerk. „Het slagen van het project staat of valt natuurlijk met de bereidheid van de verschillende instellingen om mee te werken. We hebben zoveel mogelijk instellingen die zich met de hulp aan slachtoffers van seksueel misbruik bezighouden, aangeschreven. De respons was goed. Er blijkt behoefte te zijn aan structurering. De politie in de provincie reageerde bijvoorbeeld heel positief. Het gebeurt immers maar al te vaak dat er

midden in de nacht plotseling een meisje op de stoep staat dat is misbruikt. De politie moet dan voor de eerste opvang zorgen. Zij kunnen straks een beroep doen op het coördinatiepunt, dat hen kan verwijzen naar de juiste instelling”.

De afgelopen jaren is gebleken dat er knelpunten en hiaten zaten in de hulpverlening bij seksueel misbruik. Het PCI wil proberen deze lacunes op te lossen. Van Kooten Niekerk: „Incest kwam vroeger niet minder voor dan tegenwoordig. Maar het komt wel steeds vaker aan het licht. Een groep die zich eigenlijk pas het laatste jaar aandient, zijn de verstandelijk gehandicapten. Die worden gemakkelijk slachtoffer van seksueel misbruik. Tot nu toe bleef het probleem van incest bij verstandelijk gehandicapten vaak binnen de muren van de internaten, omdat men vaak niet weet welke hulp deze mensen moeten krijgen. Het is nu tijd te kijken naar de omvang van dit probleem, zodat we ook de hulpverlening erop kunnen afstellen”, aldus Van Kooten Niekerk.

Dadertherapie

Het belang van daderhulpverlening wordt volgens Van Kooten Niekerk vaak nog te weinig erkend. „In het belang van het slachtoffer moet ook de pleger hulp kunnen krijgen. Er lopen genoeg daders rond die weten dat ze zichzelf niet meer in de hand kunnen houden. Zij willen er maar wat graag iets aan doen. Ik wil ervoor pleiten dat daar meer aandacht voor komt. Straffen van de pleger zonder verdere behandeling heeft regelmatig

herhaling van het seksueel misbruik tot gevolg”.

Jozé vindt verder dat er te weinig opvangplaatsen en therapie-mogelijkheden zijn voor meisjes die seksueel zijn misbruikt en als gevolg daarvan psychiatrisch gedrag vertonen. „Niet zelden heb je te maken met meisjes die zijn gaan zwerven, die drugs gebruiken of in de prostitutie zijn beland. We willen proberen in de provincie die opvangplaatsen te creëren. We denken bijvoorbeeld aan samenwerking met het Academisch Ziekenhuis in Utrecht en het Rlagg”.

Een ander knelpunt is het herkennen van incest bij jonge kinderen. „Hoe zie je aan een kind van zes dat het seksueel wordt misbruikt? Het stellen van de diagnose, om het zo maar eens te zeggen, stelt de hulpverleners en zeker de onderwijzers die een kind in de klas hebben zitten, voor grote problemen. Ook daar zullen wij onze aandacht meer op moeten richten”.

Theaterproductie

Tijdens het symposium in De Kom in Nieuwegein houdt Jozé van Kooten Niekerk een inleiding over doel en werkwijze van het PCI. De aanvang is om twee uur 's middags. Gastvrouw is Jessie Doets, coördinator van de Stichting Tegen Sexueel Geweld. Na de pauze staat om kwart over drie de theaterproductie 'Schrijf me in het zand' op het programma. Dit stuk van Inez van Dullemen wordt gespeeld door het Theater van het Oosten. 'Schrijf me in het zand' gaat over de complexiteit van de incestproblematiek binnen het gezin.

UN 7/5

Doorbreken taboe rond incest leidde tot „Oude Pekela”

VK Van onze verslaggeefster³⁰

DEN HAAG — De affaire Oude Pekela, waar tientallen kinderen zogenaamd seksueel misbruikt zouden zijn door als clown verklede volwassenen, is volgens de hoofdinspectie voor de geestelijke volksgezondheid geen toeval geweest. Doordat het taboe rond incest doorbroken werd is de Nederlandse bevolking gevoelig gemaakt voor het probleem van de seksuele kindermishandeling, en die gevoelens zijn onvoldoende verwerkt. „Indien het niet in Oude Pekela was gebeurd, zou het elders zijn voorgevallen.” Deze balans maakt de hoofdinspectie op in haar jaarverslag.

In het jaarverslag worden geen uitspraken gedaan over de vraag wat nu precies in Oude Pekela is gebeurd. Maar de hoofdinspectie schrijft wel: „De projectie van onzekerheidsgevoelens en wellicht ook van schuldgevoelens leidt gemakkelijk tot toestanden als in Oude Pekela.” Zij wil liever niet de term „massapsychose” gebruiken om de enorme onrust te typeren die in Oude Pekela ontstond. Echter: „Hoewel de term 'massapsychose' zeker overtrokken is, ging wel de verbeelding met de bevolking op de loop.”

„Het is eigenlijk altijd zo, dat in dergelijke situaties een kerngebeurtenis is aan te wijzen, waarom heen het dramatisch gebeuren zich uitkristalliseert. Het is hier niet de plaats om daarover te speculeren.” De inspectie benadrukt dat in elk geval onmiddellijk hulp moet worden geboden. Dat is in Oude Pekela ook gebeurd.

De hoofdinspectie plaatst kritische kanttekeningen bij het Amsterdamse experiment waarbij enige tientallen extreem problematische druggebruikers van gemeentewege morfine kregen. Onderzoek heeft uitgewezen dat de proef weinig resultaat opleverde, signaleert het jaarverslag. Om vervolgens de vraag te stellen: „Nog steeds is niet bekend hoe het nu verder moet met deze door toedoen van de GG en GD ontstane overheids-morfijnen. Moet de GG en GD deze morfine nu blijven toedienen zolang de betreffende morfijnen nog leven?” De inspectie verwijt het Amsterdamse gemeentebestuur dat het de proef op grotere schaal wil voortzetten, ondanks de negatieve onderzoeksresultaten en ondanks het feit dat de rijksoverheid nog geen standpunt heeft bepaald.

In het jaarverslag wordt gepleit voor onderzoek naar de bestrijding langs chemische weg (biopsychiatrie) van psychische ziekten die het gevolg zijn van stofwisselingsstoornissen. „Wordt het niet de hoogste tijd om uit de grote vergaarbak die schizofrenie genoemd wordt de biochemisch bepaalde psychosen (ziektebeelden, red.) te zoeken en deze adequaat te behandelen?” Volgens de inspectie is dat goedkoper dan een onnodig verblijf in een psychiatrisch ziekenhuis.

Pedo's 9 juni

Nu, drie jaar na Oude Pekela en een half jaar na het verschijnen van het boek *Zedenangst* van Benjamin Rossen, waarin precies uit de doeken wordt ge-

Oude Pekela 2 juni

Het artikel „Doorbreken taboe rond incest leidde tot Oude Pekela” (de Volkskrant van 30 mei) noopt ons tot een reactie.

1. Het jaarverslag van de hoofdinspectie voor de geestelijke volksgezondheid bevat geen uitspraken over wat er nu precies in Oude Pekela gebeurd is. Is het niet juist de taak van de inspectie dit niet af te doen met „er zal wel een kerngebeuren zijn”?

Moet de inspectie geen ontwikkelingen op het gebied van kindermisbruik signaleren, en er een visie op geven? Zoals de inspectie bekend zal zijn, zijn uit het buitenland verschillende zeer soortgelijke situaties bekend, en staat het gebeuren in Oude Pekela geenszins op zichzelf. De NSPCC in Engeland geeft in haar jaarverslag wel degelijk aandacht aan deze ontwikkeling.

2. Het artikel begint met „zogenaamd seksueel misbruik in Oude Pekela”. Voor justitie is het rapport-Mik altijd een belangrijk uitgangspunt geweest. Dit is door hoofdofficier van justitie mr Blok bij herhaling gesteld. In het rapport staat dat er wel degelijk sprake is geweest van seksueel misbruik van kinderen op grote schaal.

3. „De verbeelding ging met de bevolking op de loop”, staat in het jaarverslag. Is dit het napraten van deskundigen die zich nooit echt in het gebeuren hebben verdiept, of is het op feitelijke gegevens gebaseerd? Indien dit laatste het geval is, zou deze opmerking meer onderbouwd moeten worden. Indien het eerste het geval is, zou het verstandiger zijn erover te zwijgen.

4. De inspectie benadrukt dat direct hulp moet worden geboden. „Dat is in Oude Pekela ook gebeurd.” Dit is een van de meest bedreovende uitspraken in het jaarverslag. Direct in het begin al hebben wij de inspectie geïnformeerd over het gebeuren. Op 15, 17 en 30 juni 1987 werd bij herhaling gevraagd om meer hulp. Dit werd geweigerd om geen precedenten te scheppen. Na herhaalde verzoeken om hulp ontwikkeld de inspectie pas begin november 1987 initiatieven om tot een *outrachend* werkend team te komen, dat midden februari 1988 met zijn werk begon. De laatste anderhalf jaar is niets meer vernomen van de inspectie in Oude Pekela.

Ook van een andere belangrijke taak van de inspectie, de preventie, is niets terechtgekomen.

OUDE PEKELA P. Jonker-Bakker
F. Jonker, huisartsen

daan hoe de hysterie rond dit gebeuren werd opgebouwd, durft de inspectie het kennelijk nog niet aan om gewoon ronduit te verklaren dat Oude Pekela op niets gebaseerd was.

Alle betrokken instanties weten inmiddels dat het ging om een anaal experimentje van een paar kinderen, dat werd opgeblazen tot het zedenschandaal van de jaren tachtig. Welke kolen en geiten moeten er toch nog steeds gespaard worden?

Een grote groep Nederlanders (naar schatting rond de 300 duizend) zit te snakken naar die ene grote kop over de volle voorpagina van de kranten (met de Telegraaf voorop natuurlijk): Oude Pekela Geheel Verzonnen!

Met die groep bedoel ik de Nederlandse pedofielen, die nu al drie jaar worden beledigd, bedreigd, verdacht gemaakt en soms zelfs mishandeld vanwege de door Oude Pekela opgeroepen volkssentimenten.

In deze drie jaar heeft bijna elk Ne-

G 9 JUNI 1990

Wat was er nu aan de hand in Oude Pekela? VK

„De affaire Oude Pekela, waar tientallen kinderen zogenaamd seksueel misbruikt zouden zijn door als clown verklede volwassenen, is volgens de hoofdinspectie voor de geestelijke volksgezondheid geen toeval geweest. Doordat het taboe rond incest doorbroken werd, is de Nederlandse bevolking gevoelig gemaakt voor het probleem van de seksuele kindermishandeling, en die gevoelens zijn onvoldoende verwerkt. „Indien het niet in Oude Pekela was gebeurd, zou het elders zijn voorgevallen”, aldus de Volkskrant van 30 mei.

Maar het zal toch iedereen duidelijk zijn dat seksuele kindermishandeling zich voordoet in geheel Nederland, om nog maar niet van het buitenland te spreken? Het doorbreken van het taboe rond incest heeft hier totaal niets mee te maken.

„Hoewel de term massapsychose zeker overtrokken is, ging wel de verbeelding met de bevolking op de loop”, aldus de hoofdinspectie in hetzelfde bericht. De bevolking heeft totaal geen verbeelding. Alles wat ons kind ons in etappes heeft verteld bleek waar te zijn. De dertien plaatsen die zij onder dwang heeft moeten bezoeken, hebben wij allemaal teruggevonden.

„De inspectie benadrukt dat in elk geval onmiddellijk hulp moet worden geboden. Dat is in Oude Pekela ook gebeurd.” Van die hulp krijgen wij nu nog de koude rillingen. Eindconclusie van het gesprek met de Riagg: „Meneer, mevrouw, alles wat u voor uw kind hebt gedaan, zou ik u ook hebben voorgesteld.” Dit was dan de zoveelste koude douche.

Justitie zegde destijds toe dat getracht zou worden een team te vormenvoor de coördinatie van alle gevallen van seksuele kindermishandeling. We horen er niets meer van. Machteloos voel je je. OUDE PEKELA (Naam en adres bij de redactie bekend)

Satanisch

Zo langzamerhand ben ik de speculaties en uitspraken van de „deskundigen” spuugzat. Als moeder van twee jonge kinderen wier onbezorgde jeugd in het voorjaar van 1987 drastisch werd vernield, moet ik reageren op het artikel „Doorbreken taboe rond incest leidde tot 'Oude Pekela' in de Volkskrant van 30 mei.

Weer wordt Oude Pekela in één adem genoemd met incest zonder dat men zich heeft verdiept in wat er destijds daadwerkelijk in die plaats is gebeurd.

„De projectie van onzekerheidsgevoelens en wellicht ook van schuldgevoelens leidt gemakkelijk tot toestanden als in Oude Pekela”, schrijft de hoofdinspectie in het rapport. Over wiens onzekerheden en schuldgevoelens gaat het hier?

Mijn schuldgevoelens berusten op het feit dat we solidair zijn geweest met politie en justitie, die ons steeds op het hart drukten om toch vooral onze mond te houden tegen de media.

Hulpverlening kwam pas op gang na vele maanden aandringen van de huisartsen Jonker/Jonker-Bakker, in de vorm van enkele jeugd- en kinderpsychiaters c.q. psychologen die het allemaal maar half konden of wilden geloven.

Wat moet je ook met een kind dat vertelt over rituele slachtpartijen op dieren en misvormde zwarte kindertjes? Dat gaat toch voor de meesten de pet te boven. Dus kiest men voor de weg van de minste weerstand. Men schrijft het toe aan de onuitputtelijke fantasie die kinderen schijnen te hebben, hoe bizar ook.

Onlangs maakte een regionale krant melding van satanische rituelen in Zuid-Afrika. Hoe groot zou de opschudding zijn geweest als wij destijds een

soortgelijke mededeling aan media hadden gedaan? Let wel: bij politie, justitie en hulpverlening zijn verhalen over dergelijke rituelen al enkele jaren bekend. Het is dus begrijpelijk dat de hoofdinspectie geen nadere toedracht wil geven over hetgeen is gebeurd in Oude Pekela.

Nu, drie jaar na dato, heerst bij de media nog steeds onzekerheid (angst?) over de ware toedracht in Oude Pekela. Het blijft een heet hangijzer. Maar neemt u van mij aan dat hoe ver van uw bed de satanische rituelen in Zuid-Afrika ook mogen lijken, deze gebeurtenissen dichter bij zijn dan men u wil doen geloven.

EMMEN M. de Haan

derlands politiekorps wel een keer een verdachte woning overhoop gehaald in een poging zijn eigen Oude Pekela en bijbehorende „netwerken” te ontdekken.

Ook zijn, niet op grond van bestaande wetgeving maar onder druk van Oude Pekela ontstane richtlijnen, kilo's privé materiaal bij pedo's vandaan gehaald en niet zelden beschadigd of zoekgemaakt. Er zijn lijsten van verdachte pedofielen aangelegd, telefoons zijn afgeluisterd en ouders en kinderen zijn lastig gevallen door „hulpverleners” vanwege relaties met pedofielen.

Dankzij deze 20e-eeuwse heksenjacht zijn pedofielen teruggedrongen in het isolement waarin ze voor de jaren zeventig ook verkeerden. Niet-pedofiele lezers zullen geen idee hebben wat de veroorzakers van Oude Pekela hebben aangericht in het leven van veel medeburgers.

(Naam en adres bij de redactie bekend)

Volkskrant za 16 juni '90

Experimentje

Ik heb me opgewonden over de ingezonden brief „Pedo's” op de U-pagina van 9 juni. De pedofiel, die zich weer teruggedrongen voelt in het isolement waarin hij voor de jaren zeventig ook verkeerde.

Wat deze man — zijn naam en adres zijn bij de redactie bekend — een „anaal experimentje van een paar kinderen noemt”, kan voor deze kinderen een vreselijk probleem blijven.

Niet-pedofiele lezers hebben volgens hem geen idee wat de veroorzakers van Oude Pekela hebben aangericht in het leven van hun pedofiele medeburgers.

Ik hoop dat pedofiele lezers, met name de schrijver van het artikel, zich ook eens verdiepen in de schade die zij aanrichten bij de „medeburgertjes”.

AMSTERDAM Manuela Winter

Jankerig 16 juni

Mijn haren gaan recht overeind staan als ik weer zoiets verneem als dat jankerige, zielige toontje van pedofielen dat ze toch zo miskend en verguisd zijn.

Er hoeft maar iets te gebeuren in ons zo keurige, nette Nederlandje wat met kinderen te maken heeft of de pedo's klimmen weer in de pen. Hebben we dan van die lange pikken en tenen waar op gestaan kan worden? Leer toch eens je eigen zaakjes in orde te krijgen!

Ik weet best wel dat er pedofielen rondstruinen, die niet helemaal in de haak zijn en er maar een rotzooitje van maken. Maar er zijn ook zogenaamde hetero's die wel eens flink uit de pas lopen. Die scheer je toch ook niet over één kam?

Tijdens de affaire-Oude Pekela was ik (als pedo!) werkzaam in een peuterspeelzaal, tot volle tevredenheid van kinderen, ouders en staf.

Dit bewijst misschien dat je als pedo gewoon kunt meedraaien in de maatschappij, mits je een goede instelling hebt. Eettelijke kinderen bezoeken mij thuis, de ouders weten waar en bij wie de kinderen zijn, het is oké.

Zijn we eigenlijk allemaal vergeeten wat het woord pedofilie betekent? Houden van kinderen!

Hoe je dat invult, is uiteraard je eigen zaak, maar er zijn ook nog altijd ethische normen en waarden! Nogmaals, dat zeikeringe zelfbeklag is totaal misplaatst. Wanneer je denkt te behoren tot een minderheidsgroep hoef je nog niet bij de eerste de beste aanleiding als een wildeman om je heen te slaan omdat je denkt dat je „minderheidsbelangen” worden geschaad.

Dit is dus wezenlijk anders dan Oude Pekela de schuld geven van je eigen onvermogen om met jezelf en de maatschappij om te gaan.

(Naam en adres bij de redactie bekend)

NB ZOZ RICHTS-ONDER

Leidich Dagblad

WOENSDAG 9 MEI 1990

LEIDEN - Zelden zijn rechters openhartig over zaken waarin zij zelf hebben rechtgesproken. Kinderrechter mr. C. Lo-Sjin-Soe is daarop een uitzondering. Op een symposium van de Leidse universiteit gisteravond trok hij het boetekleed aan voor de wijze waarop hij zich in de Bolderkar-zaak had laten beïnvloeden door zogeheten getuige-deskundigen. Onomwonden gaf hij te kennen bedonderd te zijn door hulpverleners die er alleen op uit waren de juistheid van hun eigen methode te bewijzen.

door Gert Visser

Het symposium handelde over de vraag welke rol getuige-deskundigen in een rechtszaak spelen. Blijft hun rol beperkt tot het aandragen van allerhande informatie waardoor de rechter tot een zo zorgvuldig mogelijk oordeel kan komen, of beïnvloeden deze deskundigen de rechter in zijn uitspraak omdat hij als leek de aangedragen informatie onmogelijk op waarde kan schatten of kan weerleggen.

Bij de Bolderkar-zaak had de rechter zich door de deskundigen laten misleiden, zo bleek. De Bolderkar, een medisch kinderdagverblijf in Vlaardingen, was de voorgaande twee jaren in het nieuws toen hulpverleners met behulp van een poppenmethode ouders van incest beschuldigden. Rechter Lo-Sjin-Soe achtte het als kinderrechtser noodzakelijk om mede op grond

Kan de rechtspraak zonder hulp van de psychiater? Rechter in de Bolderkar-zaak voelt zich bedonderd door hulpverleners

van de verklaringen van hulpverleners die tegelijkertijd optraden als deskundigen voor de rechter, een aantal kinderen uit huis te plaatsen. Die uithuisplaatsing werd later gecorrigeerd toen de poppenmethode niet zo betrouwbaar bleek als de hulpverleners suggereerden.

"Had ik moeten weten dat de poppenmethode zo omstreden was?", vroeg Lo-Sjin-Soe zich gisteravond af. "Die discussie kwam pas veel later op gang". Hij hekelde de betrokken hulpverleners die, zo oordeelde hij achteraf, volstrekt ongeschoold waren om te rapporteren aan justitie. "Hulpverleners die er alleen maar op uit waren een soort Kema-keur te verkrijgen voor hun poppenmethode", aldus Lo-Sjin-Soe. "Wanneer kinderen met hun benen tegen elkaar geknepen zaten, werd al incest geconcludeerd terwijl de kinderen het misschien alleen maar koud hadden".

Maar er werden meer fouten gemaakt. "Hulpverleners die met hun poppen het kind een getuigenis tegen zijn vader ontfoetselden zonder dat het verschoningsrecht werd meegewogen. Strafrechterlijk deugde het van geen kant", meende Lo-Sjin-Soe.

Waarheid

Het was een opmerkelijke getuigenis waarmee Lo-Sjin-Soe niet alleen duidelijk maakte hoe voorzichtig de rechter zijn deskundigen moet kiezen. De kinderrechtser toonde daarmee ook het gelijk aan van een andere aanwezige, de Utrechtse strafpleiter mr. P. Doedens. Deze ontleent zijn bekendheid onder meer aan de aantallen deskundigen die hij doorgaans in strafzaken laat oproepen om het ongelijk van de aanklager aan te tonen.

Doedens was betrokken bij de Zaanse paskamerzaak waar-

in hij in hoger beroep met succes de deskundigheid van politiehond Tim bestreed. Deze had met behulp van zijn reukorgaan de mogelijke dader aangewezen. De deskundigen die Doedens opriep, trokken het oordeel van de hond met succes in twijfel waardoor het gerechtshof de verdachte alsnog vrijspak.

Doedens ontkende pertinent getuige-deskundigen in te zetten om verarring te stichten opdat de rechter 'het ook niet meer zou weten'. "Als er weinig kritiek komt, neigt de rechter er toe het verhaal van de deskundige als waarheid te aanvaarden", wist de advocaat. Ook deskundigen kunnen een verkeerd oordeel hebben en als verdediger van de beklagde rekt Doedens het tot zijn taak de rechter met behulp van weer andere deskundigen zo'n reeel mogelijk beeld voor te schotelen. "En verder zoekt hij het maar uit".

Rechters hebben vaak een te hoge verwachting van de deskundigen, is de ervaring van prof. F. Beyaert, geneesheer-directeur van het Pieter Baan Centrum dat regelmatig adviseert over de psychische gesteldheid van verdachten. "Rechters zijn liefhebbers van duidelijke zwart-wit deskundigheid. Liegt deze verdachte, meneer de psychiater? U bent de deskundige, wordt dan gevraagd. Zo'n antwoord kan ik niet geven. Ik ben onze Lieve Heer of de profeet niet, ik kan geen exact uitsluitsel geven".

"Het inschakelen van deskundigen draagt er toe bij dat de rechter op grond van zoveel mogelijk informatie een beslissing kan nemen. Dat zegt iets over het beschavingsniveau van ons land. De deskundige moet zich echter bewust zijn van zijn taak. Bij de Bolderkar is er duidelijk een grens overschreden. Daar heeft de deskundige meegewerkt

aan de bewijsvoering en dat is zijn taak niet".

Soms ook zien rechters er bewust van af deskundigen in te schakelen. Prof. J. Hubben, raadsheer aan het gerechtshof in Arnhem, gunde de aanwezigen een blik in de raadskamer in de zaak-Stinissen. De vrouw lag al jaren in coma toen het hof werd gevraagd te oordelen over levensbeëindiging van de patiënte. "Bij deze zaak is afgezien van het oproepen van deskundigen omdat duidelijk was dat er veel verschil van mening bestond. Het aantrekken van een deskundige zou al een keuzeweb hebben betekend", aldus Hubben. "De rechter moet zich bewust zijn van zijn keuze voor deskundigen", was Hubbens conclusie. "Terwijl deskundigen zich meer rekenschap moeten geven over de methoden die zij gebruiken".

Dat de rechter om tot een goede uitspraak te komen deskundigen inschakelt, werd op het symposium niet aangevochten. Al waarschuwde de Leidse hoogleraar forensische psychiatrie prof. A. van Leeuwen voor Amerikaanse toestanden waar de aanklager en de verdediger naar believen psychiaters te hulp roepen om hun gelijk te bewijzen. Bij de strafzaak tegen de man, die gepoogd had de toenmalige president Reagan te vermoorden, leidde dat tot 29 rapporten van getuige-deskundigen. 23 kenmerkten de verdachte als schizofreen en ontoerekeningsvatbaar terwijl 6 de man als psychopaat en dus strafbaar aanwezen. Aan de rechter de eer om het verder uit te zoeken.

Hulpverleners Bolderkar bedonderden rechter

Van onze correspondent

LEIDEN — Zelden zijn rechters openhartig over zaken waarin zij zelf hebben rechtgesproken. Kinderrechter mr. C. Lo-Sjin-Soe is daarop een uitzondering. Op een symposium van de Leidse universiteit trok hij gisteravond het boetekleed aan voor de wijze waarop hij zich in de Bolderkar-zaak had laten beïnvloeden door zogeheten getuige-deskundigen. Onomwonden gaf hij te kennen bedonderd te zijn door hulpverleners die er alleen op uit waren de

juistheid van hun eigen methode te bewijzen.

Het symposium handelde over de vraag welke rol getuige-deskundigen in een rechtszaak spelen. Blijft hun rol beperkt tot het aandragen van allerhande informatie waardoor de rechter tot een zo zorgvuldig mogelijk oordeel kan komen, of beïnvloeden deze deskundigen de rechter in zijn uitspraak, omdat hij als leek de aangedragen informatie onmogelijk op waarde kan schatten of kan weerleggen.

Bij de Bolderkar-zaak had de

rechter zich door de deskundigen laten misleiden, vond hij zelf achteraf. De Bolderkar, een medisch kinderdagverblijf in Vlaardingen, was twee jaren in het nieuws toen hulpverleners na gebruik van een poppenmethode ouders van incest beschuldigden. Rechter Lo-Sjin-Soe achtte het als kinderrechtser noodzakelijk om mede op grond van de verklaringen van hulpverleners die tegelijkertijd optraden als deskundigen voor de rechter, een aantal kinderen uit huis te plaatsen. Die uithuisplaatsing werd later gecorrigeerd toen de

poppenmethode niet zo betrouwbaar bleek als de hulpverleners suggereerden.

"Had ik moeten weten dat de poppenmethode zo omstreden was?", vroeg Lo-Sjin-Soe zich gisteravond af. "Die discussie kwam pas veel later op gang". Hij hekelde de betrokken hulpverleners die, zo oordeelde hij achteraf, volstrekt ongeschoold waren om te rapporteren aan justitie. "Hulpverleners die er alleen maar op uit waren een soort Kema-keur te verkrijgen voor hun poppenmethode", aldus Lo-Sjin-Soe. "Wanneer kinderen met hun benen tegen elkaar geknepen zaten, werd al incest geconcludeerd terwijl de kinderen het misschien alleen maar koud hadden".

Doedens was betrokken bij de Zaanse paskamerzaak waarin hij in hoger beroep met succes de deskundigheid van politiehond Tim bestreed. Deze had met behulp van zijn reukorgaan de mogelijke dader aangewezen. De deskundigen die Doedens opriep, trokken het oordeel van de hond met succes in twijfel waardoor het gerechtshof de verdachte alsnog vrijspak.

Doedens ontkende pertinent getuige-deskundigen in te zetten om verarring te stichten opdat de rechter 'het ook niet meer zou weten'. "Als er weinig kritiek komt, neigt de rechter er toe het verhaal van de deskundige als waarheid

te aanvaarden", wist de advocaat.

Rechters hebben vaak een te hoge verwachting van de deskundigen, is de ervaring van prof. F. Beyaert, geneesheer-directeur van het Pieter Baan Centrum dat regelmatig adviseert over de psychische gesteldheid van verdachten. "Rechters zijn liefhebbers van duidelijke zwart-wit deskundigheid. Liegt deze verdachte, meneer de psychiater? U bent de deskundige, wordt dan gevraagd. Zo'n antwoord kan ik niet geven. Ik ben onze Lieve Heer of de profeet niet."

"Het inschakelen van deskundigen draagt er toe bij dat de rechter op grond van zoveel mogelijk informatie een beslissing kan nemen. Dat zegt iets over het beschavingsniveau van ons land. De deskundige moet zich echter bewust zijn van zijn taak. Bij de Bolderkar is er een grens overschreden. Daar heeft de deskundige meegewerkt aan de bewijsvoering en dat is zijn taak niet."

Discrediteren VK 20-6

Het begint er sterk op te lijken dat "de Volkskrant" een nieuwe manier gevonden heeft om pedofielen in diskrediet te brengen: het uitsluitend publiceren van brieven van pedofielen als deze anoniem zijn (zie de U-pagina's van 9 en 16 juni). Ik moet toegeven, er zijn minder subtiele manieren om het vooroordeel te versterken dat pedofielen bang en laf zijn.

Robert Rehm

ALKMAAR

N⁴/hN 9-5-90

NB :

ST-1st:	Witt. P. van Mijls Voor 1 juli a.s.!	VK 23.6	3/4
	Pedofielen houden van kinderen. Maar goed dat er zoveel pedofielen zijn.		R
	Robert Rehm, Alkmaar.		
	MET VAKANTIE? FM		
	Alles in ieder land		

MARK MASTENBROEK

De Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming, NVSH, vroeger zo uitdagend in de frontlinie opererend in het doorbreken van taboes, heeft de afgelopen jaren weinig van zich laten horen. Het klimaat was er ook niet naar. Het risico van aids gaf wel een heel akelige draai aan al die vrolijke vrijheid en blijheid. En met de sfeer waarin alles mocht en kon, kwamen waarheden aan het licht die aantoonde dat allerlei weerlozen zoals vrouwen, zwakbegaafden of kinderen, vaker dan we voor mogelijk hadden gehouden, het slachtoffer werden van het ongebreideld botvieren van seks en machtswellust.

De NVSH is zelf rechtstreeks het slachtoffer van die veranderde mentaliteit, want het ledental van deze ooit zo bloeiende vereniging is dramatisch geslonken.

Maar, wanneer we een recent artikel in het dagblad Trouw mogen geloven, wordt het tijd om de bakens weer eens in een positieve richting te verzetten. Onder de bevolgen leiding van de nieuwe landelijke coördinator Martin Maassen, gaat de NVSH weer in de aanval. De grauwsliuier moet van de seks af. heet het. Want al dat negatieve nieuws koppelt de seks teveel aan narigheid en het wordt tijd dat de mensheid, als het om seks gaat, weer eens met de beide benen op de grond terecht komt.

Stoorzender

Martin Maassen: 'Daarmee wil ik niet alle ongewenste seksuele uitwassen die de laatste tijd aan het licht zijn gekomen bagatelliseren. Het is goed dat bijvoorbeeld het taboe rond incest is doorbroken. Maar de schaduwkant is dat mensen door al die negatieve publiciteit niet meer weten hoe ze seksueel met elkaar moeten omgaan. Dat merken we tijdens de telefonische gesprekken. De mensen zijn angstig voor hun morele geweten.' Onwillekeurig roepen de woorden van Martin Maassen herinneringen bij mij wakker. Was het niet zo, dat in het begin van de jaren zeventig ook allerlei mensen 'geholpen' moesten worden? Geholpen om hun positie en mogelijkheden op seksueel gebied af te bakenen. Toen was de stemming, waarvan de NVSH de meest geprononceerde woordvoerder was, dat de mensheid na technische voorlichting, een levensblij advies en een paar concrete afspraken met liefst verschillende partners, zijn eigen weg wel zou weten te vinden in seksland.

Ik kan me een zekere ontredde bij de NVSH wel voorstellen. Want er wordt nog steeds getobd en gepiekerd. Nog steeds belen mensen het telefonisch spreekuur omdat ze na al die zegeningen kennelijk nog niet weten hoe 'het' moet. Het is om een beetje droevig van te worden.

Maassen ziet de oorzaak van die hardnekkig voortdurende hulpbehoefte vooral in het opblazen van de criminele kanten van de seksualiteit en in die stoorzender die aids heet, een spelbreker van jewelste, die niemand had verwacht.

De colleges psychologie die ik tijdens mijn studietijd onderging, werden in diezelfde jaren zeventig gegeven door een zielkundige die zijn idealen op uiterst eenvoudige, maar glasheldere wijze wist te verwoorden. Ik hoor hem nog zeggen: 'Ook ik dacht dat de mens gelukkiger zou worden, wanneer hij zijn seksualiteit vrij zou kunnen uitleven. Omdat dan de bron van de meest vitale frustraties zou wegvallen.'

We begrepen hem allemaal. Zijn oprechtheid was boven iedere twijfel verheven, zeker toen hij vervolgde: 'Maar de praktijk wijst uit dat we ons hebben vergist. In werkelijkheid worden mensen daar niet gelukkiger door. Integendeel. Er ontstaan nieuwe conflicten.

ANTROPOSOFISCH MAANDBLAD

nieuwe jaloezieën, nieuwe vormen van onvrede.

Zo boers en simpel werden toen al soms de dingen op een rij gezet. De NVSH lijkt met haar nieuwe woordvoerder voorbij te gaan aan het ervaringsfeit dat er een eind komt aan fijne erotische spelletjes en vrijerij. Waarom? Omdat er in die alleraardigste menselijke natuur ook nog een wolf schuilt. Een wolf die door dit soort uitbundigheden steeds duidelijker gaat beseffen dat zijn ambities verder reiken. En dat op den duur dat lief zijn voor elkaar niet meer voldoet. Je ziet bovendien het ene schaap na het andere over de dam gaan en denkt: waarom ik niet? En inderdaad, wat zou je nog tegenhouden? Wat zou je nog tegenhouden om in dat arge-loze jonge kind opeens een lustobject te zien?

Tweehonderd Oude Pekela's

Wanneer de grenzen van de conventies, die vroeger een zekere schijn-ordening in stand hielden, wegvallen, dan blijft er nog maar één element over, dat je ervan weerhoudt om tot het uiterste te gaan. Het is dat element waarvan Martin Maassen vindt, dat we daar tegenwoordig weer teveel last van hebben, te angstig voor zijn: het morele geweten.

In zeker opzicht is heel het bestaan te karakteriseren als het omgaan met grenzen. Steeds vaker bepaal je geheel op eigen verantwoordelijkheid hoever je gaat. De NVSH heeft ooit een grensverleggende functie gehad, in die zin, dat mensen door die vereniging desgewenst over een drempel werden gevoerd die door ouderwetse en 'autoritaire' conventies was vastgelegd. In zekere zin schiep de NVSH een nieuwe conventie, een nieuwe mode, een nieuwe gedragscultuur als tegenwicht. En kennelijk wil men binnen de NVSH dit oude elan weer nieuw leven inblazen. Alsof er sindsdien niet allerlei aardverschuivingen hebben plaatsgevonden.

Al die opwinding in de media over seksueel geweld heeft het denken over- en het beleven van seks volgens Maassen 'veramerikaniseerd'. Maassen in Trouw: 'Dat staat gelijk aan preutsheid, disciplineren, een mechanistisch beeld van de maatschappij. Alles wordt teruggebracht tot economische prestaties, er is geen tijd meer voor knuffelen en erotiek. In Amerika zijn wel tweehonderd Oude Pekela's geweest. In geen enkele stad is ooit het bewijs gevonden. Die massahysterie is naar Nederland overgewaaid.'

Jivialiteitsdier

Maassen wijst en passant ook nog een zondebok aan in de vorm van de journalisten, die zijns inziens op veel te ongenueanceerde wijze over seks schrijven. Maassen: 'Er hangt een crimino-hysterische sfeer rond seks. Seks staat gelijk aan ontucht, verkrachten. Er wordt te makkelijk gesmeten met termen als seksueel geweld en ontucht, zonder dat deze

veel te beladen begrippen worden uitgelegd. (...) Het is gewoon zo dat seks en geweld heel eenzijdig aan elkaar worden gekoppeld. De positieve kanten van seks, de erotiek, de tederheid, komen niet meer aan de orde.' Misschien is die crimino-hysterische sfeer, die ook het hoofdrecht vormt van series als Dallas en Dynasty, inderdaad wel in Amerika ontketend. Maar tegelijkertijd is het in mijn ogen iets van heel de mensheid. In ieder geval wordt dit Amerikaanse televisievoer door de hele wereld verslonden juist vanwege die telkens terugkerende spanning tussen uiterlijke preutsheid en feitelijke ongeremdheid.

Iets heel sterks in die aldus tot aardig knuffeldier gereduceerde mens wil liever duizend Oude Pekela's dan de eigen schijnwerkelijkheid. Oude Pekela is eerlijk.

Hoort dit soort amusement in Europa nog min of meer bij de puberteit, in Derde Wereldlanden gaat vrijwel iedereen bij deze beelden voor de bijl. Zoals ik onlangs opnieuw heb kunnen ervaren in het preutsislamitische Egypte, waar de dwingende scheiding der geslachten via dit medium even wordt opgeheven. Even kan men zich laven aan de schijnbare verwerkelijking van de eigen stoute dromen, die niet mogen. Hoe minder het 'mag', hoe aantrekkelijker. Dit soort beelden ontsteekt die steeds onlesbaarder dorst van grote groepen van de mensheid naar steeds meer Oude Pekela's. En, om Martin Maassen op tenminste één punt gelijk te geven, hoe meer er over allerlei seksuele uitwassen wordt geschreven, hoe onthullender, hoe meer bizar in de detaillering, hoe sterker de eigen fantasieën op dit punt worden aangewakkerd.

Maar 'veramerikaniseerd' is in mijn ogen nog het sterkst de visie van Martin Maassen zelf. Want zijn uitdagingen getuigen van een op naïeve wijze vereenvoudigd mensbeeld, dat ik als een beetje 'Amerikaans' herken, hoewel je met veralgemenen natuurlijk geweldig moet oppassen. In ieder geval roept Maassen het beeld op van een wereld waarin de sociale werkelijkheid niet veel meer is dan aardig voor elkaar zijn en met een kloppje op de schouder de mens te reduceren tot een jovialiteitsdier, meer niet. Alle grilligheden, alle complexe verlangens, die hele wereld van verscheurende innerlijke paradoxen en tegenstrijdigheden is weggepoetst en opgestreken tot louter buitenkantigheid. En juist omdat aan een dergelijke visie een vitale werkelijkheid ontbreekt, wordt de zucht naar compensatie almaar groter.

Iets heel sterks in die aldus tot aardig knuffeldier gereduceerde mens wil liever duizend Oude Pekela's dan de eigen schijnwerkelijkheid. Want Oude Pekela is, in weerwil van de hysterie eromheen, eerlijk. Want het onthult een werkelijkheid die ook in onszelf leeft, maar niet naar buiten kan, omdat er nog steeds codes bestaan van zogenaamd fatsoen en omdat er, last but not least, ook nog zo iets bestaat als een 'moreel geweten'. De tragiek van een beweging als de NVSH is in mijn ogen het feit dat ze een emancipatorische beweging heeft willen zijn, maar daarin ten onder ging, omdat ze het beest in de mens niet in haar overwegingen heeft betrokken, maar wel de kooi openmaakte. Of, om het anders te zeggen, de NVSH heeft gedacht dat de wolf in de mens wel een schaap zou worden, wanneer je hem vrij zou laten spelen en dollen. Een vergissing waarachter een haast onthutsende naïviteit schuilgaat. Want wolf blijft wolf, man blijft man, Dallas blijft Dallas en NVSH blijft NVSH. In ieder geval gaat Martin Maassen gewoon vanuit hetzelfde concept als in de jaren zeventig, fris aan het werk.

Mark Mastenbroek

Trouw DONDERDAG 3 MEI 1990

'Adoptiekind behoudt ouders'

Raad voor het jeugdbeleid adviseert familierecht overhoop

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG – Adoptie moet mogelijk worden voor ongehuwde paren, alleenstaanden en homoseksuelen. Wettelijk moet het geadopteerde kind van zijn eigen ouders blijven. En voor niet-biologische ouders moet een regeling komen waarin hun band met het kind juridisch geregeld is.

Dat zijn de hoofdlijnen van een advies dat de Raad voor het jeugdbeleid gistermiddag in Den Haag presenteerde aan minister Hirsch Ballin en staatssecretaris Kosto van Justitie. „De raad is er zich van bewust met zijn advies het familierecht overhoop te halen,” zei commissievoorzitter A. H. de Wild bij de presentatie. „We menen echter dat dit broodnodig is.”

In 1956 is adoptie in de wet opge-

nomen als kinderbeschermingsmaatregel. In de loop van de tijd is het echter steeds vaker een middel geworden om kinderen te wettigen. Zij verliezen dan de juridische band met hun oorspronkelijke ouders. De Wild: „Het geadopteerde kind wordt uit zijn afstammingsboom geplukt en in een nieuwe boom van afstammings- en familierelaties gehangen.”

Met zijn advies wil de raad hier paal en perk aan stellen. Steeds vaker blijkt dat geadopteerde kinderen op zoek willen gaan naar hun 'wortels'. In de huidige situatie is het net alsof aangenomen kinderen altijd al kind van de adoptie-ouders zijn geweest. Het is niet goed om adoptiekinderen te laten leven met die schijn, aldus de raad.

Bij het advies tot wijziging van de adoptiewetgeving, heeft de raad zich laten leiden door twee belang-

rijke uitgangspunten. Allereerst hebben kinderen levensbelang bij een stabiele en continue opvoeding en verzorging door tenminste één persoon. Daarnaast moet een kind een 'individuele identiteit' kunnen ontwikkelen. De raad meent dat kennis over de biologische achtergrond daarvoor van groot belang is.

Vondeling

De raad adviseert om een scherp onderscheid te maken tussen adoptie en afstamming. Adoptie zou alleen mogen plaatsvinden wanneer ouders bij de geboorte afstand hebben gedaan van hun kind, of wanneer de ouders niet op te sporen zijn, zoals bij een vondeling. Een adoptiekind zou niet ouder dan zes jaar mogen zijn en voor het afstammingsrecht een kind van zijn oorspronkelijke ouders moeten blijven, meent de raad.

Tegelijk met een beperking van de adoptiemogelijkheden wil de raad een extra regeling in het leven roepen voor de zogenoemde 'sociaal ouders'. Zij zijn degenen die een afgestaan kind verzorgen.

Volgens het advies van de raad kunnen de sociaal ouders een verzoek indienen om 'juridisch sociaal ouderschap'. De wettelijke familierelatie met de oorspronkelijke ouders blijft dan bestaan, maar de ouderlijke macht komt in handen van de verzorgende ouders.

Het verzoek wordt behandeld door de rechtbank. In de procedure kunnen regelingen getroffen worden over de naam die het kind gaat dragen, zijn nationaliteit en het erfrecht. In de huidige adoptieregeling worden deze zaken automatisch gekoppeld aan de adoptie-ouders. Vanaf zijn twaalfde jaar moet het kind volgens de raad een veterecht

krijgen in de procedure.

Het grootste deel van de geadopteerde kinderen komt uit het buitenland. Voor deze kinderen moeten volgens de raad dezelfde voorwaarden gelden als die voor de Nederlandse kinderen worden voorgesteld. In de overige gevallen gaat het vooral om stiefouderadopties. De nieuwe partner van een gescheiden ouder adopteert samen met die persoon het kind. Volgens de raad kan met het voorgestelde juridisch sociaal ouderschap voorkomen worden dat een gescheiden ouder zijn eigen kind moet adopteren.

Homo-paren

Op dit moment kunnen alleen gehuwde paren een kind adopteren. In een enkel geval is een alleenstaande ouder in aanmerking gekomen. Volgens de raad komen alleenstaanden en ook niet-gehuwde paren in aan-

te halen

'In goede adoptieregeling behoort beschermen kind voorop te staan'

(Van een onzer verslaggevers)

UTRECHT — Volgens de Raad voor het Jeugdbeleid behoort adoptie in essentie een maatregel van kinderbescherming te zijn. Dit betekent dat niet de wens van de aanstaande ouders om een kind te hebben voorop mag staan, maar de vraag hoe een kind dat om welke reden dan ook niet door de oorspronkelijke ouders kan worden grootgebracht, op een zo optimaal mogelijke manier een goede verzorging, opvoeding en toekomst gewaarborgd krijgt.

De Raad voor het Jeugdbeleid stelt in een vorige week gepubliceerd rapport, dat de huidige adoptiewetgeving in de praktijk steeds minder een kinderbeschermingsmaatregel is, maar een manier om wettige afstamming te bewerkstelligen. De wet, die dateert van 1956, zou daarom grondig moeten worden herzien.

A.H. de Wild, voorzitter van de voorbereidingscommissie van de Raad voor het Jeugdbeleid, vindt dat een maatschappelijke discussie over het onderwerp 'adoptie' op gang moet komen. „Zoals adoptie nu geregeld is, heeft het tot gevolg dat alle familierechtelijke betrekkingen tussen een kind en zijn of haar oorspronkelijke ouders ophouden te bestaan”, zegt De Wild. „Op hetzelfde moment ontstaan familierechtelijke betrekkingen tussen het kind en de adoptieouders met hun familie. Het geadopteerde kind wordt dus uit de oorspronkelijke afstammingsboom 'geplukt', en in een nieuwe boom van afstammings- en familierelaties 'gehangen'. Volgens de Raad is dit vanuit het kind gezien niet altijd nodig en wenselijk”.

'Sociaal ouders'

De Raad vindt dat het ouderschap aan twee belangen moet voldoen. Ten eerste het belang van het kind bij stabiliteit en continuïteit in de opvoedings- en verzorgingssituatie, waarbij de mogelijkheid hoort zich te kunnen hechten aan tenminste

één persoon. Hiertoe heeft het kind recht op 'sociaal ouders' die de opvoedingsverantwoordelijkheid op zich nemen. De Raad vindt dat 'sociaal ouders' niet per definitie een gehuwd echtpaar hoeft te zijn. Ook ongehuwde- of homo-paren kunnen als 'sociaal ouders' functioneren. „Er is uit onderzoeken geen onderscheid gebleken betreffende evenwichtige ontplooiing van een kind dat opgevoed is door een ongehuwd- of homo-paar, of door een traditioneel gezin”, aldus De Wild.

Het tweede belang is dat het kind de mogelijkheid tot ontwikkeling van een identiteit moet hebben, door onder meer kennis over zijn of haar biologische achtergrond. Hiertoe dient de juridische afstammingsband met de oorspronkelijke ouders.

„Die belangen dienen wel scherp gescheiden te blijven”, zegt De Wild. „Je moet een onnodige en voor het kind mogelijk zelfs nadelige fictie vermijden. Als adoptieouders net gaan doen alsof het geadopteerde kind oorspronkelijk van hun is, kan dat voor het kind identiteitsproblemen opleveren. Vooral wanneer het kind uit het buitenland komt en een andere huidskleur heeft, of wanneer de ouders homofiel zijn. Om eventuele identiteitscrises te voorkomen vinden wij dat de afstammingsbanden gehandhaafd moeten blijven. Het kind heeft recht te weten wie de oorspronkelijke ouders zijn”.

Vondelingen

De Raad stelt voor om de mogelijkheid tot adoptie te beperken tot enkele gevallen, waarbij de oorspronkelijke ouders niet meer te achterhalen zijn, zoals bij vondelingen. Voor het merendeel van de adoptiegevallen kan voor een goede regeling van het belang van een continue en stabiele opvoedingsrelatie vol-

Foto George Verbeke

A.H. DE WILD, voorzitter van de voorbereidingscommissie van de Raad voor het Jeugdbeleid, vindt dat bij adoptieregelingen het belang van het kind te allen tijde voorop dient te staan.

staan worden met een juridische regeling van het 'sociaal ouderschap'. Hierbij wordt geen wijziging gebracht in bestaande familierechtelijke betrekkingen, die op de ontwikkeling van de individuele identiteit van het geadopteerde kind een storend effect kunnen hebben, zoals bij adoptie wel het geval is.

„Neem nou het voorbeeld van de stiefouderadoptie”, vertelt De Wild. „Een kind dat na de echtscheiding bij zijn moeder blijft en geen of een slecht contact met zijn vader heeft. Dit kind kan er belang bij hebben dat de nieuwe partner van de moeder die voor het kind ook nog sociaal en emotioneel als 'vader' is gaan functioneren, ook juridisch gezien als zijn ouder gaat functioneren, naast de eigen moeder. Wanneer de nieuwe partner ouderlijk gezag en onderhoudsplicht krijgt (mogelijk-kerwijs naast bij voorbeeld er-

rechtelijke en naamsrechtelijke consequenties), wordt aan het eerste belang voldaan. Maar, en dat is van groot belang, noch afstamming, noch familierechtelij-

ke relaties hoeven gewijzigd te worden. Een wijziging zou zelfs een belemmering voor mogelijkheid van ontwikkeling van een individuele identiteit kunnen zijn”.

In Nederland worden per jaar zo'n 1500 kinderen geadopteerd. De meeste komen uit landen in Azië en Zuid- en Midden-Amerika. Ook veel van deze adoptie-kinderen krijgen grote identiteitsproblemen bij het ouder worden hier in Nederland. Ook in deze gevallen pleit de Raad voor handhaven van de afstammingsband. In het algemeen staat de Raad uiterst kritisch tegenover interlandelijke adoptie als mogelijkheid van gezinsvorming en -uitbreiding.

merking voor zowel adoptie als juridisch sociaal ouderschap. De raad sluit ook homo-paren uitdrukkelijk niet uit.

Het gaat volgens de raad om de kwaliteit van de opvoeding en die kan ook worden gewaarborgd door alleenstaanden, homoparen en niet-gehuwde heteroparen.

Als voorzitter van een wetenschappelijke CDA-commissie heeft Hirsch Ballin in 1988 nog gepleit voor het 'recht van kinderen op een vader en een moeder'. Als minister reageerde Hirsch Ballin gistermiddag enigszins terughoudend op het advies van de Raad voor het jeugdbeleid.

Hij vond de term juridisch sociaal ouderschap 'wat moeizaam'. „De noodzaak van een zo diepgaande verankering van het sociaal ouderschap in het recht is mij nog niet duidelijk,” aldus de minister.

Trouw DONDERDAG 10 MEI 1990

Mensen

Niemand is uitsluitend homo

Seksuoloog gelooft niet in geaardheid, maar vraagt naar ervaringen

Lex van Naerssen ... Mensen moeten leren leven met de verwarring die hun onverklaarbare gevoelens oproepen ...
FOTO MARK KOHN

door Marc van Bijsterveldt

'Gefeliciteerd mevrouw, het is een homo'. Een arts wenste op een Amerikaanse spotprent een jonge moeder geluk met haar baby. Nog steeds geloven veel mensen dat homoseksualiteit aangeboren is. Ten onrechte, meent seksuoloog Van Naerssen.

Vandaag spreekt hij in Utrecht op een congres over seksuele identiteitsontwikkeling bij adolescenten. Het is georganiseerd door de Nederlandse vereniging voor adolescentenzorg. De titel van de spreekbeurt van Van Naerssen luidt: 'Het moeilijkste, hoe weet je wie je bent?'. Het is een uitspraak die zijn dochter Annelou deed toen ze veertien jaar was. Vader en dochter wandelden door het bos en bespraken het leven. Van Naerssen kon haar vraag niet beantwoorden. „Ik weet het zelf nog niet.“

Het is juist die onzekerheid waar de mens volgens Van Naerssen in zijn leven vanuit moet gaan. „In de klassieke ontwikkelingstheorieën is het leven geordend. Eén voor één doorloop je afgeronde levensfasen. Ook de ontwikkeling van een seksuele identiteit zou in fasen verlopen. Volgens populaire theorieën begint een elf- of twaalfjarige zich vaag aangetrokken te voelen tot een ander. Wat later krijgen die gevoelens een naam: homo, hetero of biseksueel. In een volgende fase worden die namen een deel van jezelf. En op je vijftiende is je ontwikkeling afgerond. Je bent dan 'klaar'. „Die modellen zijn flauwekul.“ zegt Van Naerssen stellig. „Ik ben bijna vijftig en soms voel ik dingen waarvan ik denk: heb ik dat ook in me? Ik geloof dat iedereen én hetero én homo is. Het ligt er maar aan wat je met je gevoelens doet.“

Knappe jongen

Van Naerssen is getrouwd geweest. Foto's van zijn twee kinderen prijken op het prikbord in zijn werkkamer. Vanaf zijn zestiende jaar viel de seksuoloog vooral op meisjes. „Wil je weten hoe lang ik heteroseksueel ben gebleven?“ vraagt hij lachend. Toen hij 27 was, werd Van Naerssen verliefd op een van zijn mannelijke studenten. „Toen was ik verkocht.“ grinnikt hij.

Het komt vaak voor dat hulpverleners hun jeugdige cliënten in een hokje proberen te passen. Vervolgens proberen ze hen te leren leven

met de schuld- en schaamtegevoelens die bij dat hokje horen. Van Naerssen vraagt in zijn praktijk niet naar seksuele categorieën, maar naar ervaringen.

Hij kreeg eens een 'opvallend knappe jongen' van 23 in behandeling. Deze adolescent had een vriendin, maar ook fantaseerde hij veel over jongens die hem dwongen zich uit te kleden. Daarnaast exhibiteerde hij af en toe, vooral voor jonge meisjes. Hij kwam in verwarring naar Van Naerssen toe: „Wat ben ik nu: hetero, homo of exhibitionist?“ Van Naerssen moest hem het antwoord schuldig blijven.

Verwarring

Maar wilde dat ook. In de behandeling heeft hij de jongen geleerd zijn eigen gevoelens serieus te nemen en zich niet door woorden te laten vangen. De seksuoloog vindt dat mensen moeten leren leven met de verwarring die hun onverklaarbare gevoelens oproepen.

En dat zouden leraren ook aan kinderen moeten leren. Van Naerssen: „We leren kinderen over orde en helderheid, overzichtelijkheid en controle, maar we leren hen niet om uit de bol te gaan.“ Jongeren hebben een scherpe neus voor nep, meent Van Naerssen. Leerkrachten die alleen maar met hun vak bezig zijn, vallen volgens hem snel door de mand. Wanneer ze bepaalde persoonlijke onderwerpen angstvallig vermijden, spreken ze op een indirecte manier toch over zichzelf. Leraren hoeven nu niet meteen hun ziel op tafel te gooien. Wel zouden ze kunnen praten over relaties en over de fascinatie die mensen voor elkaar kunnen voelen. En ze zouden moeten toegeven dat die gevoelens verwarrend kunnen zijn.

Persoonlijke ervaringen zeggen meer dan verhandelingen over een verschijnsel als homoseksualiteit, meent Van Naerssen. „Toen ik veertien was zat ik op kostschool naast een jongen die prachtige benen had. Maar ik was ook gefascineerd door een meisje met rood haar en een sterrenhemel van sproeten. Ik vond het verwarrend, maar ik deelde mijn fantasieën niet in met woorden als homo of hetero, omdat ik die termen nog niet kende. Dit soort verhalen zou je aan leerlingen kunnen vertellen.“

Van Naerssen staat er achter dat het COC voorlichting geeft op scholen. „Leerlingen moeten weten dat homoseksuelen zich hebben georganiseerd. Het COC moet wel bestaan in

een intolerante maatschappij. Maar laat de voorlichters niet proberen een definitie te geven van homoseksualiteit. Er zijn duizend soorten homoseksualiteit. Vertel liever je eigen ervaringen.“

Van Naerssen realiseert zich dat jongeren wel een tijdje houvast kunnen hebben aan het etiket 'homo'. Van Naerssen: „Al zou je jezelf een reïncarnatie van Plato noemen als je bedoelt dat je graag naar jongetjes kijkt, ik vind het best. Maar je kunt jezelf met zo'n etiket ook voor de mal houden en er je eigen mogelijkheden mee beperken.“

Uit onderzoeken blijkt dat sommige kinderen zichzelf al jong homoseksueel noemen. Rond hun vijftiende weten veel jongens en meisjes 'het' zeker. Van Naerssen heeft zijn twijfels over de zin van dergelijk onderzoek, omdat het niet gaat over seksuele beleving, maar om zogenaamd vast te stellen feiten. En de problemen zouden dan te vinden zijn bij de tien procent die zich homo noemt.

Gladde beelden

Maar elke adolescent maakt zich zorgen over zijn seksuele identiteit. De beelden die jongeren voorgeschiedt krijgen over liefde en seks zijn glad, zoals in de reclame. Van Naerssen: „Adolescenten zijn altijd gebruid, hebben geen puistjes en houden hun cholesterolgehalte op peil.“ Volwassenen praten vrijwel nooit op een vanzelfsprekende manier met jongeren over seksualiteit. Ouders geven vooral technische informatie over risico's en mogelijke gevolgen van uitstapjes.

Volgens de seksuoloog voelen 'goede' ouders al heel vlug aan dat hun kind anders is. Van Naerssen: „Ik werd gebeld door een vader. Zijn zoon wilde zich altijd als een meisje kleden en werd daarmee op school gepest. De vader vond het eigenlijk niet zo'n punt; zijn zoon was altijd al zo geweest. Hij had zelf al een prima oplossing bedacht. De

jongen ging nu naar een toneelclub, waar hij meisjesrollen kon spelen zonder dat iemand het raar vond.“ Mensen zouden het anders-zijn beter moeten waarderen. Theoretische modellen die mensen vastpinnen op een bepaalde identiteit verduidelijken de persoonlijke ervaring niet, meent Van Naerssen. „De jongen met de mooie benen en het sproetenmeisje staan me na 35 jaar nog helder voor de geest. De woorden hetero, homo of bi hebben daaraan niets toegevoegd.“

Iedereen biseksueel? Sprookje

Homoseksualiteit is wel degelijk aangeboren JR 30/5

door R. H. de Beer

In Trouw van 10 mei kwam de seksuoloog Lex van Naerssen aan het woord, die vertelde hoe hij omgaat met jongeren die homogevoelens hebben en hierdoor in verwarring raken. Dat Van Naerssen adviseert die gevoelens serieus te nemen lijkt mij prima, maar daarnaast doet hij enkele stellige uitspraken die jongeren maar beter met een grote korrel zout kunnen nemen.

Veel homo's vinden dat homoseksualiteit een aangeboren gave is. Hun mening wordt gesteund door hun vroegste herinneringen, door tweelingonderzoek, door mislukking van alle pogingen en methoden om van homo's hetero's te maken of omgekeerd en door recent hersenonderzoek. Van Naerssen mag hier best anders over denken, maar mij overtuigt hij niet door te verwijzen naar een Amerikaanse spotprent. Mogelijke autonome

structurering van de hersenen gedurende de eerste levensjaren rangschik ik in deze context onder aangeboren.

Enquête

Zijn stelling dat iedereen én hetero én homo is onderbouwt Van Naerssen evenmin. Jammer, zeker gezien de uitkomsten van een recente enquête onder lezers van de Gay Krant. Van de 1200 respondenten noemde 70 procent zich uitsluitend homo, 18 procent bijna uitsluitend, 9 procent overwegend homo en 3 procent evenveel hetero als homo. Het sprookje dat ieder mens biseksueel is hoor ik zelden van hetero's. Vaker van homo's, vooral wanneer zij gehuwd (geweest) zijn. Wroeging kan hierbij een rol spelen. Dat het aantal biseksuelen gering moet zijn valt ook af te leiden uit het feit dat er geen organisatie van betekenis bestaat en dat er onder de aids-patiënten maar heel weinig vrouwen zijn die via seks besmet werden.

Er zijn duizend soorten homoseksualiteit, zegt Van Naerssen, en daarom is het beter geen definitie te geven op voorlichtingsbijeenkomsten. Er is inderdaad een risico om verkeerd begrepen te worden, maar dat komt doordat seksualiteit niet voor iedereen hetzelfde betekent.

Sommige mensen vinden dat seks uitsluitend met de geslachtsorganen te maken heeft, maar de meesten zullen zoenen, strelen, knuffelen enz. er ook toe rekenen, terwijl er ook mensen zijn die er tevens de niet-lichamelijke uitingen en gevoelens onder laten vallen. Dit alles geldt voor homo's en hetero's in gelijke mate. Aldus gedefinieerd is er nauwelijks kans op misverstand en het enige verschil dat overblijft is dat bij homoseks de partner van het eigen geslacht is.

Ruimte scheppen

Wat is er op tegen dat kinderen van 15 zich homo noemen? Heeft Van Naerssen wel eens

meegemaakt dat zo'n kind zich enkele jaren later als hetero ontpopt en zo ja, wat dan nog? Een scholier die zich homo noemt zit vermoedelijk klem en wil ruimte voor zichzelf scheppen, ook al weet hij dat pesterijen en repressie om de hoek liggen. Een moedige daad, waar onze wetgevers wat van kunnen leren, want in het CDA/VVD voorstel voor een Wet gelijke behandeling was het zelfs een reden om de leerling van school te sturen.

Het werkelijke probleem is dat jonge homo's maar wat aanmodderen; voortsukkelen op het door ouders, school, kerk en maatschappij uitgezette heterostramien, om pas na hun twintigste of zelfs dertigste te erkennen dat zij homo zijn. Hier komen de echte brokken van.

R.H. de Beer was in het verleden coördinator voorlichting bij het COC-Rotterdam.

Meisjes op homodemonstratie: ware gezicht blijft verborgen achter masker

FOTO JOHN MELKENS

'Gelukkig heeft ze geen stekeltjeshaar'

TR 23

Martijn gebruikt 'pot' en 'flikker' niet meer als scheldwoorden. Dat vindt 'ie discriminerend, want homo's zijn toch zeker geen ander soort mensen. Tenminste, zijn zus Marit (17) is niets veranderd sinds ze alleen nog met meisjes gaat.

Ergens had Martijn het voorgevoel dat Marit lesbisch is. Tenslotte was ze vroeger al eens verliefd op de gymlerares. Al had ze later ook wel vriendjes. Maar toen Marit op een dag vertelde dat ze zeker wist dat ze alleen op meisjes valt, zat Martijn toch met zijn mond vol tanden. „Wat vind je er van, vroeg ze. Ik zat eerst zomaar wat uit te kramen om maar iets te zeggen, het was toch onverwacht. Later vroeg ik steeds of ze het echt zeker wist en of ze niet biseksueel was. Eigenlijk hoop je natuurlijk dat er een kans is dat ze toch hetero is. Later vond ik dat stom van mezelf, Marit moet toch zeker doen wat ze wil. Ze voelt zich

THUIS FRONT

gewoon niet aangetrokken tot mannen. Net als ik vindt ze meisjes spannender.”

In het begin hield het Martijn ook steeds bezig hoe het kan dat je op iemand van hetzelfde geslacht verliefd wordt. „Er zijn toch twee verschillende geslachten? Dan moet het toch gaan zoals het door de natuur gemaakt is?” Het antwoord weet hij niet. Het is iets dat hij moet accepteren, zegt hij.

Stekeltjeshaar

Maar daar hebben veel mensen moeite mee, daarom is Martijn blij dat Marit er niet zo eentje met stekeltjeshaar is en heel mannelijk doet. „Ze is gewoon dezelfde gebleven. Alleen heeft ze vrouwen in haar seksleven.” Want hij loopt niet

graag te koop met Marit's voorkeur voor meisjes. „Als een vriend zou vragen of mijn zus al weer een vriendje heeft weet ik niet wat ik moet antwoorden. Tot nu toe heb ik dat proberen te vermijden. Ik zou al helemaal niet zomaar op school vertellen dat mijn zus lesbisch is, dan weet iedereen het gelijk en dan gaan ze er mee spotten. Dat is niet leuk, ook niet voor Marit.”

Marit zelf houdt het daarom ook verborgen voor de buitenwereld. „Ze laat op school ook haar ware gezicht niet zien, daardoor voelt Marit zich wel een buitenbeentje denk ik.”

Het lijkt wel of ze er daarom thuis extra veel over praat, vindt Martijn. Marit heeft het vaak over homoseksualiteit en de meisjes op wie ze verliefd is. Al heeft Martijn nog nooit een vriendin van Marit gezien met wie ze een verhouding had. Een beetje nieuwsgierig is hij daar soms wel naar, om te zien wat voor type het is. Net zoals hij nieuwsgie-

rig zou zijn naar haar vriendjes als ze hetero was.

Voor Marit zou het wel een stuk makkelijker zijn als ze hetero was. „Ze leidt nu toch wel een verborgen leven, homo's worden nog steeds niet aanvaard. Er zijn zoveel mensen die er maf over doen. Zoals ze het vaak over vieze homo's hebben. Dat is gewoon een discriminerende opmerking. Net als mensen flikker als scheldwoord gebruiken. Dat is het zelfde als iemand om z'n huidskleur uitschelden. Als mensen gewoon deden tegen homo's dan kon Marit tenminste gewoon met de arm om de schouder van haar vriendin naar de supermarkt lopen. Zonder dat iedereen hen raar aankijkt.” Martijn baalt ervan dat zijn zus het moeilijker heeft omdat ze lesbisch is. Maar toch is hij blij dat ze er wel voor uitkomt. „Als ze een vriendje zou nemen dan heeft ze het wel een stuk makkelijker. Maar dan wordt ze gelijk hartstikke ongelukkig.”

Justitie alerter op mogelijke vervolging Ook seksuele geaardheid kan reden zijn voor asiel

Van onze verslaggever
DEN HAAG — Contactambtenaren van het ministerie van Justitie die zich bezighouden met asielzoekers, zullen alerter zijn op de mogelijkheid dat mensen in hun land vervolging hebben te duchten vanwege hun seksuele geaardheid. Staatssecretaris Kosto van Justitie heeft dat maandag in Den Haag toegezegd aan vertegenwoordigers van het COC. Die overhandigden hem het eerste exemplaar van de brochure „Homoseksualiteit en asiel“.

Kosto reageerde met zijn toezegging op de klacht dat Nederland onvoldoende doet om mensen op te vangen, die vanwege hun geaardheid op de vlucht zijn. De staatssecretaris wees het verzoek van het COC af, ook de onmogelijkheid maatschappelijk en sociaal te kunnen functioneren, als erkenningsgrond op te nemen. Er moet te allen tijde een concrete vervolgingsvrees zijn, aldus Kosto.

Tien jaar geleden is in de Tweede Kamer een motie aangenomen waarin is aangedrongen op een actiever beleid. In de praktijk is daarvan niets terechtgekomen, constateert het COC. Homoseksualiteit wordt slechts op papier erkend als vluchtgrond erkend.

Sinds 1980 zijn, zo blijkt uit een enquête van het COC onder vreemdelingen-advocaten, 38 gevallen bekend geworden waarbij homoseksualiteit een rol speelde bij de vluchteling. In slechts drie gevallen werd het asielverzoek toegewezen, maar in geen van die gevallen op grond van de geaardheid zelf. De meeste personen komen uit Polen (acht), gevolgd door de Sovjet-Unie en Engeland (ieder vier).

Homoseksuelen worden in Engeland de laatste decennia zwaar vervolgd. Driehonderd van hen verblijven momenteel in de gevangenis. Er is zelfs een omstreden wet aangenomen die het positief schrijven over homoseksualiteit verbiedt.

Een van de Engelse homo's, Andrew Prichodsky, heeft vorig jaar in Nederland asiel aangevraagd. Hij ontvluchtte zijn land omdat voor hem gevangenisstraf dreigde vanwege seksuele contacten met een jongen van 17 jaar. Dat is daar strafbaar, omdat de leeftijdsgrens voor homoseksuele contacten in Engeland 21 jaar is, terwijl dat voor hetero-

seksuele contacten 16 jaar is.

De zaak-Prichodsky wordt door het COC gezien als een proefproces voor het Nederlandse beleid. Prichodsky, weliswaar EG-ingezetene, was gedwongen asiel aan te vragen omdat hij geen geldige papieren heeft. Zijn paspoort is in Engeland ingenomen. Hoewel zijn zaak nog in behandeling is — het verzoek is in eerste instantie afgewezen — vreest het COC dat de Engelsman hooguit op humanitaire gronden een verblijfstittel zal krijgen. Daarmee kan justitie een principiële positieve en voor Engeland pijnlijke uitspraak omzeilen.

Volgens het COC beargumenteert justitie de afwijzing met de reden dat de bestraffing niet onevenredig zwaar zou zijn. Homoseksuele zedendelicten worden in Engeland wel degelijk zwaar bestraft, meent het COC. Bovendien is de vervolging discriminerend vanwege het verschil in leeftijdsgrens met heteroseksuele contacten en het feit dat lesbische contacten in Engeland niet strafbaar zijn gesteld.

Dat was in de vorige eeuw wel de bedoeling. Het verhaal wil echter dat koningin Victoria het voorstel persoonlijk heeft tegengehouden omdat zij bij het zien van het betreffende wetsontwerp niet kon geloven dat „zoiets“ ook bij vrouwen voorkomt.

Kosto wil zorgvuldige behandeling van asielaanvragen homo's

Van een onzer verslaggevers
DEN HAAG — Staatssecretaris Kosto van justitie wil de ambtenaren van de dienst Vreemdelingenzaken, die asielverzoeken behandelen, nogmaals opdragen zorgvuldig te onderzoeken of bij asielaanvragen vervolging op grond van homoseksualiteit een rol heeft gespeeld. Dat heeft hij gisteren gezegd naar aanleiding van een studie door het COC.

Van de 38 asielaanvragen in de laatste tien jaar waarbij homoseksualiteit een rol speelde, zijn er maar drie door het ministerie van justitie aangevraagd. En dan nog op 'humanitaire gronden'. De studie 'Homoseksualiteit en asiel' die tot deze conclusie komt is uitgevoerd door Marten Bos, Willemien Ruygrok en Henk Stuart.

De drie hebben 250 advocaten die vluchtelingen zaken behandelen, gevraagd naar hun ervaring met een tien jaar geleden door de Tweede Kamer aangevraagde motie, waarin de regering werd gevraagd de vluchtelingenstatus te verlenen aan mensen die vanwege hun homoseksualiteit aan onderdrukking en vervolging blootstaan.

De 250 noemden 38 gevallen waarbij homoseksualiteit in de procedure een rol speelde. Van deze groep is de aanvraag in tien gevallen afgewezen. Zes hebben een verblijfsvergunning ontvangen, van wie drie omdat zij een relatie zijn aangegaan, twee zijn uitgewezen of teruggedaan, acht zijn verdwenen en twaalf wachten nog op een uitslag. Het COC veronderstelt dat veel homoseksuelen die willen vluchten niets over hun geaardheid (durven) zeggen, omdat zij uit een land komen waar het begrip 'homoseksualiteit' niet bestaat of omdat zij geen idee hebben van het tolerante klimaat op dit punt in Nederland.

Bij het COC heeft men gemerkt dat sommige homoseksuele asielvragers gezien de ervaringen in eigen land alleen al terugschrokken toen zij het gebouw van het COC in Amsterdam zagen. Ze meenden dat een zo openbare en goed lopende organisatie onmogelijk kon opkomen voor de belangen van homoseksuele mannen en vrouwen.

Een medewerker van het COC verklaart dit als volgt: „In de meeste landen bestaat een verbod of gelden beperkingen op homoseksualiteit. De asielzoeker komt uit een samenleving, waarin homoseksuali-

teit louter als negatief wordt beschouwd. In Nederland lijkt het soms wel het omgekeerde. Dus dit moet wel een verlengde zijn van de Nederlandse overheid, meent de vluchteling.“

'Doorvragen'

Die terughoudendheid wordt gevoed door ambtenaren van de vreemdelingendienst, die niet goed weten hoe ze met homoseksualiteit moeten omgaan. Daarom zal staatssecretaris Kosto er bij de ambtenaren op aandringen 'door te vragen'. „Net als bij vrouwen en meisjes, bij wie een vermoeden bestaat dat zij het slachtoffer zijn van seksueel geweld.“

Toch moet men niet denken dat er nu een stroom van homoseksuele vluchtelingen naar ons land komt. Wanneer in een land een ongunstig klimaat heerst voor homo's, is dat nog geen reden een homoseksuele man of vrouw uit zo'n land als vluchteling te erkennen.

„Als men zich onbehaaglijk voelt op grond van zijn geaardheid en men kan zich niet volledig ontplooiën, staat dat nog niet gelijk aan vervolging. Het beleid jegens asielzoekende homoseksuelen blijft, net als voor andere asielzoekers, de vraag stellen naar de persoonlijke ervaring van vervolging.“

Onder degenen van wie een asiel-aanvraag op grond van homoseksualiteit in behandeling is, bevindt zich één Engelsman, Andrew Prichodsky. Hij is in zijn land veroordeeld wegens seksueel contact met een jongen van 17. In Groot-Brittannië is zulk contact verboden met mensen beneden de 21. In Nederland is de grens 16 jaar.

Het COC is van plan in het buitenland meer bekendheid te gaan geven aan de officiële Nederlandse politiek ten aanzien van homoseksuele mannen en vrouwen.

Volkskrant 8.5.1990

COC-Onderzoek

sek juni

HOMOSEKSUELE ASIELZOEKERS

Tien jaar geleden nam de Tweede Kamer een motie aan met het verzoek aan de Regering 'de wettelijke regelingen zo te hanteren, dat mensen die vanwege homoseksualiteit aan onderdrukking en vervolging blootstaan, aanspraak kunnen maken op de vluchtelingenstatus'. Had die motie effect? Nee, constateert het COC nu, anno 1990. Waren er dan geen homoseksuele vluchtelingen? Ja wel: minstens 38, uit negentien verschillende landen. Tot dat getal was de BC Politiek gekozen door navraag te doen bij tweehonderdvijftig advocaten van wie bekend is dat ze regelmatig vluchtelingen zaken doen, door informatie in te winnen bij de Werkgroep Vluchtelingen COC-afd. Amsterdam, en door de gegevens van het Landelijk Kantoor na te pluizen. Gemiddeld drie per jaar. Laat-dat-maar-zitten?

'Nee, juist niet', zegt Bart Westra, lid van het Landelijk Bestuur. 'We kunnen ons niet voorstellen dat het er maar 38 zijn. En ook al waren het er maar 38: de behandeling is behoorlijk

slecht. Een gastvrij onthaal is er niet bij.'

Er lopen nu nog 12 aanvragen, 9 mensen hoorden dat hun aanvraag was afgewezen, 10 verdwenen naar elders of uit het zicht. Resten nog 7 anderen: 3 daarvan werden om humanitaire redenen

toegelaten, en 4 kregen een afhankelijke verblijfsvergunning (omdat ze een relatie met iemand uit Nederland waren aangegaan). Niemand kreeg de status van vluchteling.

Waar ligt dat nu aan, vroeg de BC Politiek zich af. De antwoorden zijn te vinden in de brochure 'Homoseksualiteit & asiel'. Deels heeft het te maken met opvattingen van de homoseksuele asielzoekers zelf: zij durven soms niet over deze vluchtgrond te praten, zij verstaan onder het begrip homoseksualiteit vaak wat anders, of ze begrijpen niet dat Nederland voor homoseksuelen een betrekkelijk tolerant land is. Aan Nederlandse kant heeft men lang niet altijd de ogen open: verhoerende ambtenaren, advocaten, rechters en opvangende instanties hebben vaak niet door dat homoseksualiteit aan de basis van de vlucht ligt.

Wat de BC aan kennis en inzicht vergaarde, werd omgezet in een aantal aanbevelingen. De brochure werd op 7 mei aan Aad Kosto, staatssecretaris van Justitie, overhandigd. Bart Westra voerde het woord en overhandigde tevens een boekje met 38 roze rozen. Kosto reageerde voorbereid en weloverwogen: hij zal de verhoerende ambtenaren instrueren beter te letten op signalen die iets met homoseksualiteit te maken hebben, en hij zal bij Buitenlandse Zaken en WVC de brochure neerleggen met het verzoek er ernstig naar te kijken. Maar het toelatingsbeleid oprekken kon hij niet. Altijd gaat het zo zei hij, om een individueel geval, dat op eigen merites beoordeeld wordt.

Er moet duidelijk sprake zijn van een noodsituatie en die moet ook uit concrete gegevens blijken.

Winst dat Kosto ontvankelijk bleek voor een deel van het betoog. Gelijk spel omdat hij niets nieuws zei over het asielbeleid in het algemeen.

Voor de presentatie op het Ministerie van Justitie bleken opvallend veel journalisten belangstelling te hebben. Het COC signaleerde een tiental langere en kortere berichten in de landelijke en regionale pers. Vanuit het vluchtelingenwerk zijn er contacten gelegd met het COC, Amnesty International is -eindelijk- belangstelling gaan tonen, en een aantal advocaten zijn gaan reageren.

Het COC zal het asielbeleid intensief blijven volgen. De Werkgroep Vluchtelingen COC-afd. Amsterdam zal op de 3e dinsdag van de maand spreekuur blijven houden van 20-21.30u. Vragen over de materie in het algemeen worden beantwoord door Willemien Ruygrok, tel 020 - 23 11 92 (Land. Kantoor COC).

(HS)

Homoseksualiteit & asiel. Uitg. COC/BC Politiek. Bestellen door storting van f 4,70 op postgiro 38 60 94 tnv COC-Magazijn, Rozenstraat 8, Amsterdam; ovv 'brochure hs & asiel'.

Staatssecretaris Dankert verwacht snel compromis over problemen bij opheffen binnengrenzen

Akkoord van Schengen toch nog voor 1 juli

in de EG

Ondertekend

Meerderheid Kamer voor ondertekening „Schengen”

Van onze verslaggever **VK 9**
MAASTRICHT — Het Aanvullend Akkoord van Schengen wordt waarschijnlijk nog voor 1 juli getekend. Staatssecretaris Dankert voor Europese Zaken heeft zich daar dinsdag in Maastricht positief over uitgelaten. De problemen die eerder rezen vanwege de Duitse eenwording blijken na het hervatte ambtelijk vooroverleg oplosbaar, aldus Dankert.

Ondertekening van het akkoord strandde in december op onduidelijkheid over de positie van de inwoners van de DDR in het verdrag dat de Benelux, Frankrijk en West-Duitsland aangaat. Bondskanselier Kohl drong uiteindelijk aan op uitstel. Daarmee bood hij

tevens een oplossing voor politieke problemen met het akkoord in andere landen, waaronder Nederland, waar verzet was gerezen tegen de geheimhouding en de asielparagraaf.

Op 17 mei komen bewindslieden uit de vijf Schengenlanden in Den Haag, voor het eerst sinds het stranden van de ondertekening, weer bijeen. Een dag daarvoor vindt in de Tweede Kamer een, waarschijnlijk openbaar, debat plaats en krijgen de kamerleden de beschikking over de tekst. Ook wordt de Kamer ingelicht over de gereedkoming van een asiolverdrag dat de twaalf lidstaten van de EG willen sluiten.

Dankert hecht aan een snelle ondertekening, zo liet hij zijn gehoor van hoofdcommissarissen van politie dinsdag weten. „Het opzeggen van de binnengrenzen is een wezenlijk bestand-

deel van het Europese eenwordingsproces. Het is van onmiddellijk belang voor de Europese burger, het is van minstens even groot internationaal politiek belang.

„Nationalistische uitbarstingen in Oost-Europa of fundamentalistische in Noord-Afrika kunnen al te makkelijk leiden tot de behoefte in Westeuropese landen het nog latent aanwezige 'hier woon ik, hier ben ik de baas'-gevoel in versterkte grensbewaking en nieuwe betonblokken om te zetten”, zo waarschuwde hij.

Op asielterrein houdt elk land volgens Dankert een eigen verantwoordelijkheid om asiolverzoeken in behandeling te nemen. Dat geldt ook voor asiellozers die in een ander land het Schengen-gebied zijn binnengekomen. Volgens de staatssecretaris is deze afspraak

„een waarborg voor het handhaven van de humanitaire traditie van Nederland”.

Critici van het aanvullend akkoord uitten eerder de vrees dat Nederland deze eigenstandige positie uit handen zou geven. Dat zou een drastische verslechtering zijn van het asielseid, zo vreesden deze deskundigen, vaak betrokken bij het vreemdelingenrecht en asielzaken.

Afzonderlijk

Bovendien hebben de Schengen-partners volgens Dankert nu afgesproken dat de regels van het Schengen-akkoord slechts van kracht worden, voorzover ze te verenigen zijn met het recht van de Europese Gemeenschap. Ook zullen de Schengen-afspraken tegen het licht moeten worden gehouden van afspra-

ken die de twaalf lidstaten onderling bezig zijn te maken op terreinen die ook in Schengen-verband aan de orde zijn.

De staatssecretaris uitte in Maastricht verdedigde kritiek op de werkwijze van de EG-lidstaten afzonderlijke verdragen te sluiten buiten de Europese Gemeenschap om. Dat geldt onder meer op visumgebied, bij asielseid, samenwerking op opsporingsgebied en vrij personenverkeer.

„Ik heb nogal wat zorgen over het proces *à douze*: neem het grote aantal landen met hun verschillende achtergronden en problemen. Ik voeg daaraan de gehanteerde methode, de intergouvernementele, en de organisatorische opzet, toe.”

Volgens de voormalige Europarlementarier Dankert „ligt hier een serieus probleem waar wij de oplossing nog niet voor hebben”. De waarborgen

voor democratische controle en rechtsbescherming moeten worden gevonden door de Europese Commissie, het Europees Parlement en het Europese Hof van Justitie, meer invloed te geven.

Maar, zo erkent Dankert, politiek is die weg vooralsnog onbegaanbaar. De meeste landen zijn huiverig op gevoelige terreinen als politie, informatie-uitwisseling en personenverkeer hun autonomie uit handen te geven.

De Europese eenwording zal door dit alles, zo verwacht Dankert, nog wel wat langer op zich laten wachten dan 1992. Het permanent reizend ambtenarencircus zal nog zeker enkele jaren de tenten opslaan in de diverse Europese hoofdsteden. „1 Januari 1993 als datum voor de Twaalf? Ik ben nog geen deskundige optimist tegengekomen die daarin gelooft”, aldus Dankert.

Aanvullend Schengen-akkoord zet PvdA-fractie voor het blok

Van onze verslaggever **VK 12**
DEN HAAG — De DDR bestaat nog steeds. Maar op vrijdag 29 juni komt even een einde aan haar soevereiniteit. Dan tekent, als het even meezit, de Bondsrepubliek het aanvullend akkoord van Schengen voor het gehele gebied van de beide Duitslanden. Het is tevens de eerste keer dat andere betrokken EG-lidstaten — Frankrijk, Nederland, België en Luxemburg — de naderende eenwording formeel met hun handtekening bekrachtigen.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat West-Duitsland de drijvende kracht is achter de ondertekening. Zoals het in december ook bondskanselier Kohl was die de ondertekening afgelasste. De reden was simpel: het was nog niet ver genoeg heen met de DDR.

De Duitse eenwording wordt intussen alom als onafwendbaar gezien, en volgens Kohl kan het nu geen kwaad het eerste succes alvast op zak te hebben.

Die politieke werkelijkheid maakt oppositie tegen het Schengen-akkoord haast bij voorbaat tot een mislukking. De PvdA-staatssecretarissen Dankert en Kosto zien dat in en hebben hun voornemen tot ondertekening al kenbaar gemaakt. Ook omdat zij vinden dat verbeteringen zijn bereikt ten opzichte van de tekst die in december kritiek kreeg.

Met de VVD en het CDA zullen de PvdA-bewindslieden het niet aan de stok krijgen. Het CDA vindt de minpunten te gering om het opheffen van de binnengrenzen nog langer tegen te houden. Bovendien heeft Nederland, dat de laatste maanden voorzitter van het overleg was, wel degelijk wat bereikt, vindt het CDA.

Dankert en Kosto krijgen het hooguit met hun eigen PvdA-fractie in de Kamer aan de stok. Die lag in december als voornaamste dwars. Dinsdag besluit de PvdA-fractie of ze het kabinet adviseert te tekenen. Tekenen is een zaak van de regering. Het parlement keurt het verdrag achteraf in z'n geheel goed of af.

Het Schengen-overleg behelst het voornemen van vijf landen hun onderlinge grenzen op te heffen. Het staat ook wel te boek als „de proeftuin van de EG”. De twaalf EG-landen willen im-

mers dezelfde weg gaan. In 1985 is in het Luxemburgse plaatsje Schengen een eerste akkoord tussen de vijf gesloten over maatregelen die het opheffen van de binnengrenzen moeten begeleiden. Nu is de verdere uitwerking — het Aanvullend Akkoord — aan de orde.

„Schengen” behelst afspraken op uiteenlopende terreinen: personen- en goederenvervoer, asielseid, visumbelid, politie en justitiële samenwerking en gegevensuitwisseling. De fundamentele kritiek van Kamer en tal van maatschappelijke groeperingen is dat ambtenaren zonder controle de afspraken in elkaar hebben gezet.

Fnuikend

Nu het resultaat er is, lijkt er geen tijd te zijn voor een grondige bezinning. Europa gaat voor. Dat is des te fnuikender, zo zegt bijvoorbeeld de advocatuur, omdat de macht van de overheid toeneemt, terwijl de rechten van de burger daarmee geen gelijke tred houden. Ambtenaren toetsen hun eigen regels, maar wie toetst de ambtenaren?

De eerlijkheid gebiedt vast te stellen dat wat de Schengen-landen nu willen overeenkomen, op een aantal punten beter is dan wat in december voorlag. Een aantal voorbeelden:

● Voor het opsporingsregister (SIS) verplichten de landen zich het privacyverdrag van Straatsburg te ratificeren en op basis daarvan nationale wetgeving

in te voeren. Ook moet er een klachtrecht komen.

● De afspraken over asiellozers worden nadrukkelijker gekoppeld aan het Vluchtelingenverdrag van Genève.

● Het bankgeheim dat Luxemburg hanteert bij het opsporen van belastingfraude wordt niet opgeheven, maar wel deels ontkracht doordat Luxemburg op dat punt toetreedt tot een EG-verdrag.

Daar staat tegenover dat klemmende bezwaren van de PvdA overeind blijven. Zo komt er geen gerechtshof waar de burgers hun beklag kunnen doen over de afspraken. Evenmin wordt het gelijktrekken van het beleid voor asiellozers, een eis ook van D66, gereïseerd. Slechts de procedures bij de aanvragen worden gelijkgetrokken, maar elk land beslist zelf over de aanvragen. Het derde bezwaar van de PvdA — de gebreken van het SIS — wordt wel gehonoreerd.

Gebrekk aan openheid en controle kan het kabinet formeel ook niet verweten worden. Dertig pagina's toelichting kreeg de Kamer donderdag, de concepttekst wordt begin volgende week toegestuurd. De ondertekening is pas op 29 juni voorzien — een dag voordat het Nederlands voorzitterschap afloopt — zodat de Kamer de bewindslieden ook nog met een boodschap op pad kan sturen.

Materieel echter wordt het een spoedklus, want zes weken is niet veel op de termijn van zeven jaar dat ambtenaren hebben zitten studeren. De advocatuur roept niet voor niets om een grondige bezinning. Ook van de Kamer kan niet worden verwacht dat ze binnen een week een grondig oordeel geeft.

Het debat dat volgende week wordt gevoerd zal, zo moet dan ook worden gevreesd, veel weghebben van een rituele dans. De uitslag is reeds zonder spelen vastgesteld. Als het al spannend wordt, zal dat vooral intern bij de PvdA zijn. Om een eventuele ruzie tussen de bewindslieden en de eigen fractie. Maar waar coalitiepartner CDA de PvdA-bewindslieden prijst dat ze de afgelopen tijd in het Schengen-overleg juist het nodige bereikt hebben, is het voor de PvdA-fractie politiek een hele toer om Kosto en Dankert in de kou te zetten.

GERT RIPHAGEN

Bezwaren gelden asielbeleid en controle PvdA blijft tegen tekening „Schengen”

Van onze verslaggever **VK 16**
DEN HAAG — De PvdA-fractie in de Tweede Kamer blijft zich verzetten tegen ondertekening van het Aanvullend Schengen-Akkoord. De bezwaren gelden de afspraken over asielbeleid, het ontbreken van een rechtsprekend hof en de gebrekkige democratische controle op de afspraken. Ook D66 ziet geen heil in ondertekening in de huidige vorm.

De PvdA zal vandaag de staatssecretarissen Dankert en Kosto vragen aanpassen te bepleiten in het overleg dat nog met West-Duitsland, Frankrijk, België en Luxemburg wordt gevoerd, aldus het Kamerlid Van Traa dinsdag na afloop van het fractieberaad. Donderdag wordt politiek overleg gevoerd tussen de vijf landen. Het is de bedoeling het aanvullend akkoord pas eind juni te tekenen.

Van Traa: „Er zijn de afgelopen maanden verbeteringen overeengekomen, onder meer over gegevensbescherming in het opsporingsregister. Ook begrijp ik het argument dat de Duitse eenwording de afspraken extra nodig maakt. Maar aan onze eerdere hoofdbezwaren is nauwelijks tegemoet gekomen.”

Van Traa wijst er ook op dat de toenemende vreemdelingenhaat de noodzaak van een eensgezind asielbeleid groter maakt. De Schengen-landen kunnen er niet mee volstaan alleen afspraken te maken over de procedures bij asielaanvragen. Van Traa: „Er moet daarover een politieke doorbraak worden bereikt.”

D66-woordvoerder Wolffensperger vindt dat het Schengen-overleg mislukt

is. Er zijn teveel zaken niet echt geregeld („vluchten in procedure-afspraken, waarbij de verschillen van mening overeind blijven”) om de nadelen van bijvoorbeeld gebrekkige democratische controle en het ontbreken van inhoudelijke afspraken teniet te doen, aldus Wolffensperger.

De D66-fractie stelt zich negatiever op dan in december, toen de aanvankelijke ondertekening door interventie van de Duitse bondskanselier Kohl werd uitgesteld. Met name op de terreinen van asiel, visumverlening, drugs en bestrijding van fiscale fraude is van harmonisatie van beleid geen sprake, zegt Wolffensperger.

Hij wijst erop dat het gevaar van een negatieve spiraal in bijvoorbeeld het asielbeleid bij het uitblijven van echte afspraken over toelatingsbeleid, niet vergezocht is. „Kijk maar naar de plannen van België om het asielbeleid aan te scherpen. Ook wij zullen niet ontkomen aan een drastische herziening van dat beleid. De vrees voor een neerwaartse spiraal is levensgroot aanwezig.”

De kritiek betekent niet dat D66 zich afzet tegen Europese integratie. Wolffensperger: „We staan onverkort achter de Europese integratie. Onze fractie vraagt zich echter in toenemende mate af of we met ondertekening van dit akkoord wel op de goede weg zijn.” Wolffensperger laat open of de manco's met aanpassingen van het Aanvullend Akkoord verholpen kunnen worden, of dat in EG-verband geheel nieuwe afspraken gemaakt moeten worden.

Hij erkent het bezwaar dat het eventueel mislukken van het Schengen-overleg de eenwording in de gehele Gemeenschap zal bemoeilijken. Dat is bijvoorbeeld een belangrijk reden voor het CDA op ondertekening aan te sturen. „Dat is waar. Als je nu al terugschrikt, dan moet het straks met de Twaalf wel heel moeilijk worden”, aldus Wolffensperger.

Kabinet wil af van procedure rond Schengen

Door een onzer redacteurs **NRC**

DEN HAAG, 16 mei — Nederland zal proberen te voorkomen dat verdere afspraken over vrij personenverkeer buiten de EG om gesloten zullen worden. Dit zegde staatssecretaris Dankert (buitenlandse zaken) vanochtend toe tijdens een mondeling overleg de Tweede Kamer.

De vertrouwelijke procedure die voor het Verdrag van Schengen is gekozen noemde hij „leuk geprobeerd, maar dit is dus niet de manier”.

Tussen de Twaalf EG landen wordt ook aan een verdrag gewerkt dat voorziet in de opheffing van de persoonscontrole aan de binnengrenzen. De PvdA-fractie zei vanochtend tegen ondertekening van dit verdrag te zijn. Beide verdragen worden voorbereid in geheime onderhandelingen; het parlement kan zo'n verdrag alleen weigeren goed te keuren. In EG-verband bestaat wel de mogelijkheid van tussentijdse parlementaire inspraak. Ook is de EG-rechter bevoegd om de uitvoering van het verdrag te controleren.

In de Tweede Kamer bleek vanochtend de weerstand tegen het Verdrag van Schengen nog onverwacht groot. Er doemt wel een meerderheid voor ondertekening op, maar de PvdA lijkt daar nog niet bij te zijn. Van Traa zei dat de beide staatssecretarissen in de komende onderhandelingen „nog een heleboel” binnen moeten halen. Alleen CDA-woordvoerder Gualthérie van Wezel toonde zich onverkort voorstander van tekenen. Hij vond de onder-

handelingsresultaten van de afgelopen maanden al zo mooi dat hij Dankert en Kosto daarvoor complimenteerde. Niet tekenen betekent volgens hem dat Nederland in Europa spelbreker wordt. De VVD wil afwachten tot de regering tekent en pas dan een oordeel geven. Bij D66, PvdA, Groen Links en de kleine rechtse partijen waren echter serieuze inhoudelijke bezwaren.

Van Traa vond dat er voor de controle op de toepassing van het Verdrag van Schengen een bevoegde rechter aangewezen moest worden. Het Uitvoerend comité dat de vijf verdragsstaten nadere regels moet stellen („de Schengen-wetgever”) zou dat volgens hem in het openbaar moeten doen. Wolffensperger (D66) verklaarde zich mordicus tegen de gevolgd procedure: „Zo moet

het dus in elk geval niet”. Van de procedure rond het verdrag tussen de 12 lidstaten „schrik je nog veel erger”.

Dankert zei dat de nu gevolgde procedure ook nogal riskant is omdat maar één van de nationale parlementen het verdrag hoeft te verwerpen „en het hele bouwwerk is ingestort”. Hij zei een „samenhangende procedure in Gemeenschapsverband” te willen waarbinnen het vrije personenverkeer kan worden geregeld.

Volgens staatssecretaris Kosto is een apart Schengen-Hof niet mogelijk omdat ondanks de Nederlandse inspanning daartoe de toelatingsnormen binnen de Benelux, Frankrijk en Duitsland niet zijn geharmoniseerd. Wel zei hij toe ervoor te zorgen dat de regels die het Uitvoerend comité wil stellen tevoren worden gepubliceerd „zodat parlementaire tussenkomst voor besluitvorming mogelijk is”. Het comité opereert bovendien onder politieke verantwoordelijkheid van dit kabinet, aldus Kosto. „Dus wij zijn interpellabel door de Kamer”.

Kosto kwam enigszins in moeilijkheden toen de Kamer vroeg naar de uitwerking van het circulatierecht voor vreemdelingen met een verblijfsvergunning van een van de Schengen-landen. Kosto noemde het een winstpunt dat de visaplicht verviel maar hij kon niet ontkennen dat daarvoor in de plaats een meldingsplicht bij de nationale vreemdelingendiensten kwam. Hij verwachtte echter dat deze praktijk „die ogenschijnlijk in strijd is met het ideaal”, net als in de beginperiode van de open Benelux-grenzen. „geleidelijk aan weg zal slijten”. Ook begreep de Kamer niets van Kosto's mededeling dat afgewezen asielzoekers niet meer in andere Schengen-landen een verzoek kunnen indienen, terwijl de staatssecretaris tegelijkertijd meedeelde dat hun personalia niet in het geautomatiseerd informatie-systeem opgenomen zullen worden.

Akkoord leidt tot sociale 'vernietiging'

Niet door de knieën voor Schengen

NRC 16

Onder het motto 'kiezen voor kwaliteit' trad de PvdA in september toe tot het nieuwe kabinet. Onder kwaliteit werd in het PvdA-verkiezingsprogramma ook verstaan eisen van rechtsbescherming en democratie, niet alleen in Nederland, maar ook en vooral in Europees verband. „In het bijzonder in het kader van de Europese Gemeenschap zal Nederland zich ervoor moeten inzetten dat zijn eigen beleid deel uitmaakt van een internationale inspanning”, zo stelde de partij fier. Voor degene die wellicht uit tijdsgebrek niet verder kwam dan deze pagina 1 was het duidelijk: een stem op de PvdA betekende een keuze voor een eigen Nederlands sociaal-democratisch gezicht.

Al of niet ondertekening van het Schengen-Akkoord voor 1 juli blijkt nu de 'proof of the pudding', overigens niet alleen voor de PvdA. Afgewacht moet worden of het verzet van de PvdA-fractie tegen de ondertekening, gisteren in de Tweede Kamer, werkelijk iets voorstelt.

Rechtsbescherming

Want hoe democratisch en sociaal is dat Akkoord? Welk 'eigen beleid' blijkt Nederland hier te voeren? En hoe zit het met de eis van rechtsbescherming in het Vijf-Landen-Akkoord dat zo toonaangevend moet zijn voor een verdrag van de Twaalf later?

De toets 'democratisch' kon dit Akkoord in december 1989 al niet doorstaan, net zo min als nu. Het geheime jongensclubkarakter dat de totstandkoming ervan kenmerkte met zijn beslotenheid en eenzijdige samenstelling, stond reeds garant voor de belangrijkste teneur van het Akkoord: legitimering van een volkomen gebrek aan (parlementaire) democratische controle op politieke en justitiële samenwerking en op uitwisseling

van persoonsgegevens tussen de Schengenlanden, waarvan West- en Oost-Duitsland nu gezamenlijk deel gaan uitmaken.

Werkgroepen en comités zijn in het leven geroepen, alle met een zeer onduidelijke status, in het bijzonder op het punt van rechterlijke en parlementaire controle. Gevraagde en spontane gegevensuitwisseling tussen contactambtenaren houdt in dat in beginsel elke politiedienst ten opzichte van iedere Schengenburger beschikt over dezelfde informatie, inclusief de zeer gedetailleerde. Er is derhalve geen zicht op de vraag welke informatie onder welke voorwaarden de grens overgaat: noch voor democratisch gekozenen, noch voor de burger zelf als hij in den vreemde met informatie van andere landen wordt geconfronteerd.

Wat misschien ooit is begonnen ten behoeve van (het vrije verkeer van) de gewone Europese burger, is verworden tot een ongecontroleerde machtsuitoefening ten opzichte van diezelfde burger.

Voor rechtsbescherming of rechtshulp voor die burger is in dit Akkoord al helemaal geen plaats. Elke regeling over wat de getroffen burger kan doen als in het Akkoord geregelde bevoegdheden worden overschreden, ontbreekt, behalve ten aanzien van het SIS (Schengen Informatie Systeem). Ook ontbreekt elke regeling om, bijvoorbeeld in het kader van een strafproces, door een advocaat (en zelfs door de rechter) in het buitenland te laten onderzoeken wat daar precies is gebeurd, zoals bij de opsporing en bij informatie-uitwisseling. Het Akkoord staat vol van bevoegdheden die aan de overheid worden

verleend, maar de burger en de advocatuur krijgen niets om daar passend op te reageren.

Sociaal

En hoe Sociaal is dit Akkoord?

Niet alleen de gewone Europese burger, maar vooral de niet-EG-onderdaan, zigeuner of intercontinentaal toerist zal het (extra) moeilijk krijgen. Zo is er een beperking van de verblijfsduur voor door het Schengengebied trekkende personen en een verplichte gegevensuitwisseling met andere Schengenlanden, zowel algemeen als voor bepaalde personen die hier asiel aanvragen. Er zal een verplichte identiteitscontrole voor vervoerders van vreemdelingen zoals voornoemd zijn, en evenals voor hoteliers. Dat dergelijke maatregelen het zogenoemde sociaal-democratische streven naar emancipatie van minderheden niet bepaald positief zullen beïnvloeden, maar juist discriminatoire tendensen zullen versterken, staat nu al wel vast. Dergelijke maatregelen lijken eerder een ontwikkeling in de richting van sociale 'vernietiging' dan 'vernieuwing' te stimuleren.

En hoe zit het met het 'eigen beleid' dat de PvdA in Europa ging voeren? Het Nederlandse drugsbeleid bijvoorbeeld, gericht op het scheiden van soft- en harddrugs en het scheiden van gebruik van en handel in drugs waarbij de gebruiker in de eerste plaats met hulpverlening tegemoet wordt getreden? Dat beleid zou alweer volgens de sociaal-democraten worden voortgezet. Ondanks de toenemende internationale waardering voor dit beleid merken we daar in het Schengen-Akkoord, zoals het er nu ligt,

niets van.

In het Akkoord wordt een repressiever beleid ook tegenover soft drugs verplicht. Opvallend is hier het verschil met de regeling van wapens en munitie. Geen werkgroep, geen verder gaande verplichting dan informatie over wapenleveranties, geen tegengaan van nadelige effecten. En hoe tolerant is het Akkoord tegenover het witwassen van drugsgelden! (zie Luxemburg).

Nederland heeft hier de slag om een eigen beleid ten opzichte van dat van de andere Schengenpartners verloren. En als dat zo is, hoe acceptabel is dan nog dit onderhandelingsresultaat voor al die partijen in de Tweede Kamer waarvan de woordvoerders in december 1989 nog zo hechtten aan een 'gelijkwaardig' inleveren van andere landen en hun voorkeuren?

Moet Nederland dan het verstaen en zijn autonomie opgeven voor ons land zulke wezenlijke terreinen als 'liberaliteit', privacybescherming, rechtsbescherming en mensenrechtenbeleid, zonder dat daar een werkelijk vrij verkeer van personen en goederen tegenover staat?

De voorzitter van de Schengencommissie, P. Dankert, zei onlangs in Maastricht dat hij vreesde dat het proces *à douze* in een (democratisch) Europees parlement nog wel lang op zich zou laten wachten. De meeste landen zijn, zo zei hij, huiverig om op gevoelige gebieden als politie, informatie-uitwisseling en personenverkeer hun autonomie uit handen te geven. Het Akkoord van Schengen, zoals het er nu ligt, maakt duidelijk dat die landen vooralsnog het grootste gelijk van de wereld en in elk geval van de Europese Gemeenschap hebben.

De auteur is voorzitter van de *Coornhiert Liga*.

Straffen doen we nog steeds. Maar het valt ons steeds moeilijk aan te geven waarom we dat eigenlijk doen. We blijven gevangenis bouwen en mensen opsluiten — hoewel we beseffen dat het eigenlijk niets helpt. „Voor criminaliteit bestaat in feite geen oplossing”, zegt wetenschapper H. Franke na tien jaar studie. *VK 12*

DE geschiedenis van het Nederlandse gevangeniswezen is een aaneenschakeling van mislukkingen, valse verwachtingen, onmetelijke ellende. Veel hoop voor de toekomst is er niet. Want, zegt criminoloog H. Franke, die vrijdag op het onderwerp promoveerde, het gevangeniswezen bevindt zich in de fase van „penologische ontwapening”: rationele argumenten om te straffen zijn er steeds minder. En voor criminaliteit bestaat helemaal geen oplossing.

De criminoloog (verbonden aan de Universiteit van Amsterdam) heeft er werk van gemaakt. Zijn proefschrift omvat meer dan negenhonderd pagina's, waarin de geschiedenis van het gevangeniswezen onder de loep wordt genomen. Alleen al het schrijven kostte Franke vijf jaar, de studie strekt zich uit over nog eens zo'n periode.

In *Twee eeuwen gevangen/misdaad en straf in Nederland* (Het Spectrum, f 69,90) schetst hij het ontstaan van de Nederlandse gevangenis, het leven in die gevangenis en de (veranderende) politieke en maatschappelijke opvattingen over het strafstelsel. Uit het boek (vanaf gisteren in de handel) doemt het treurige beeld op van een systeem dat per definitie staat voor sociale destructie, een systeem waarbij het geen pas heeft om enig vertrouwen in het effect ervan uit te stralen.

Zeker, in het Nederlandse gevangeniswezen is veel ten goede gekeerd. Niet langer is de *outcast* weggelaten in stinkende hollen waar cipiers met de knoet regeren. Niet langer wordt de gevangenis gezien als een poel van verderf, waarin een vormeloze groep seksueel losbandige onmaatschappelijken de tijd verdoet. En in de loop van de geschiedenis is het besef gegroeid dat het effect van een straf zeker zoveel aandacht verdient als de straf zelf.

Maar tegelijkertijd geldt dat hervormers van het gevangenisstelsel voortdurend zijn teleurgesteld in hun doorgaans veel te hoge verwachtingen. Mede daardoor gelooft Franke niet in het stelsel. Hij is ervan overtuigd dat aan iedere gevangenis inherente bezwaren kleven. „Je ruikt mensen uit de samenleving met de bedoeling ze weer geschikt te maken voor die samenleving. Dat zijn onverengbare zaken.”

— *U spreekt desondanks over een succesvol emancipatieproces.*

„Gevangenen hebben in de loop der tijd een steeds grotere machts- en rechtspositie opgebouwd. Onze samenleving is gevoeliger geworden voor het leed dat je anderen aandoet, zowel in lichamelijke als in psychische zin. Het vermogen om je in een ander te verplaatsen is toegenomen.

„Mensen zijn steeds meer gedwongen om rekening met elkaar te houden. Dat is voor gevangenen een belangrijke machtsbron geweest. Het noopte de samenleving er steeds meer toe om de straffen te rechtvaardigen. Aanvankelijk werd de gevangenisstraf verdedigd door te wijzen op mogelijke verbeteringen. Maar daarmee kregen gevangenen een tweede machtsbron, omdat het uitblijven van succes de rechtvaardiging moeilijker maakte.”

— *U acht het waarschijnlijk dat het huidige strafstelsel ook binnen de kortste keren is achterhaald. U stelt dat het verband tussen misdaadbestrijding en criminaliteit veel geringer is dan veelal wordt aangenomen.*

„Daar ben ik van overtuigd. In de westerse wereld zie je een zich herstellend geloof in justitiële maatregelen en het effect daarvan op de criminaliteit. Ik weet dat dit op een teleurstelling zal uitlopen. De relatie tussen de aard van bestraffing, de manier van politieoptreden en de omvang en aard van de criminaliteit is veel geringer dan men wil geloven. Het zou politici tot enige gematigdheid en terughoudendheid moeten brengen.

„Nu worden vaak *rücksichtlos*, zon-

der enige ideologie, meer gevangenis gebouwd, of pleidooien gehouden voor meer politie. Ik denk dat het gevaarlijk is om zomaar tekeer te gaan tegen de politie en het justitie-apparaat. In internationaal perspectief steken wij gunstig af. 'n Heleboel feiten die andere landen hebben, bestaan bij ons niet. Minder corruptie bij politie, geen gevangenis waar grote opstanden zijn. Dat is iets om trots op te zijn.

„Politici en beleidsmakers moeten zich dat realiseren. Criminaliteit is een zeer ingewikkeld sociaal probleem en men moet niet denken: dat zullen we wel eens in tien jaar uit de wereld helpen. Want dat gebeurt niet. Dan is het goed om te letten op de contraproductieve effecten van bijvoorbeeld een harder gevangeniswezen.”

— *Een opstand is hier uitgesloten?*

„De situatie hier levert aanzienlijk minder spanningen op. Wij hebben bijvoorbeeld geen meermanscellen. In Nederland hebben gevangenen ook minder belang bij het aangaan van bindingen met medegevangenen. Dat werkt lang niet altijd in hun voordeel. Ze hebben bovendien wel veel mogelijkheden om individueel invloed uit te oefenen: via het maatschappelijk werk, de psycholoog, de psychiater; ze hebben beklagrecht; ze kunnen een brief naar de Volkskrant sturen. In Engeland is dat allemaal geblokkeerd, in Frankrijk idem. Daar richt de spanning zich veel meer naar binnen.”

— *U stelt dat gevangenen hun straf nu op een vergelijkbare manier ervaren als eeuwen geleden.*

„Het is moeilijk om over die beleving iets te weten te komen. Ik heb berichten verzameld van gevangenen die terugkeken op hun detentie: ze verklaren zonder uitzondering dat het nu een makkie is vergeleken bij wat ze zelf hebben meegemaakt.

„Maar ik denk dat je moet meten met een andere maatstaf: vergelijk de situatie van gevangenen met die van mensen in vrijheid. Dan zie je hoe groot de kloof tussen vrijheid en onvrijheid is. In de vorige eeuw leefden armen — en die zitten altijd in de gevangenis — met zijn tienden in één huis. Ze hadden nauwelijks te eten en werden dagelijks geconfronteerd met enorme bedreigingen.

„Ook al is het gevangenisleven enorm verbeterd: de kloof tussen vrijheid en onvrijheid is nu misschien wel groter geworden. Daarbij komt dat gevangenen tegenwoordig veel mondiger zijn. Hoe moeilijk maak je het als je mensen hun vrijheid afneemt? Ik heb dat proberen te koppelen aan uitingen. De afgelopen tien, twintig jaar is het aantal zelfverminkingen, hongerstakingen, zelfmoorden enorm toegenomen. Dat zijn bij uitstek manieren om te laten zien dat je niet meer weet welke kant je op moet.

„Er is ook een forse toename van psychische klachten. Dat komt deels

doordat er steeds meer psychiatrische patiënten in de gevangenis zitten, maar dat is niet het hele verhaal. Een gevangenis heeft zelf ook een ziekmakende werking. Ik wil er maar mee zeggen dat een verbeterde machts- en rechtspositie niet per definitie staat voor een gelukkiger bestaan in de gevangenis.”

— *U constateert dat het publiek door de eeuwen heen altijd van mening is geweest dat gevangenen het te goed hebben.*

„Dat komt door het onbekende. Men kan zich moeilijk verplaatsen in een situatie van onvrijheid. Want dat is de kern van de straf, de rest is franje. Als men al vindt dat het leven in een bajes zo goed is, dan gaat het erom wat men verwacht en hoopt als dat niet zo is. Als men denkt dat er dan minder criminaliteit zal zijn, is dat een misvatting.”

— *Het beperken van schadelijke effecten is in feite de enig overgebleven doelstelling van het gevangeniswezen. Begrippen als resocialisatie, of, zoals dat vroeger heette, „opvoeding”, zijn allang verlaten.*

„Je houdt die effecten alleen nog tegen, door tegen te gaan wat de straf zelf aanricht. Verder probeer je op een creatieve manier een strafvorm te vinden die effect heeft. Het is duidelijk dat zij die rijkdom ambiëren, worden getroffen als ze geld kwijttraken. In geval van vermogenscriminaliteit is het dus goed om ze de buit af te nemen.

„Geweld is een heel ander verhaal. Dat is iets dat zich naar mijn gevoel helemaal los van straffen ontwikkelt. Dat heeft zo diep te maken met de gevoelshouding van mensen, dat je dat ook niet één-twee-drie verandert. Historisch gezien is geweldscriminaliteit geen probleem dat in omvang toeneemt.

„Geweld is een ernstig delict en ik denk dat we die gevangenisstraf daarvoor maar moeten bewaren. Dan is het een vorm van genoegdoening en vergelding: het geeft me het gevoel dat de samenleving mij niet helemaal alleen laat staan. Maar een goede oplossing ontbreekt. En je moet het wel proberen te relativiseren.

„De gevaarlijkste mensen lopen altijd in vrijheid rond; zij zitten niet in de gevangenis. Zij die ernstige geweldsmisdrijven plegen, zijn meestal *first offenders*, die kun je niet vastzetten. Het gaat om degenen waarvan je denkt dat ze het nog een keer doen. Ik ben ervan overtuigd dat de psychiatrische kennis ontoereikend is om ooit met zekerheid te zeggen dat mensen recidiveren.

„Dat betekent dat je toch met statistieken moet werken, dat je alle potentiële kandidaten moet opsluiten — en dan levenslang. Dan is het kwaad dat je doet niet minder erg dan het kwaad dat je ermee voorkomt. Het is geen technisch probleem, het zijn ethische en politieke problemen.”

— *U stelt dat de machtspositie van gevangenen wordt vergroot door een verhoging van het recidivecijfer.*

„Ja. Het recidivecijfer is eerder toedien afgenomen. Hoewel er altijd wetenschappers zijn die met geforceerd gecijfer een gunstig effect weten aan te tonen, geldt in het algemeen dat het effect van gevangenisstraf op recidive is uitgebleven. In de loop der tijd heeft men zich verpand aan een gunstig effect van gevangenisstraf.

„Vergelding en wraak zijn niet meer van deze tijd. Je kunt dat nooit als een maatstaf nemen, het is niet rationeel. Aan het einde van de negentiende eeuw zijn in de sociologie, psychologie en biologie allerlei theorieën opgekomen die het gedrag van mensen niet meer verklaren als uitvloeisel van zonde en schuld. We weten nu dat gedrag wordt bepaald door opvoeding, en psychische en biologische gesteldheid.

„Dat maakt het enorm moeilijk om te straffen uit het oogpunt van vergelding en wraak. Dat is ook politiek niet waar te maken. Dus als straffen niet meer worden gerechtvaardigd met een verwijzing naar de gunstige effecten, vergroot dat de machtspositie van diegenen die proberen het leed te dempen.

„Ik noem dat de penologische ontwapening; je hebt geen wapens meer om te verdedigen wat je gevoel ingeeft. Mijn kennis leert me dat je van maatregelen niet al te grote verwachtingen moet hebben. Politici moeten zeggen dat ze iets doen. Ik als wetenschapper moet dat dan relativiseren. Zeker als er sprake is van een *averechts* effect.

„Het beste voorbeeld is natuurlijk de VS. Daar zitten tien keer zoveel mensen in de gevangenis, daar zijn de straffen veel zwaarder, daar bestaat de doodstraf en daar vinden toch tien keer zoveel moorden plaats. Dat is voldoende om de invloed van straffen op criminaliteit te relativiseren.”

— *„De bestraffing van misdadigers heeft veel meer menselijk leed veroorzaakt dan de misdaden waarvoor zij gestraft werden.” Zo hoort een stelling te zijn: provocerend.*

„Het is een wat vage uitspraak, die zich uitstrekt over eeuwen. 80, 90 Procent van de gevangenen in de vorige eeuw waren arm; ze roofden omdat ze een gezin moesten onderhouden. Op het schavot werden ze gebrandmerkt of geseld, ze gingen dood in een gevangenis of kwamen daar zwaar afgetakeld uit. Het gezin raakte aan de bedelstaf. Dat moet je dus zetten tegenover het leed dat de diefstal heeft opgeleverd. Leed van mensen die wat hadden.

„Het is een gedurfde stelling, een kille, ordinaire berekening, waarbij je afziet van een keuze aan wiens kant je staat. Ik meet leed. Niet alleen van de gevangenen, maar van alles en iedereen daar omheen.”

FRANK VAN ZIJL

Wetenschapper schetst ontwikkeling van tweehonderd jaar strafuitoefening in Nederland
„De gevaarlijkste mensen zitten niet in de gevangenis”

Meer aandacht bepleit voor hulp politie aan slachtoffers misdrijf

Van onze verslaggever VK 31
UTRECHT — De Nederlandse politie geeft nog onvoldoende aandacht aan de hulp aan slachtoffers van misdrijven. Bij 40 procent van de politiekorpsen maakt die taak nog geen deel uit van het officiële beleid. De helft van de korpsen vindt dat de politie onvoldoende op de hoogte is van de problemen van slachtoffers en 70 procent zegt onvoldoende aandacht aan opvang te kunnen besteden.

Deze cijfers zijn afkomstig uit een onderzoek van een student aan de politie-academie onder alle 148 gemeentepolitiekorpsen en zeventien districten van de rijkspolitie. Ze werden woensdag bekend gemaakt door prof mr M. Groenhuisen, voorzitter van de Landelijke Organisatie Slachtofferhulp (LOS), bij de presentatie van het jaarverslag over 1989.

Uit het onderzoek, maar ook uit de dagelijkse praktijk van de LOS blijkt volgens hem dat de politie nog te weinig aandacht heeft voor slachtofferhulp. Die taak hebben politie en Openbaar

Ministerie sinds 1987, toen de circulaire Slachtofferbeleid van kracht werd. Daarin staat wat die instanties moeten doen om slachtoffers van misdrijven te helpen. Volgens de LOS ontbreekt het de meeste politiekorpsen en individuele politiemensen niet aan goede wil, maar hebben ze vaak te weinig kennis en vaardigheid. De organisatie pleit daarom voor meer aandacht voor dit aspect van het politiewerk bij de opleidingen.

Voor slachtoffers van verkeersongelukken is bij de politie vaak erg weinig aandacht, aldus de LOS. Die zouden moeten worden doorverwezen naar hulpverleningsinstellingen, maar uit het onderzoek blijkt dat slechts 20 procent van de korpsen vindt dat dit moet gebeuren. Doorverwijzen van nabestaanden vindt 60 procent nodig.

De politie doet volgens de LOS ook te weinig aan regelingen waarbij de schade die een slachtoffer van een misdrijf heeft geleden, wordt verhaald op de dader. Uit experimenten in Leiden en Middelburg is gebleken dat met een relatief geringe inspanning van de politie

in 40 procent van de gevallen een regeling tussen dader en slachtoffer kan worden getroffen.

Een dergelijke regeling is volgens de LOS voor het slachtoffer niet alleen uit financieel oogpunt belangrijk, maar ook vanwege het psychologische effect. Door te betalen bekent de dader schuld, wat de verwerking van het misdrijf door het slachtoffer ten goede komt. Voor de dader is het bovendien een minder abstracte sanctie, wat een positief effect kan hebben op diens gedrag, aldus de LOS.

Volgens Groenhuisen wordt te vaak ervan uitgegaan dat „je van een kale kip geen veren kunt plukken”. „Onze ervaring is dat als je maar hard genoeg schudt, er vaak wel iets uitkomt. We hebben geen moeite met een harde aanpak van de dader, want het slachtoffer heeft er tenslotte ook niet om gevraagd.” De LOS vindt dat er bij ieder politiekorps iemand moet worden aangesteld die zich met schaderegelingen bezig houdt.

Het aantal slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen dat de LOS heeft geholpen, is sterk gegroeid. In 1987 waren het er 5500, het jaar daarop ruim elfduizend en vorig jaar ruim zeventienduizend. De geboden hulp richt zich zowel op het emotionele aspect als op juridisch en financieel gebied.

De voorzitter van het Coördinerend Politiebestuur, P. IJzerman, concludeerde uit de sterke stijging van het aantal geholpen slachtoffers dat de politie steeds meer aandacht voor dit probleem heeft. De helft van de contacten van de slachtoffers met de LOS is voortgekomen uit directe bemiddeling door de politie. Toch erkende hij de kritiek van de LOS. „De politie zal slachtofferhulp moet gaan zien als een zinvol onderdeel van haar werk en niet als een extra belasting.”

Agenten wijzen gedupeerden op mogelijkheden hulpverlening Politie deelt „slachtofferkaartjes” uit

Van onze verslaggeefster VK 10
AMSTERDAM — Eigenlijk is het gewoon de verzakelijking van hulp aan slachtoffers: het „slachtofferkaartje”, bedacht door een politieman te Oudensch, bedoeld om zoveel mogelijk gedupeerden van een misdrijf te bereiken. Inmiddels ingevoerd in Breda en omstreken. Tilburg en omgeving en de rest van West-Brabant.

Het is in deze delen van Brabant niet langer aan de politie welke gedupeerden van een misdrijf ze doorverwijst naar het Bureau Slachtofferhulp in de regio. Iedere agent op straat heeft de slachtofferkaartjes bij zich en moet ze verstrekken aan elke gedupeerde van welk misdrijf dan ook — van fietsendiefstal tot mishandeling.

Het zakelijke kaartje bestaat uit twee delen. Op het ene stuk staat de naam van de agent, het nummer waaronder het misdrijf is verwerkt in de computer

en informatie over hulpverlenende instanties. Op de andere kant van het kaartje staat of het slachtoffer wil dat Slachtofferhulp contact met hem of haar opneemt. Dit stukje wordt weer doorgestuurd naar het Bureau Slachtofferhulp in de regio, dat vervolgens belt met de gedupeerde.

Rijkspolitieman in Breda en coördinator slachtofferkaartjes J. Wauben: „Iedereen die aangifte doet krijgt zo'n kaartje en komt dus automatisch in aanmerking voor hulp. Vroeger bepaalde de politie of ze het misdrijf ernstig genoeg vond om iemand te wijzen op de mogelijkheid eens te praten met slachtofferhulp.”

Dat liep niet altijd even goed: het werd weleens vergeten, zegt Wauben. „En als het gaat om een gestolen fiets, verwijst je iemand niet meteen door naar hulpverlenende instanties”, aldus Wauben. „Zo iemand wil geen hulp, maar

zijn fiets terug.”

Voorlopig gaat het nog om een experiment, dat loopt tot en met juni. De Katholieke Universiteit Brabant onderzoekt nu hoe de politie tegenover de kaartjes staat en of slachtoffers er echt mee gebaat zijn. Als het experiment succesvol blijkt, is de kans groot dat de kaartjes in heel Nederland worden ingevoerd.

In het verleden is gebleken dat slachtoffers grote moeite hebben met het vragen om hulp. Door de kaartjes wordt de bekendheid van het Bureau Slachtofferhulp vergroot en daarmee de drempel voor hulpzoekers verlaagd. Het Bureau Slachtofferhulp geeft zowel adviezen op emotioneel en financieel als op juridisch gebied. Volgens Slachtofferhulp komt het steeds vaker voor dat gedupeerden zelf bellen, nog voordat medewerkers van het bureau de kans krijgen contact met hen op te nemen.

AC

DONDERDAG 31 MEI 1990

Politie doet te weinig aan slachtofferhulp

(Van onze verslaggever)

UTRECHT — De politie is nog te weinig doordrongen van de noodzaak van hulp aan slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen. Dat blijkt uit een schriftelijke enquête onder politiemensen uit alle korpsen in Nederland.

In circa veertig procent van de korpsen maakt hulpverlening aan slachtoffers geen onderdeel uit van het officiële beleid. Vooral in de kleinere korpsen ontbreekt het hoofdstuk slachtofferhulp in het beleidsplan. Slechts in 20 procent van de gevallen wordt een slachtoffer altijd doorverwezen naar een bureau voor slachtofferhulp.

Maar meestal laat de politie het van de omstandigheden afhangen. Daarbij is het opmerkelijk dat slechts 20 procent van de ondervraagde politie-mensen van mening is dat een slachtoffer van een ernstig verkeersongeval in aanmerking komt voor dit soort hulp.

De brochure over slachtofferhulp, die in het kader van Postbus 51 is vervaardigd door het ministerie van justitie, ligt slechts bij 30 procent van de politiebureau's voor het publiek zo voor het grijpen.

Het onderzoek is uitgevoerd door S. Leenders, student aan de Nederlandse Politie Academie. De respons was hoog (74 procent bij de gemeentepolitie en 82 procent bij de rijkspolitie).

Uit het gisteren gepresenteerde jaarverslag van de Landelijke Organisatie Slachtofferhulp blijkt dat afgelopen jaar aan ruim 17.000 slachtoffers van misdrijven en verkeersongevallen hulp is geboden. Dat is ruim anderhalf keer zoveel als het jaar daarvoor.

De daders en de slachtoffers (2)

De grenzen aan de zelfwerkzaamheid in de rechtshandhaving springen overigens ook meteen in het oog. Als de overheid niet op de achtergrond aanwezig blijft met haar instrument van strafoplegging (celstraf, maatregelen), ontstaat een vrijbrief voor mensen zonder geld of noemenswaardig inkomen. Van een kikker kun je immers geen veren plukken. Juist op dit punt is het van belang hoe het afloopt met de krakers in Groningen.

Een beetje 'n vrijbrief zou ook ontstaan voor mensen met juist veel geld. Schadeclaims treffen hen minder dan een doorsnee burger. En is het denkbaar dat de zaak van de Zettense psychiater F. uitsluitend civielrechtelijk, als een kwestie van schaderegeling tussen hem en zijn slachtoffers, zou worden behandeld?

Het strafrecht kan dus niet worden afgeschafte. Wel is het een denkbare (en goede) ontwikkeling als de overheid zich met haar strafwet in meer gevallen terugtrekt. Dat hoeft geenszins te leiden tot een gevoel dat geen recht meer wordt gedaan. Integendeel, als betrokkenen zelf de zaak regelen, kan dat eerder méér bevrediging van het rechtsgevoel geven, ook voor de omgeving.

VK 3115

Hoofd-
 Redac-
 tie-
 mee!
 com-
 men-
 taar.

Instemming verdachte nodig voor DNA-test van bloedmonster

AMSTERDAM (ANP) — Bloedmonsters die met uitdrukkelijke toestemming van verdachten in verkrachtingszaken verkregen zijn, mogen toch niet zo maar voor een DNA-test gebruikt worden. De verdachte zal daarvoor afzonderlijk uitdrukkelijk toestemming moeten geven.

Dit besloot de rechtbank in Amsterdam donderdag in een zaak tegen de 32-jarige H. Q., die ervan wordt verdacht vorig jaar een toeriste te hebben verkracht. Met een „DNA-vingerafdruk” is met bijna absolute zekerheid te bepalen of iemand de dader van een verkrachting is.

Bij Q. werd een zogenoemd zedensetje afgenomen: bloed, speeksel, sperma en schaamhaar, bestemd voor een vergelijkend onderzoek.

Tot nog toe konden verdachten wel weigeren hun bloed af te geven om een „DNA-vingerafdruk” te laten maken. Over bloed dat al afgenomen was voor ander technisch onderzoek in verband met verkrachtelingen, was nog geen jurisprudentie beschikbaar.

Q. ontkende de verkrachting, maar gaf wel zijn toestemming voor het zedensetje. „Met de verdachte is toen echter niet besproken voor welk technisch onderzoek de bloedmonsters gebruikt zouden kunnen worden”, aldus de rechtbank.

Toen de officier later opdracht gaf met het bloedmonster een DNA-onderzoek te verrichten, gaf Q. daarvoor geen toestemming. In een kort geding eiste Q. dat er met het bloedmonster geen DNA-test gedaan zou worden. De kortgedingrechter besloot dat de strafrechter de rechtmatigheid van de test zou moeten beoordelen.

In de strafzaak eiste de officier alsnog dat het bloed voor een DNA-test gebruikt zou worden. De rechtbank wees die eis af. Volgens de rechtbank moet een verdachte voor een DNA-onderzoek afzonderlijk toestemming geven.

Ook zonder de uitslag van een DNA-test achtte de rechtbank de verkrachting bewezen. Q. werd evenals zijn mededader veroordeeld tot 15 maanden gevangenisstraf.

AC 2315 VOORPACIJFA

Excuses officier van justitie

ALKMAAR — Officier van justitie C. Zweers bij de rechtbank in Alkmaar heeft haar excuses aangeboden aan een vijftienjarige jongen. De jongen werd vorige week gearresteerd en ingesloten, omdat hij meeneed zou hebben gepleegd. De aanhouding was onterecht, erkent de officier.

De jongen kon zich niet aan meeneed hebben schuldig gemaakt omdat de wet voor beëdiging van getuigen in een strafzaak een minimumleeftijd hanteert van zestien jaar. Hij moest getuigen in een proces tegen zijn vader, die van ontucht met twee minderjarigen wordt verdacht.

De zoon zei voor de rechtbank dat zijn vader in Schagen was op het moment dat het misdrijf in een park bij Hoorn werd gepleegd.

Hoornaar (15) ten onrechte van meeneed verdacht 'Openbaar Ministerie moet excuses aanbieden'

AC 23

ALKMAAR — Een vijftienjarige jongen uit Hoorn heeft woensdag in een Alkmaarse politiecel gezeten, omdat officier van justitie C. Zweers hem ervan verdacht meeneed te hebben gepleegd in de rechtszaak tegen zijn vader. De aanklager heeft daarmee goed fout gezeten, aldus de Alkmaarse advocaat van de knaap, J. de Goeij. Hij eist dat het Openbaar Ministerie zijn jeugdige cliënt excuses aanbiedt. De Goeij: „Ik wil het niet zo hoog spelen door een schadevergoeding te eisen voor de paar uur dat de jongen opgesloten is geweest.”

Op 28 juli 1988 pleegde een man in een park bij Hoorn ontucht met een negenjarige jongen en een achtjarige meisje. De beide slachtoffertjes wezen, bij een zogenoemde spiegelconfrontatie op het politiebureau, een 54-jarige man uit Hoorn aan als de dader. Maar de verdachte beweert dat hij op de bewuste dag op de markt in Schagen stond.

Tijdens de zitting woensdag bevestigde zijn vijftienjarige zoon dat. Volgens de officier van justitie had de jongen meeneed gepleegd, waarop men de jongen door de parketpolitie liet afvoeren. De scholier werd met de parketpolitiebus naar het politiebureau gebracht, waar hij in een cel belandde.

De advocaat van de vader, mr. H. ter Brake, schakelde meteen zijn collega J. de Goeij van het Alkmaarse advocatenkantoor Van Driel & Veraert in, die toevallig in de zaal zat. Beide raadslieden voelden aan dat er wat scheef zat met de door de officier van justitie gevolgde procedure.

Vergissing

„Daar ging echter nog een vergissing van rechtbankpresident R. Gisolf aan vooraf”, legt De Goeij uit. „Het wetboek van strafverordering schrijft voor dat personen van beneden de zestien jaar geen eed kunnen afleggen, maar moeten worden gemaand de waarheid te zeggen. Dat had Gisolf moeten doen, maar toen de jongen twee vingers in de lucht stak en de eed aflegde, liet hij hem begaan. Dat is een procedurefout, waarmee alles wat de zoon verder nog te vertellen had, niet meer telt. Hij heeft in feite niets gezegd, dus geen meeneed kunnen plegen en had zeker niet afgevoerd kunnen en mogen worden.”

Gisolf had wel bezwaren tegen de onmiddellijke verwijdering van de getuige. „De rechter zei: 'Dat doet u

maar na de zitting'. Dat gebeurde dan ook. Ik had intussen de boeken er op nageslagen en wees de officier van justitie op haar misstap. Aanvankelijk wilde ze niet geloven dat de jongen nog geen zestien jaar was en richtte zich tot de afdeling bevolking van de gemeente Hoorn. Daar werd haar verteld dat hij inderdaad vijftien was.”

De officier van justitie had de rechterlijke vergissing moeten opmerken, vindt De Goeij. De advocaat draagt als verontschuldiging voor aanklaagster mevrouw Zweers aan dat zij een beginnend, jong officier is. „Het was haar eerste meeneedzaak, nota bene. Dan had ze helemaal voorzichtig moeten zijn. Ik neem aan dat ze er met haar begeleider (een van de andere officieren van justitie, red.) ook nog wel over zal praten.”

„Hoe dan ook, de jongen is ten onrechte van meeneed beschuldigd en had niet in een cel gestopt moeten worden. Daarom heb ik het Openbaar Ministerie een brief geschreven, waarin ik eis dat het binnen veertien dagen zijn excuus aanbiedt aan deze jongen. Met verontschuldiging zal hij wel tevreden zijn; een schadevergoeding lijkt me in deze kwestie niet op zijn plaats.”

Belgische families van vermoorde kinderen betogen mee in Parijs

G.V.A. 8-5-90

In Parijs wordt zaterdag 19 mei een stille betoging gehouden door "L'enfant - La vie", een organisatie die in Frankrijk comités overkoepelt die naar aanleiding van kindermoorden werden opgericht.

De ouders van de vorig jaar in Frankrijk vermoorde Joris Viville namen het initiatief om ook in ons land een werkgroep van getroffen familieleden in het leven te roepen. Deze groep zal vanuit België bussen inleggen om aan deze betoging deel te nemen.

De manifestatie wil in de eerste plaats een steunbetuiging zijn aan families van vermoorde kinderen. Tevens wil men aandacht van de publieke opinie en politieke verantwoordelijken vragen voor deze schrijnende problema-

tie. Men eist voorts een betere bescherming van de kinderen en een meer efficiënte en juiste rechtsbedeling.

De 10-jarige Joris Viville verdween vorig jaar op 11 april tijdens een vakantie te Port-Grimaud in het zuiden van Frankrijk. Twee weken later werd het kind vermoord op een braakliggend terrein teruggevonden. Van de dader is tot op heden geen spoor. Op 11 april van dit jaar werd in Port-Grimaud een gedenksteen onthuld ter nagedachtenis van Joris.

Voor meer inlichtingen: Jos en Magda Viville, F. Rochettestraat 7, 3009 Winksele, tel. 016/48.96.48, of Centrum voor Slachtofferhulp, Diestsevest 40, 3000 Leuven, tel. 016/22.04.35.

Huisvriend weer in de fout

Eis vijf maanden voor ontucht

door BAS GROENENDIJK

ZUTPHEN — De in 1986 al eens door de officier van justitie gewaarschuwde muzikleraar Paul J. (47) uit Epe, moet volgens zijn advocaat, mr. J. Lunenberg, vooral niet worden gezien als een man die zijn eigen seksuele lusten laat bevredigen door kinderen vanaf negen jaar.

„Mijn cliënt, die door iedereen bijzonder aardig wordt gevonden, verlangt er steeds naar om in volle vrede met mensen te communiceren. Hij kan dat beter dan de gemiddelde Nederlander, want Paul heeft meer mogelijkheden. Hij kan communiceren door te praten, muziek te maken en soms door aanrakingen. Jammer alleen, dat hij zich soms vergist in zijn communicatiepartners”, aldus de advocaat. Die beklemtonde voor de rechtbank in Zutphen dat nooit zijn cliënt, maar de jongens en meisjes plezier moesten ondervinden van de zonder dwang uitgevoerde seksuele handelingen.

PRIVÉ-LESSEN

Toen de muzikleraar in 1986 bekende ontucht te hebben gepleegd in de jaren vóór 1979, zei hij de officier van justitie schoon schip te hebben gemaakt. Die besloot de zaak terzijde te schuiven „omdat de verdachte inzicht had verkregen in het zeer verwerpelijke karakter van zijn handelen” en „doordat het opleggen van een straf geen doel meer diende”. In werkelijkheid ging de ontucht met ten minste zes kinderen door. Ze werden misbruikt tijdens privé-lessen, door de verdachte georganiseerde muziekkampen en tijdens logeerpactijen met zijn vrouw en twee kinderen bij vrienden en kennissen.

Vice-president mr. E. Myjer zei dat sommige slachtoffers niet veel moeite hadden met de seksuele contacten die zij als kind hadden. Anderen moesten psychisch worden behandeld. Enkele ouders waren vol ongelof, woede en verontwaardiging over de ontucht door hun huisvriend.

VERDRIET

Officier van justitie mr. M. de Weert: „De maat is nu echt vol. De nadelige gevolgen van een openbaar strafproces zijn aan uzelf te wijten. Ik eis drie maanden gevangenisstraf, te vervangen door dienstverlening, en twee maanden voorwaardelijk met als bijzondere voorwaarde het niet mogen geven van privé-muzieklessen gedurende twee jaar.”

Paul J. was ook gisteren niet bang voor herhaling. „Mijn vrouw en ik hebben erg veel verdriet gehad. We zullen een goede modus vinden om alles in goede banen te leiden”, zei hij. En zijn advocaat: „Ik vraag de pers over deze zaak uiterst zorgvuldig te schrijven om te voorkomen dat een hecht gezin uiteen wordt geslagen. Zijn eigen vrouw zegt dat Paul een ontzettend groot hart heeft. Maar op seksueel gebied vindt ze dat hart net iets te groot.”

NIEUWSBLAD NU* 9 Mei 1990

Den Haag — Het ongewenst intiem zijn met een 15-jarige leerlinge heeft een 62-jarige Haagse orgelleraar acht weken gevangenisstraf, waarvan vier voorwaardelijk opgeleverd en zijn baan gekost. De man moest maandag voor politierechter mr. L. Verheij verschijnen en hier bleek dat de verdachte de feiten niet zo ernstig had ingezien.

Het meisje zat een paar maanden bij de Hagenaar op orgellessen en betrekkelijk snel zou hij handtastelijk zijn geworden. In het begin durfde het slachtoffer er niet tegen in te gaan. „Hij was een stuk ouder dan ik en rook, wanneer het gebeurde, vaak naar alcohol”, citeerde de politierechter uit het proces verbaal.

Op een dag in maart vorig jaar trok de leerlinge toch de stoute schoenen aan. Praatte er eerst met iemand anders over en ging daarna naar de politie. Die bewuste keer had de orgelleraar weer aan de borsten en vagina van het meisje gezeten. De 62-jarige vond het allemaal wat over-dreven.

Tegenover de politie had hij toegegeven tot twee maal toe aan de borsten te hebben gezeten, maar hij dacht dat er sprake was van een wederzijdse genegenheid. Mr. Verheij meende van niet, gezien de verklaring van het slachtoffer: „Het meisje heeft zich in een ondergeschikte rol gevoeld. Ze heeft niet direct laten laten blijken dat ze er niet van gediend was. Dat durfde ze niet. Maar u zet nu oogkleppen op”.

Of hij wel had geweten dat de leerlinge onder de zestien was, wilde politierechter ook nog weten. Daar had hij niet bij stilgestaan. „Maar u was haar leraar. U heeft wel wat risico genomen en dan raak je je baan kwijt”.

Officier van justitie, mr.

Handtastelijke orgelleraar en stelende invalide

Door Bernadette Elias

M. van der Horst, meende dat de verdachte zijn eigen wellustige gevoelens had laten prevaleren en dat hij de lichamelijke integriteit van het slachtoffer had aange-tast. Daarom wilde Van der Horst dat de Hagenaar naar de gevangenis ging en was een alternatieve straf voor hem uit den boze. De officier eiste twaalf weken gevangenisstraf, waarvan zes voorwaardelijk.

De politierechter vond een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf ook op zijn plaats. Ook al omdat de ongewenste intimiteiten een aantal weken hadden voortgeduurd. Maar omdat de 62-jarige nog nooit voor dergelijke feiten is veroordeeld, deed Verheij iets van de eis af.

Een 38-jarige Hagenaar die het spaargeld van zijn ouders had verbrast werd door politierechter, mr. P. Kalbfleisch, tot zes maanden gevangenisstraf, waarvan drie voorwaardelijk veroordeeld. „Tegen dit soort zeer vervelende delicten, moet keihard worden opgetreden. Het heeft heel lang geduurd en hij heeft alles aan zichzelf te wijten. Hij had makkelijk een beter pad in kunnen slaan. De optelsom van het strafrecht is er een van min en plus punten”, motiveerde de politierechter zijn vonnis.

In 1988 en 1989 had de verdachte steeds kleine beetjes geld uit de kluis van zijn ouders genomen. In een kluis van een bank hadden zij 50.000 gulden liggen. Dat was op zeker moment allemaal verdwenen. De Hagenaar

had namelijk ontdekt dat hij zonder pasje in de kluis terecht kon. Het bankpersoneel vroeg nergens naar en de 38-jarige profiteerde hier lustig van.

Van het geld heeft hij ruim geleefd en onder meer reises naar Hawaii en de Verenigde Staten gemaakt. Voorts ging hij uit, maakte veelvuldig gebruik van taxi's, at goed en hield zich verder bezig met muziek luisteren en tv-kijken. Volgens een reclasseringsrapport zou de man op een gegeven moment de „geneugten van het geld” hebben leren kennen en daar niet meer van buiten kunnen.

De Hagenaar heeft op jonge leeftijd polio gekregen en is invalide. Hij zou volgens het rapport het verstand van een 14-jarige hebben. Van het geld heeft hij slechts zesduizend gulden terugbetaald. Aan de rest is hij niet toegekomen. Ondertussen zijn zijn ouders ook een procedure tegen de betreffende bank begonnen, die zij nalatigheid verwijten, omdat hun zoon zonder pasje geld op kon nemen.

Officier van justitie, mr. N. Zandbergen, stelde dat iemand die een dergelijk misdrijf begaat eigenlijk rijp is voor een aantal maanden gevangenisstraf. Zo ver wilde hij niet gaan. De man kon ook geen werkstraf ondergaan omdat hij invalide is. Zandbergen dacht dat de verdachte het meest in zijn portemonnee zou worden getroffen en eiste een boete van achttienhonderd gulden en vier maanden voorwaardelijke gevangenisstraf.

De raadsman bepleitte een voorwaardelijke gevangenisstraf. Immers, de bank had van gelegenheid de dief gemaakt. Kalbfleisch was het dus noch met de officier noch met de raadsman eens en vond dat de man gewoon moet gaan zitten.

Vijf jaar geëist wegens jarenlang seksueel misbruik debiel meisje

Van onze verslaggever **VK 2**
ARNHEM — Vijf jaar gevangenisstraf eiste officier van justitie mr Buist gisteren voor de rechtbank in Arnhem tegen de 44-jarige J.M. K. uit Gendringen. K. wordt ervan verdacht tussen 1981 en 1985 een minderjarig meisje uit Ulft meermalen seksueel misbruikt te hebben (het meisje was in 1985 twaalf jaar). K. was een vriend van de vader van het meisje, dat nu in een tehuis verblijft.

De verdachte zei gisteren onschuldig te zijn. De officier noemde het „diep droevig” dat veel mensen wisten dat een jong meisje jarenlang door vader, broers en K. seksueel werd misbruikt en mishandeld, zonder dat iemand daar- tegen iets ondernam.

Rechtbankpresident mr A. Schimmelpenninck-Mulder deed het droevige verhaal nog eens uit de doeken: hoe Petra als een gevangene woonde bij haar vader en broers in Ulft (Gelderland, bij Doetinchem). Hoe ze door haar vader met een scheermes en brandende peukjes was bewerkt, geslagen, in een

kast opgesloten, aan haar handen opgehangen en door hem met de dood bedreigd. Hoe zij van de trap werd gegooid toen zij al een gebroken been had, en hoe haar kat was doodgegooid door een woedende vader.

Schimmelpenninck schetste hoe K. daar met zijn vrouw op visite kwam en sex-filmpjes meenam. Na de vertoning werd het getoonde in praktijk gebracht. „Eerst gingen K. met diens vrouw en vader G. met zijn dochter Petra naar boven. Daarna werd er geruild en dan mochten de broertjes en anderen ook nog eens met hun zusje dat, zoals een van de broers verklaard had, „net een skeletje was, naakt als deurmat voor de familieleden moest dienen en voor wie het huis op een gevangenis leek.”

Televisieserie

Toen Petra — „een debiel meisje”, stelden deskundigen vast — wegens mishandeling uit huis werd geplaatst en aanvankelijk in een pleeggezin werd opgenomen, kwam de hele geschiedenis boven water. Dat gebeurde na het zien

van een aflevering over incest van de televisieserie Medisch Centrum West. Petra's vader en broers bevestigden haar schokkende verklaringen en ook K. gaf bij de politie toe dat hij het meisje een keer had misbruikt. Gisteren wist hij zich niet meer te herinneren waarom hij dat had gezegd. „Het is in ieder geval allemaal niet waar. Ik heb geen gemeenschap met Petra gehad.”

Tonnie, de twintigjarige broer van Petra, kwam als getuige vertellen dat K. zich wel negen tot tien keer in zijn bijzijn aan zijn zus had vergrepen. „Hoe komt-ie daarbij. Ik betwist zijn verklaring”, zei de verdachte, die in een rapport zwak begaafd is genoemd. Maar voor de officier van justitie waren de feiten wettig en overtuigend bewezen. Hij betwijfelde of de schade die het meisje opliep ooit nog te herstellen is.

Verdediger mr Eshuis was het met de conclusies van mr Buist niet eens. „U heeft gehoord dat K. ontkent. Petra heeft hem ook niet aangewezen als man die haar geneukt heeft. De spanning tijdens het verhoor was voor K. erg groot en er valt uit het proces-verbaal niet af te leiden dat hij de ten laste gelegde feiten heeft toegegeven. Het is duidelijk dat het kind jaren achtereen op beestachtige wijze is mishandeld. Het ene feit is nog walgelijker dan het andere, de rechtsorde is geschokt, maar daar staat K. helemaal buiten.”

Eshuis vroeg vrijspraak voor zijn cliënt, wiens rol hij als „niet meer dan een incident” omschreef. De rechtbank doet uitspraak over veertien dagen.

Jongen bekent aanranding op Oosterkade

(Van een onzer verslaggevers)
UTRECHT — De vader van een 17-jarig meisje uit Utrecht heeft gisteravond op de Oosterkade een 14-jarige Utrechter aangehouden die even eerder zijn dochter had aangerand.

Het meisje liep met haar fiets over het fietspad tussen de Koningsweg en het Houtense pad naar huis, omdat ze een lekke band had. Ter hoogte van het spoorviaduct passeerde zij de jongen, die daar aan zijn fiets stond te morrelen. Even later kwam hij haar achterop, pakte haar beet en betastte haar. Daarna ging hij ervandoor. Nadat het meisje thuis haar verhaal had gedaan ging zij samen met haar vader in de auto in de omgeving op zoek naar haar belager. Nadat ze hem op de Brillantlaan hadden zien rijden, kon de vader de jongen op de Oosterkade in zijn kraag grijpen en naar het hoofdbureau brengen.

De jongen heeft inmiddels bekend in dezelfde buurt vaker soortgelijke feiten te hebben gepleegd. Slachtoffers en getuigen wordt verzocht contact op te nemen met de zedenpolitie (325465).

In Emmer wijk Angelslo

Eis twee jaar cel voor ontucht met 13 jongetjes

Van onze justitiemedewerkster
ASSEN - Officier van Justitie mr. E. Drenth heeft gisteren voor de rechtbank in Assen twee jaar gevangenisstraf geëist tegen de 22-jarige R.G. uit Deventer. De man heeft toegegeven dat hij in een periode van drie jaar ontucht heeft gepleegd met 13 jongens in de leeftijd van 7 tot 11 jaar. De meeste kinderen kwamen uit zijn toenmalige woonwijk Angelslo in Emmen. Volgens G. heeft hij sinds eind 1988 geen kinderen meer benaderd, omdat hij toen tot het besef kwam dat zijn gedrag wel eens schadelijk zou kunnen zijn.

Gisteren bleek dat G. weer in Emmen wil gaan wonen. Rechtbankpresident mr. J.W. Brakenhoff vroeg hem of dit niet problematisch zou zijn voor de betrokken ouders. G. zei dat hij om die reden niet meer in Angelslo wil wonen.

De officier van Justitie stond stil bij de angst en schaamte, die bij sommige jongens was ontstaan. Hij vindt een gevangenisstraf overigens geen ideale oplossing. Uit een psychiatrisch rapport blijkt dat G. in beperkte mate verantwoordelijk is voor zijn gedrag.

Raadsman mr. W.M. Bierens zei gisteren dat zijn cliënt zich nu wel wil laten behandelen, als de reclassering dat nodig vindt. Om die reden bepleitte hij een voorwaardelijke straf met reclasseringstoezicht en bood daarnaast dienstverlening aan. De raadsman vroeg zich overigens af of het Openbaar Ministerie in veel van de gevallen wel ontvankelijk is. Volgens hem is voor de bewuste feiten een officiële klacht van de ouders nodig. De officier van Justitie bestreed dit.

Uitspraak op 31 mei.

Half jaar geëist tegen politieman wegens ontucht

(Van onze verslaggever) **AC 9/6**

HAARLEM - De officier van justitie bij de Haarlemse rechtbank heeft gisteren tegen hoofdagent van politie G.O. (33) uit Wormerveer twaalf maanden gevangenisstraf geëist, waarvan de helft voorwaardelijk.

De politieman wordt ervan verdacht ontucht te hebben gepleegd met een 33-jarige vrouw, die aan zijn zorg was toevertrouwd.

De verdachte bracht de overspannen vrouw op 21 juni vorig jaar naar hotel Assumburg in Assendelft, nadat hij daarvoor in een jongeren centrum ter assistentie was geroepen. O. keerde 's nachts in het hotel terug, waarna hij tegen de wil van de vrouw, gemeenschap zou hebben gehad. De politieman beweert dat alles met instemming van de vrouw is gebeurd. O. heeft bij het ambtenarengerecht beroep aangekend tegen zijn ontslag. De rechtbank doet op 22 juni uitspraak.

Twee jaar cel geëist na incest

Van onze justitiemedewerkster

ASSEN - De 48-jarige J.D. uit Koekange hoorde gisteren voor de rechtbank in Assen een gevangenisstraf van 2½ jaar tegen zich eisen, waarvan een half jaar voorwaardelijk. Officier van Justitie mr. E. van de Vliert wil verder dat de man wordt verplicht contact te onderhouden met het RI-AGG. D. heeft toegegeven dat hij gedurende een aantal jaren incest heeft gepleegd met twee van zijn dochters. De officier van Justitie acht bewezen dat dit is begonnen toen de meisjes respectievelijk 8 en 12 jaar oud waren.

Raadsman mr. A. A. Vogelsang wees er gisteren op dat het bekend worden van de incest ingrijpende gevolgen voor zijn cliënt heeft gehad. Hij vroeg zich af of het voor alle betrokkenen niet beter is dat D. een voorwaardelijke straf krijgt, waarbij hij wordt verplicht tot therapie. Namens zijn cliënt bood hij verder dienstverlening aan.

Twee jaar cel wegens incest

ASSEN - De rechtbank in Assen heeft woensdag de 48-jarige J.D. uit Koekange conform de eis veroordeeld tot 2,5 jaar gevangenisstraf, waarvan een half jaar voorwaardelijk. De man had gedurende een aantal jaren incest gepleegd met twee van zijn dochters. Om de tenuitvoerlegging van het voorwaardelijke deel van de straf te voorkomen, moet D. verplicht contact houden met de reclassering en zich zo nodig door het RIAGG laten behandelen.

Celstraf geëist na misbruiken nichtjes

ASSEN - Voor de rechtbank in Assen is gisteren een gevangenisstraf van anderhalf jaar, waarvan een half jaar voorwaardelijk, en toezicht van de reclassering geëist tegen de 26-jarige E. H. uit Hoogeveen. Officier van Justitie mr. E. van de Vliert acht bewezen dat de man in zijn vroegere woonplaats Zuidwolde gedurende een lange periode ontucht heeft gepleegd met twee nichtjes, die aanvankelijk 9 jaar oud waren.

H. bevestigde gisteren dat hij met een van hen later ook gemeenschap had gehad.

Volgens H. had hij nooit beseft dat zijn nichtjes het contact niet wensten. Uit een reclasseringsrapport komt naar voren dat hij door onzekerheid en faalangst tot zijn gedrag is gekomen.

Volgens raadsman mr. Chr. de Wal wordt voor vergelijkbare feiten meestal een lagere straf opgelegd, dan tegen H. is geëist. Hij bepleitte een deels voorwaardelijke straf en bood daarnaast dienstverlening aan.

Dienstverlening na misbruiken nichtjes

ASSEN - De 26-jarige E.H. uit Hoogeveen is woensdag door de rechtbank in Assen veroordeeld tot 240 uur dienstverlening en een half jaar voorwaardelijke gevangenisstraf. In zijn vroegere woonplaats Zuidwolde had de man gedurende een lange periode ontucht gepleegd met twee nichtjes, die aanvankelijk 9 à 10 jaar oud waren. Met een van hen heeft hij later ook gemeenschap gehad.

N 1/4 N 19-5-90

N 1/4 N 10-5-90

N 1/4 N 10-5-90

N 1/4 N 25-5-90

N 1/4 N 25-5-90

No Kidding

NAMBLA Editor's Arrest Reopens a Bitter Debate Over Intergenerational Sex

by CHRIS BULL

Chris Farrell, the editor of the *NAMBLA Bulletin*, a newsletter that argues for legalization of consensual sexual relationships between men and boys, was arrested in New York City March 19 and charged with paying four teenage boys, aged 13 to 16, for sex.

Farrell, 32, was charged with one count of second-degree sodomy, five counts of third-degree sodomy, and four counts of endangering the welfare of a child. He pleaded not guilty to all the charges, which carry a maximum penalty of 15 years in prison. The age of consent in New York

State is 17.

The editor was arrested at work by officers from the New York City police department's public morals division. He was released on \$75,000 bail after spending eight days in custody in a jail in Queens, where he was isolated from other inmates because police feared the inmates might harm him. A hearing is scheduled for May 15.

PAGE-ONE NEWS

Farrell's arrest was the subject of banner headlines in several of the city's tabloids. Susan Tipograph, Farrell's lawyer, said she

was concerned that the coverage could prejudice Farrell's trial, if one occurs.

The *Bulletin* is the official publication of the North American Man/Boy Love Association (NAMBLA), a group that advocates abolition of laws that set ages of sexual consent. NAMBLA has about 500 members, and the *Bulletin* has a readership of 1,100, said NAMBLA member Bill Andriette.

NAMBLA members contend that the age-of-consent laws deny young people the right to express their sexuality and make decisions about their lives. Andriette said

Farrell was singled out for prosecution and sensationalistic media coverage because he is a prominent NAMBLA member.

"The case is being handled in a very political way," Andriette said. "New York City police have a history of using coercive means to get boys to talk."

RITTER COMPARISON

Andriette compared Farrell's case to that of Rev. Bruce Ritter, a prominent Roman Catholic priest who was accused late last year of giving financial favors to and having sex with several residents of Covenant

House, a youth shelter that he headed. The Manhattan district attorney's office abandoned its investigation into the matter, although Ritter was forced to leave Covenant House.

Residents of Covenant House "came forward voluntarily to accuse Father Ritter, and [the district attorney] still dropped the investigation," Andriette said. "The allegations against Chris were ferreted out by police from boys who never complained about the alleged sex until the police got ahold of them."

Bill Dobbs, a New York lawyer and activist, said that Farrell's arrest was part of a witch-hunt that was intended to destroy NAMBLA, which he called a "sexual dissident group." Dobbs criticized New York City police for arresting Farrell at his job rather than in a more private location and for supplying information about his involvement with NAMBLA to the media.

"This is a political attack on Farrell, but we must also recognize it is an attack on our entire community, whether we are closeted, 'out,' leather people, drag queens, or boy lovers," he said.

SIX-MONTH INVESTIGATION

Police spokesman Anthony Mazzola said the arrest was the result of a six-month investigation into Farrell's activities with minors. The probe started last December, after movie producer David McCloud was arrested in New Jersey and charged with having sex with minors. When the boys whom police questioned in the McCloud case were asked about other men who had sex with boys, Mazzola said, they mentioned Farrell.

Mazzola denied that Farrell was singled out for arrest and prosecution because he is a prominent member of NAMBLA. Mazzola said the department arrests hundreds of people each year on charges of having sex with minors, and all those who are arrested are treated equally. He said the media, not the police department, emphasized Farrell's NAMBLA membership.

NAMBLA has long been the subject of police investigations and controversy among gays. The group's members said they are often the target of unwarranted police harassment and surveillance because of the nature of their cause.

HATRED AND BIGOTRY

"The real story here," Andriette said, "is society's hatred and bigotry, which [confront] men and boys involved in consensual relationships, a hatred so irrational that it often treats [intergenerational] love as

worse than murder."

In September 1987, the Boston city council fired two aides to gay city councillor David Scondras because the aides belonged to a group that gave legal assistance to a Massachusetts man who was accused of having sex with minors. The aides were reinstated after a judge ruled that the council had violated their free-speech rights.

Gay groups, too, often seek to distance themselves from intergenerational sex issues. Last November, when NAMBLA asked to use facilities at the New York City Lesbian and Gay Community Center for a reading by gay poet Allen Ginsberg, the community center turned down the request.

"INHERENTLY COERCIVE" SEX

Shortly after Farrell was arrested, David Barr, a staff attorney for Lambda Legal Defense and Education Fund, a gay legal group, was quoted in media reports as saying that if Farrell really did pay the boys for sex, the sex was "inherently coercive."

Noting that some of the boys involved in the case are as young as 13, Barr told *The Advocate*, "The exchange of money makes it coercive [sex]. The boys are economically powerless. They don't have the power to make money and are more likely than not to take it if it is offered."

Andriette criticized the statement that was attributed to Barr. "It's outrageous for a [staff member of a] gay legal organization to say something prejudicial against a gay man who faces a potential 15 years in prison because of consensual gay sex."

PUBLIC RELATIONS PROBLEM

However, Andriette admitted that defending Farrell presents a "public relations problem" for mainstream gay groups. "I don't think David Barr believes what he [reportedly] said. He's just trying to stake a position acceptable to gay people [who are] worried about their status with the straight world."

Barr, meanwhile, acknowledged that NAMBLA members who are charged with having sex with minors often have trouble receiving fair trials. But he said Lambda has devoted few of its resources toward defending men who are accused of having sex with boys and is currently occupied with other cases.

"We've been shot down in courts over the right of adults to engage in consensual sodomy [with other adults]," Barr said. "We're not about to win a case involving minors."

2A • THURSDAY, MAY 3, 1990 • USA TODAY

99% of child abductions involve family

By Lee Michael Katz
USA TODAY

All but a few of the 359,000 children kidnapped every year know their abductors, making family kidnapping "a substantially larger problem than previously thought."

A three-year Justice Department study, due for release today, finds that only 200 to 300 abductions were committed by strangers, "like the Lindbergh or Adam Walsh kidnappings."

But divorced-parent and family abductions — almost 99 percent of all 1988 abductions — are more than triple earlier estimates, says researcher David Finkelhor.

"We need to de-emphasize stranger danger," says Ernie Allen of the Center for Missing and Exploited Children.

Walsh's kidnapping and murder in 1981 brought national attention to the issue of abducted and missing children.

"Missing, Abducted, Runaway and Throwaway Children in America" reports:

► Many children really aren't missing. In 83 percent of family abductions, "parents really do know where the kids are," says Finkelhor. "They just can't recover them."

► Sex crimes make teenage girls the most vulnerable to stranger abduction, not the "7-, 8- and 9-year-old kids" seen on milk cartons, says Finkelhor.

► About 450,000 children run away, the same as in 1975.

► But 127,000 children classified as runaways are really "throwaway children."

"It's probably a mistake to treat them like runaways — pick them up and take them back home," says Finkelhor. "They're going to be back on the streets in a few hours."

The report's messages:

► While "parents don't need to live in fear" of stranger kidnappings, Allen says, "they need to be prepared."

► "Talking about missing children as a homogenous group has led to nothing but confusion and disarray," says researcher Andrea Sedlak. "There's no single answer to the problem."

MAY 8, 1990 9

THE ADVOCATE

„Homosexuelle Handlungen“ demnächst wieder strafbar?

Die DDR und der § 175

Während sich die Bonner und auch die Ost-Berliner Parteien um dem Weg streiten – Art. 23 oder Art. 146 Grundgesetz –, haben die Schwulen in der DDR allen Grund, das Ziel mit Sorge zu betrachten. Sollte es die von Konservativen erträumte „Anschlußlösung“ geben, das nahtlose Überstülpen aller bundesdeutschen Rechtsvorschriften, also auch des Strafgesetzbuchs, über die DDR, wird dort ein Straftatbestand wieder eingeführt, dessen Abschaffung vor einem Jahr als Sieg der Vernunft selbst im real existierenden Sozialismus gefeiert wurde: Der § 175 StGB.

Seit der ersatzlosen Streichung des § 151 aus dem Strafgesetzbuch der DDR gibt es bei unseren Schwestern eine strafrechtliche Unterscheidung zwischen gleich- und verschiedengeschlechtlichen sexuellen Handlungen nicht mehr. Auch vorher schon bestrafte der Arbeiter- und Bauernstaat im Gegensatz zu seinem so freiheitlichen Gegenstück einfache sexuelle Handlungen zwischen Männern über 16 Jahren nicht, nur den eigentlichen Geschlechtsverkehr und geschlechtsverkehrsähnliche Handlungen. Damit hatten Ulbrichts Genossen die nach dem Röhmer-Putsch von den Nazis eingeführte Rechtsverschärfung gleich nach dem Krieg wieder rückgängig gemacht, während das Bundesverfassungsgericht im Jahre 1957 der Auffassung war, die von den Nazis neu gefaßten §§ 175 und 175a StGB seien „nicht in dem Maße nationalsozialistisch geprägtes Recht“, daß ihnen in einem freiheitlich-demokratischen Staat die Geltung versagt werden müsse.“!

Die Schwulen in der DDR, soweit sie an der Freiheits- und Emanzipationsbewegung teilgenommen haben, stehen jetzt vor der paradoxen Situation, sich dadurch wieder eine Paragraphenschlinge um den Hals gelegt zu haben, an der ihre Westschwestern immer noch heftig zappeln. Den Frauen geht es angesichts des § 218 StGB, für den es eine östliche Variante ebenfalls nicht gibt, nicht anders.

Nicht so sehr wegen der ungefähr 120 Verurteilungen, die es derzeit in der BRD jedes Jahr noch gibt, bedeutet die Wiedereinführung des § 175 eine dramatische Verschlechterung für die Schwulen in der DDR, wenn auch die real existierende Gefahr nicht unterschätzt werden darf. Das Bewußtsein jedoch, zuvor

strafloses Verhalten aufgrund dessen, was gemeinhin Befreiungsprozeß genannt wird, völlig vernunftwidrig wieder strafrechtlich sanktioniert zu sehen, muß eher als historischer Treppenwitz erscheinen.

Für die Schwulen in der DDR und in der BRD kann daher als Weg der beiderseitigen Rechtsangleichung nur das Verfahren nach Art. 146. GG in Betracht kommen, die gemeinsame Ausarbeitung einer Verfassung, in der in den Katalog der Diskriminierungsverbote auch das aufgrund der sexuellen Orientierung aufgenommen werden muß. Eine Streichung des § 175 StGB wäre dann Verfassungsgebot.

Für den Fall einer Rechtsübernahme nach Art. 23 GG durch Beitritt der DDR-Länder ist mindestens der § 175 StGB (West) zuvor zu streichen, um den Schwulen in der DDR die erste Strafrechtsverschärfung seit 1935 zu ersparen.

Die Schwulen Juristen, ein Arbeitskreis aus Rechtsexperten verschiedener Berufe, haben sich bereits öffentlich gegen eine Übertragung des § 175 auf die DDR ausgesprochen. Aktionen der Schwulen aus Ost und West sind jedoch jetzt unumgänglich.

Friedrich Baumhauer und Claus Brandt

Kontaktadresse: Schwule Juristen, c/o D. A. H., Nestorstr. 8-9, 1000 Berlin 31.

Magnus

Duitse eenwording mag homo's niet in verdrukking brengen

Van een medewerker **TR 30**
STRAATSBURG – Homo's uit de DDR mogen na de eenwording van de beide Duitslanden niet opnieuw in de verdrukking komen. De Westduitse wetgeving, die uitdrukkelijk homo-onvriendelijke passages bevat, zou niet zonder meer mogen gaan gelden voor de nieuwe Duitse situatie.

Dit staat in een resolutie, aangenomen in de jaarvergadering van het 'Forum van christelijke lesbische en homo-groepen in Europa' dat in het afgelopen weekeinde in Straatsburg bijeenkwam. De zestig afgevaardigden uit twaalf Europese landen, waaronder voor het eerst een uit Oost-Duitsland, spraken zich uit voor intensivering van contacten en zelfs adoptie van Oosteuropese homogroepen.

Homo's uit het oostblok hebben het betrekkelijk gemakkelijk gehad. Maar kerken vervullen daar voor homo's en lesbiennes nauwelijks de asiel- en voorvechtersrol die zij voor andere, al of niet politieke groeperingen had.

De keuze van Straatsburg was vooral ingegeven door de gewenste contacten met het Europese parle-

ment. Een resolutie werd aangenomen waarin meer aandacht wordt gevraagd voor de plaats van aids-patiënten in kerk en samenleving. De kerken worden opgeroepen om preventie van aids en de sociale opvang van jonge homoseksuelen ook in eigen geledingen te bevorderen. Tijdens workshops bleek de situatie voor aids-patiënten en seropositieven per land in wettelijke en sociale zin sterk te verschillen. Het Forum roept op tot een Europese regeling die hierin verbetering brengt.

Tijdens een officiële ontvangst verklaarde mevrouw Catherine Trautmann, de burgemeester van Straatsburg die zelf theologe is, dat het Forum bij uitstek als woordvoerder zou kunnen functioneren voor minderheidsgroepen in de Europese kerkelijke situatie en ook in de samenleving als zodanig.

Onder de gastsprekers van het congres waren de theologen John McNeill uit New York, die als schrijver van homo-theologische werken door Rome uit de Jezuïetenorde is gezet en de baptist prof. dr. J. Reiling van de Rijksuniversiteit van Utrecht. Beiden accentueerden de rol van het geloofsgetuigenis van homo-christenen in en buiten de kerk.

Freundin verschuldete Rückfall

Michael ließ sich nach Kindern mit männlichen Jugendlichen ein

Für den sexuellen Mißbrauch von Kindern in Stolberg, Aachen und Moers bekam Michael K. dreimal in Folge Bewährungschancen eingeräumt. Dann verlagerte der 30jährige Schreiner aus Goch sein Tätigkeitsfeld nach Krefeld. Im Stadtbezirk Süd suchte er im Herbst Kontakt mit 15 und 16 Jahre alten Jugendlichen zur gemeinsamen Freizeitgestaltung und ließ sich dann von ihren Aktivitäten in fortgesetzte homosexuelle Handlungen verstricken. Das Landgericht hielt jetzt neun Monate für angebracht.

„Wenn wir jetzt nochmals eine Bewährung genehmigen, würde das kein Mensch mehr verstehen“, erklärte im Berufungsverfahren der Vorsitzende Richter der 1. großen Strafkammer. Er hielt dem Ange-

klagten allerdings dessen besonders schwierige Jugendzeit zugute, die er offensichtlich mit seinen beiden Opfern nachholen wollte. „Der Platz in seinem Herzen für eine Lebenspartnerin ist immer noch von der übermächtigen Mutter besetzt“, stellte der Düsseldorfer Psychologe in seinem Gutachten fest. Er bescheinigte Michael mit den älter gewordenen Opfern einen gewissen Nachreifungsprozeß: „Seine Entwicklung verläuft klar positiv.“ Der Rückfall sei eingetreten, als die mit Michael bereits verlobte Freundin mit seinem besten Kumpel „durchbrannte“.

In erster Instanz war der Junggeselle vom Jugendschöffengericht zu 14 Monaten Freiheitsentzug verurteilt worden.

Der Verteidiger beanstandete daran, daß die für in unverständliche Entscheidung aus dem Widerspruch gegen den zunächst verhängten Strafbefehl entstanden ist. Danach sollte er für seine Verfehlungen bei 85 Tagessätzen 3400 Mark Geldstrafe zahlen. Haft wurde fällig, weil die Jungen vernommen werden mußten, da Michael im ersten Verfahren die Tat bestritten hatte. Das reduzierte Strafmaß erklärte der Vorsitzende mit der verpaßten Jugendzeit des Angeklagten. Er müsse endlich lernen, sich als Erwachsener zu akzeptieren. Der Sachverständige warnte die Jugendschutzkammer davor, daß sein Patient suizidgefährdet ist. Einen Selbsttötungsversuch hat er bereits hinter sich. kr.

Wf. 21.5.90

WZ Freitag, 4. Mai 1990

Unter dem Verdacht, Kinder sexuell mißbraucht zu haben

Landgericht schloß bei Zeugenvernehmung die Öffentlichkeit aus

Das Videogerät zur Filmvorführungen steht bereits im Sitzungssaal 157 des Landgerichts. Die erste große Strafkammer sieht im Prozeß gegen Hans-Peter H. wahrscheinlich „nackten Tatsachen“ entgegen. Der 43jährige Junggeselle aus der niedersächsischen Kreisstadt Nort-

heim soll in seiner früheren Krefelder Wohnung an der Tannenstraße etliche Mädchen und Jungen sexuell mißbraucht haben. „Das Geschehen bannete der staatlich geprüfte Erzieher zum großen Teil auf Videobänder“, stellte der Staatsanwalt fest.

frühere Elektriker einschlägig vorbestraft. „Die neue Geschichte haben sich Christian und Thomas ausgedacht“, behauptete der Angeklagte bei der Eröffnung der wahrscheinlich viertägigen Hauptverhandlung. 90 Prozent der Aussagen sollen angeblich gelogen sein. „Außerdem ist die Staatsanwaltschaft unrechtmäßig in den Besitz der Videofilme gekommen“, beschwerte er sich beim Vorsitzenden Richter. Die Kinder hätten nur nackt fotografiert werden wollen. Hans-Peter fühlte sich im

juristischen Sinne nicht „pädophil“ und habe die „Spielchen nur aus erzieherischen Gründen“ geduldet. „Ich habe die Jungen und Mädchen weder befummelt noch diese mich befummeln lassen“, beteuerte der Erzieher. Zur Vernehmung der angeblichen Opfer schloß der Vorsitzende auf Antrag des Staatsanwaltes die Öffentlichkeit gestern aus. Über den Widerspruch des Angeklagten zur geplanten Filmvorführung muß die Kammer noch beraten. Der Prozeß wird Montag fortgesetzt. kr.

WZ Dienstag, 15. Mai 1990

Angeklagter: Lügen haben mich in diese Lage gebracht

Der Staatsanwalt beantragte sieben Jahre für pädophilen Erzieher

Sieben Jahre Haft wegen fortgesetzten sexuellen Mißbrauchs von Kindern mit besonders schweren Einzelfällen hat der Staatsanwalt im Prozeß gegen Hans-Peter H. vor der ersten großen Strafkammer des Landgerichts gefordert. Der jetzt 43jährige Erzieher habe sich er-

heblich schuldig gemacht, wobei die homosexuelle Komponente mit den ihm anvertrauten Jungen die Sache noch verschlimmert habe. Außerdem habe der ledige Angeklagte nach seiner Entlassung aus Strafhaft Auflagen des Gerichts mißachtet.

Der Ankläger hielt das in- zwischen widerrufenes Ge- ständnis für zutreffend. Es enthält viele Details, die mit den Aussagen der Jungen und Mädchen übereinstimmen. Nach dem Gutachten sei eine verminderte Steuerungsfähigkeit nicht auszuschließen. „Zwangsunterbringung in einer Klinik ist davon aber nicht abzuleiten.“

Der Verteidiger bat um mil- dere Beurteilung: „Die Kinder konnten die Sexspiele jeder- zeit abbrechen.“ Der pädophile Angeklagte habe eine schwere seelische Störung, die einen

suchartigen Verlauf genom- men habe. „Es war wohl der verhängnisvolle Rat eines Pfarrers, daß Hans-Peter H. Erzieher geworden ist“, meinte er. Sein Mandant müsse „Licht im Tunnel sehen“ können. „Der Junggeselle wußte wenigstens in seinem Schlußvor- trag, daß er zu weit gegangen ist.“ Den Strafantrag hielt er für total überzogen. In einem anderen Verfahren sei ein Mann wegen einer brutalen Vergewaltigung zu nur drei Jahren Gefängnis verurteilt worden. „Die Lügen eines Jun- gen haben mich in diese Lage

gebracht“, meinte er. Er werde keine Haft für Dinge akzeptie- ren, die er nicht getan habe: „Ich lasse mich nicht länger von Knastschlägern deswegen quälen.“ Und er wiederholte seine Selbsttötungsabsicht.

Zu Beginn des vierten Ver- handlungstages hatte der Richter mit Zustimmung des Staatsanwaltes das Verfahren vereinfacht und die Bagatell- fälle eingestellt, weil ohne Fol- gen für das Strafmaß. Die als Lockmittel verwendeten Com- puterspiele sollen eingezogen werden. Das Urteil wird mor- gen verkündet. kr.

Sex-Video mit Kindern öffentlich im Gerichtssaal vorgeführt

Film belegt die Perversion

Opfer waren sechs bis 13 Jahre alt / Erzieher übte Druck aus

Mindestens einen Sex-Artikel überließ Hans-Peter H. den blutjungen Darstellern (sechs bis 13 Jahre) für die Filmrollen in seinem französischen Bett. Das bewiesen vor der 1. großen Strafkammer die beschlagnahmten Videoaufnahmen, die gestern im Sitzungssaal öffentlich aufgeführt wurden. Danach gibt es auch keine Zweifel mehr daran, daß der 43jäh- rige Erzieher einen Jungen namens Sven un- terhalb der Gürtellinie berührt hat.

Der zweite Teil des Video- films „Thomas“ dokumentierte nicht nur den sexuellen Miß- brauch von Sven. Zuschauer Thomas bekam Mitte 1989 vom ledigen Angeklagten verspro- chen: „Nur wenn du mit- machst, gibt es auch etwas.“ Der Vorsitzende Richter legte diese Aufforderung als Anstif- tung zur Prostitution aus. Be- gonnen hatte alles in der Junggesellenwohnung des Nachhilfelehrers mit Compu- terspielen. Dann zeigte er den Mädchen und Jungen Porno- Streifen.

Im Zeugenstand berichtete der erst neunjährige Heinz: „Er hat mich nackt Trampolin- sprünge im Bett machen las- sen.“ Rainer (heute 14) sagte

aus, daß er mit der fünf Jahre jüngeren Sylvia auf dem Bett tanzen und mit ihr auch den Geschlechtsverkehr darstellen sollte: „Das habe ich nicht gemacht.“ Von Sylvia nahm Hans-Peter H. mit der Hand- kamera – nebenher surrte eine Standkamera – Großauf- nahmen auf. Der Angeklagte begründete diese Tat damit, daß das Kind in der Wohnung eine ebilderte Sex-Fibel ge- funden habe: „Ich habe sie dann aufgeklärt.“ Er gab dann allerdings zu, daß er anschlie- ßend sich selbst befriedigte.

Die Mutter des Mädchens schließlich erklärte, daß min- destens einmal auch ein an- geblicher Arzt aus Köln in der Wohnung war, der ihre Toch-

ter wegen einer fiebrigen Er- krankung unbedingt an Ort und Stelle untersuchen wollte. Schließlich ließ der Vorsitzen- de einen zweiten Film mit ei- nem deutschen und einem tür- kischen Mädchen abspielen. Darin forderte der staatlich geprüfte Pädagoge beide auf, bei der Balgerei auf dem Bett mit bereits entblößten Ober- körpern doch auch die Slips ausziehen. „Mitspieler“ Thorsten mußte dann auf Wunsch der Mädels seine Be- obachterrolle aufgeben und das Schlafzimmer verlassen. Dann beruhigte Hans-Peter H. die Kinder: „Wenn er petzen sollte, darf er nicht mehr mit den Computern spielen.“ Der Prozeß wird fortgesetzt. kr.

WZ Westdeutsche Zeitung Freitag, 11. Mai 1990

Kriminalpolizistin erinnerte sich an „furchtbare“ Verhältnisse

Kindesverführer drohte im Gerichtssaal mit Selbstmord

Psychiater: „Seine seelische Abartigkeit hat Krankheitswert“

„Hans-Peter H.'s Wohnung war mit porno- graphischem Material vollgestopft und als per- fectes Filmstudio mit 56 Geräten professionell ausgestattet“, berichtete am dritten Verhand- lungstag vor der ersten großen Strafkammer

eine Kriminalbeamtin. Zahlreiche Sex-Artikel, ungezählte Fotoalben und 90 Videofilme, die harte Pornographie in allen Variationen und die Verherrlichung von Gewalt darstellten, wa- ren im Juli 1989 beschlagnahmt worden.

„Alles für die Kinder frei zu- gänglich“, erinnerte sich die Beamtin, „es war furchtbar.“ Als dann der 43jährige erneut eigene pornographische Auf- zeichnungen mit seinen sechs- bis 13jährigen Opfern bestritt, zweifelte der Staatsanwalt an dessen Verstand: „Die Filme haben wir doch hier im Saal gesehen.“

Schon 1980 war H. wegen fortgesetzten Mißbrauchs von Kindern nach 27 Monaten Strafhaft mit der Auflage ent- lassen worden, den Umgang mit unter 14jährigen zu mei-

den. „Das war unmenschlich“, erklärte der Angeklagte ge- stern und kündigte bei einer erneuten Verurteilung seine Selbsttötung an. Er hält ge- waltlose Sexspiele mit Mäd- chen und Jungen nicht für strafwürdig.

Eine Diplom-Psychologin fand bei vier Jungen, die aus problematischen Familienver- hältnissen mit komplizierten Vaterbeziehungen stammten, keinerlei Belastungstenden- zen, keine Hinweise auf ein „Aussagekomplott“. Für den Psychiater gibt es keine Zwei-

fel an den pädophilen Neigun- gen des Ex-Erziehers, sie hät- ten sich sogar suchtartig wei- terentwickelt. „Diese seelische Abartigkeit durch sexuelle Fehlentwicklung hat Krank- heitswert“, erläuterte der Me- diziner weiter. Auch konnte er eine Wiederholung der Vorfäl- le nicht ausschließen.

„Damit aber droht Hans-Pe- ter H. neben einer langen Haftstrafe auch die Zwangs- unterbringung in einer psych- iatrischen Klinik“, gab der Vorsitzende Richter zu beden- ken. Am Montag wird plädiert. kr.

Kindesverführer zu fünf Jahren verurteilt

Richter: Er hat keine Variante ausgelassen

„Er hat keine Variante aus- gelassen“, stellte der Richter zum Abschluß des Prozesses gegen Hans-Peter H. fest. We- gen fortgesetzten sexuellen Mißbrauchs von sechs- bis 13jährigen Kindern verurteilte die erste große Strafkammer gestern den 43jährigen ehe- maligen Erzieher zu fünf Jah- ren Freiheitsentzug. Der Staatsanwalt hatte sieben Jah- re Haft gefordert (die WZ be- richtete).

Der Vorsitzende Richter: „Der Angeklagte hat in übel- ster Weise seine jungen Opfer aus sozial schwachen Familien verführt. Er hat die Neugier der Kinder widerlich ausge- nutzt.“ Den ihm anvertrauten Schülerinnen und Schülern führte er gewaltverherrlichen- de Pornographie vor und hän- digte ihnen anschließend Sex- Artikel aus, damit sie die Sze- nen vor surrenden Video-Ka- meras mit gleichzeitiger Über- tragung auf einen Großbild- schirm nachspielen sollten. Fünf vollendete Einzelfälle

und einen Versuch krei- dete die Jugendschutzkammer Hans-Peter H. an, der nach Verbüßung einer einschlägigen Vorstrafe sich sofort wie- der an Kinder herangemacht hatte.

Wie der Gutachter konnte auch das Gericht beim Ange- klagten mit seinen pädophilen Neigungen eine verminderte Schuldfähigkeit nicht aus- schließen. Sie reiche aber nicht aus, um eine Zwangs- unterbringung des Übeltäters in eine psychiatrische Klinik an- zuordnen. Dessen seelische Entwicklung sei durch Proble- me beim Umgang mit Frauen fehlgegangen.

Die Filme sowie die verwen- deten Aufnahme- und Wieder- gabegeräte und die als Lock- mittel eingesetzten Comput- erspiele zog die Strafkammer endgültig ein. Der große Rest der beschlagnahmten Woh- nungsausstattung wird zur Aufbringung der Prozeßkosten wohl öffentlich versteigert werden. kr.

gevallen

Met de Muur zijn ook de slipjes

Buiten drukken kleine Oostberlijnse jongetjes hun neus bijna plat tegen de ruiten van de zoveelste nieuwe videotheek in de DDR. Binnen leest een oudere man op zijn gemak de wervende teksten op de video-banden. 'Studereis naar de zonde', 'Hete zusters in sekskniek' en ga maar door. „Wat ik daar van vind? Prachtig. We hebben heel wat in te halen, hoor. Al die jaren hebben ze het ons verboden. Ach, nu loopt het storm, maar zodra de nieuwigheid eraf is, is het voorbij. Verbieden? Ben je gek, we zijn nu toch vrije mensen. Man, ik loop tegen de zestig, dan wil je toch nog wat.”

Vijftien Oostmark betaalt hij voor 24 uur genot aan 'De lust van jonge veulens'. „Mijn buurman heeft een video-recorder”, roept hij nog.

In grote delen van de DDR heerst sinds de val van de Muur een regelrechte seksroes. Ruim 40 jaar was erotiek absoluut taboe voor de gewone Oostduitsers. Kuisheid was officieel troef, maar de grijze heersers, Erich Honec-

ker voorop, verlekkerden zich in hun privé-bioscoopjes aan harde porno. „Dat vind ik een van de smerigste streken die ze met ons hebben uitgehaald”, zegt een jonge man. De Oostduitsers zijn aan een inhaalrace begonnen. Menigeen gaf in november de eerste harde merken van zijn of haar begroetingsgeld uit in een seksshop in het Westen. „Ze waren gewoon uitgehongerd en zo open.” De eigenaar van een sekswinkel bij de Westberlijnse Kurfurstendamm kan nog lyrisch worden als hij over die eerste weken vertelt. Terwijl veel westerse bezoekers voor het betreden van een pornozaak schichtig om zich heen kijken of er niet toevallig een bekende in de buurt is, kennen de 'ossies' geen enkele schroom.

De verkoper: „Ze wilden alles weten. Vrouwen moest ik uitleggen hoe een vibrator werkt, ze wilden weten wat voor effect speciale condooms hebben, vroegen naar sekskleding en ga maar door. Maar ze waren ook slim. Vooral de aanbiedingen zoals drie boekjes voor de prijs van één kon ik niet aanslepen.”

Bij Beate Uhse, Duitslands grootste seksproducente, komen nog steeds honderden brieven per dag binnen. Oostduitsers vragen de catalogus aan, melden dat ze in hun verwarmde garage best een filiaal willen openen en bieden zelfs ruilhandel aan. 'Verse milieu-vriendelijke geteelde asperges voor uw seksverrassingspakket', schreef een echtpaar. Uhse's managers sloegen toe onder het motto „de DDR wordt van ons.” In verschillende steden deelden medewerkers seksfolders uit. Mannen, vrouwen, oud en jong, vochten er bijna letterlijk om. Nog wacht de bejaarde Westduitse sekskoningin met haar grote offensief in dit erotische ontwikkelingsland. Want in de DDR is de verkoop van pornografie nog steeds verboden en dreigt een maximale straf van twee jaar cel.

Maar die wet bestaat alleen nog maar op papier en honderden Oostduitsers proberen hun geluk in deze tak van de vrije-markteconomie. Als paddestoelen schieten de videotheeken en seksshops uit de grond. „Als we om tien uur de zaak openen, zijn een uur later alle harde films al weg”, vertelt de trotse bezitter van een net geopende videotheek. Soft-seks voor vader en moeder, een sprookje voor de kinderen. De DDR staat in de rij. „Waarom niet?”, reageert een huisvader.

„Wij willen ook wel eens een leuke avond hebben en je leert er wat van.” Drie meisjes van rond de 20 komen aarzelend, een beetje blozend, binnen. Ze willen niet zeggen waarom ze op dit kapitalistische bloot afkomen. „We kijken alleen maar.” Open en helemaal bloot kan tegenwoordig ook gekeken worden naar Miss Kirstin. „Ik was de eerste stripper in de DDR. Ja, strip totaal”, zegt ze. Vroeger ontdeed ze zich illegaal van haar kleding, nu kan alles.

Miss Kirstin vraagt 400 tot 500 mark per nacht en is volgens eigen zeggen voor de komende maanden volgeboekt. „Of ik ook pornofilms

Voigt, in het protserige Palast der Republik verantwoordelijk voor cultuur en amusement, organiseert sinds kort modeshows met sexy lingerie en striptease-avonden. En dat in een gebouw waar ook het parlement zetelt. In welke democratie is zoiets mogelijk?

De autoriteiten staan machteloos. Dr. Eberhard Kranz, directeur van de afdeling film en video bij het ministerie van cultuur, deelt de woede en de zorg van een behoorlijk deel van de bevolking en de opvoeders. „Maar je mag deze seksgolf niet op één lijn zetten met de serieuze videotheeken, waar alle klassiekers te huur zijn. En we moeten zeer nadrukkelijk

letten op de richtlijnen voor de jeugdbescherming.”

Videotheekhouder Stefan Muller ziet het wat ruimer. „Natuurlijk moet je die jeugdbepalingen in de gaten houden, maar wij willen alles bieden wat de mensen willen hebben. Porno moet geen 'must' zijn, maar het moet wel kunnen.”

Femira Kewari van de Onafhankelijke Vrouwen maakt zich zorgen. „Porno is een puur eenzijdig voorstelling van seks. Ze propageert een seksuele norm die uitsluitend neerkomt op het 'doen'. Echte erotiek, vooral voor vrouwen, zit daar natuurlijk niet in.” Nog verontruster zijn de vrouwengroepen over de enorme groei van de prostitutie. Waren het vroeger de luxe stasi-hoeren die in valutabunkers als 'Hotel Metropol' en 'Palast' vermoeide zakenlieden en politici op hun gemak stelden, nu gaan huisvrouwen de straat op. Dr. Ina Merkel van de Onafhankelijke Vrouwen: „Dat ze de porno al in de groentewinkel verkopen vind ik erg, maar nog veel erger is dat onze vrouwen zich verkopen.”

wil opnemen? Waarom niet. Ik ben trots op mijn lichaam. Ik zou de hele dag kunnen strippen.” En met een alles onthullende, zwerige draai verdwijnt miss Kirstin om zich op het volgende optreden voor te bereiden. In de club Accaciagrund in de Oostberlijnse wijk Marzahn vallen de slipjes bijna 24 uur per dag. Thomas Voigt van de Duitse Seks Liga vindt het allemaal prima. „Wij zijn erotisch gezien een totaal ondervoed volk. Seks is een normale levensbehoefte, het is iets wat elk mens nodig heeft. Wij staan op de bres voor de gezonde erotiek. Een volwassene, let wel ik zeg nadrukkelijk een volwassene, moet zonder taboes de liefde kunnen beleven.”

De 32-jarige heeft zich in de problematiek verdiept en haar oordeel is vernietigend: „De vrouwen werken onder de prijs. Een snel nummertje en kassa. Uit gesprekken met prostituees in West-Berlijn weet ik dat veel vrouwen 's ochtends door de Muur gaan om te verdienen en tegen de avond met flink wat geld weer naar huis komen.”

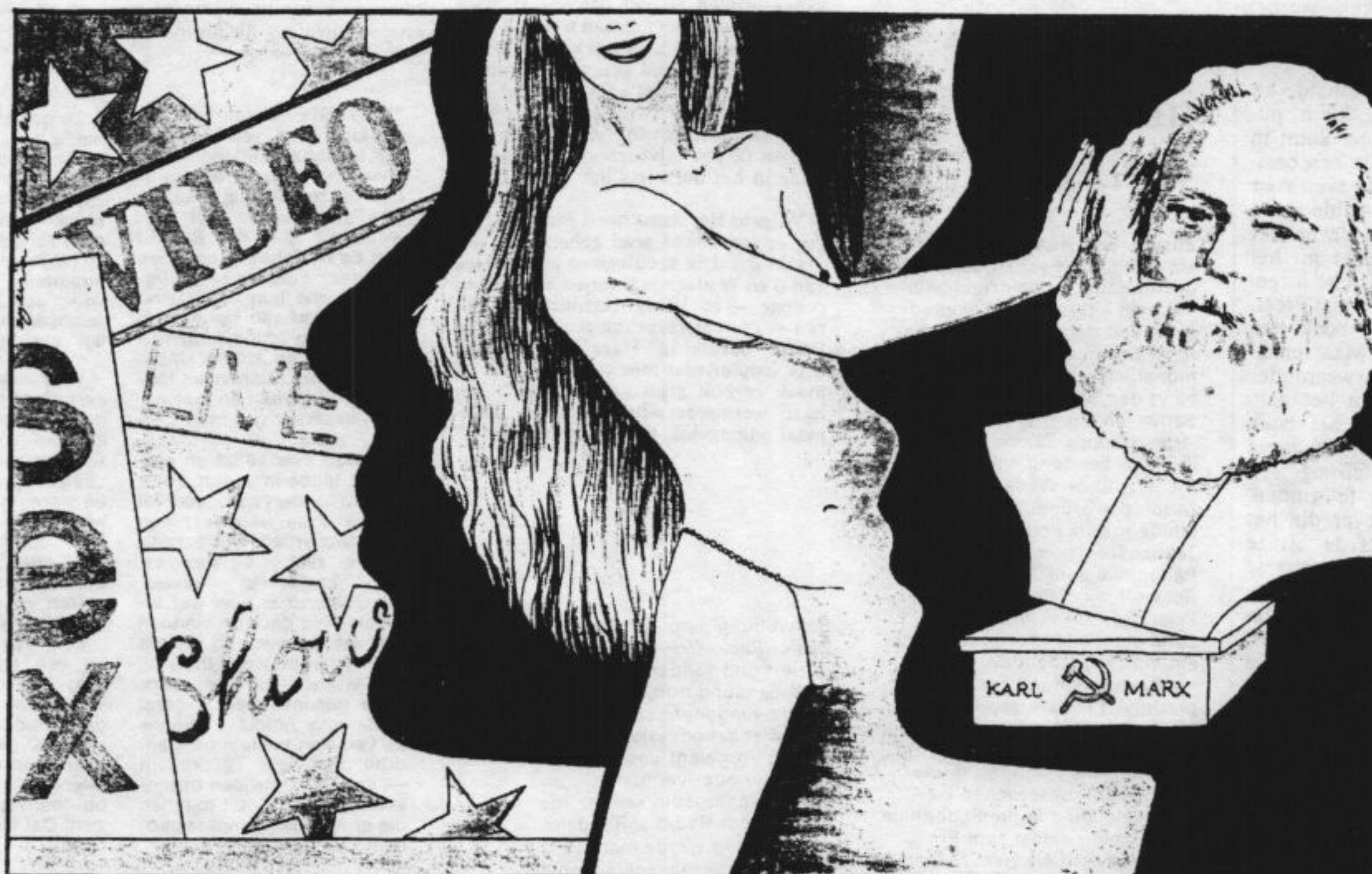
Merkel vreest dat de veelal nog naïeve Oostduitse vrouwen binnen de kortste keren in de handen van keiharde souteneurs zullen vallen. „Ik ben er zeker van dat ze al in peepshows, massagesalons en seksbars terecht zijn gekomen. En hoe krijg je die huisvrouwen weer uit dat milieu? Om nog maar te zwijgen van de aids-gevaren.” De oorzaak ziet zij in een juridische chaos die is ontstaan na de opening van de grenzen. „Natuurlijk ben ik niet tegen erotiek, maar zo'n wildgroei als we nu beleven is abnormaal.”

Volgende maand komt in de DDR het eerste eigen seksblad op de markt, maar voor het onderwijs is nog steeds geen boek beschikbaar waarin op gewone wijze het liefdesleven van de mens wordt behandeld. Terwijl twee jaar geleden de communistische burgemeester van Köpenick bij Oost-Berlijn nog met het schaamrood op de kaken toef dat er illegaal naakt gebaad werd in zijn Muggelmeer, ligt nu de halve DDR in zijn of haar blootje. De seksuele revolutie woedt in alle hevigheid.

HANS HOOGENDIJK

AC
12/15/90

**Seksgolf
overspoelt
de DDR**

Verborgen Verleiders?

NACHT- EN ONDERKLEDING IS MODE DIE (BIJNA) NIEMAND ZIET. IN DE FIJNE PYAJAMA'S EN DE STIJLVOLLE LINGERIE VAN DE HEMA KUNT U RUSTIG VOOR DE DAG KOMEN.

Nadruk boekje verschil man-vrouw: 'Meer praten over seks hard nodig'

(Van onze verslaggeefster)
 UTRECHT - Juist de verschillen tussen mannen en vrouwen bevorderen de emancipatie. Uit feministische hoek kwam onlangs een studie op tafel die dat benadrukte. En nu is er een nieuw voorlichtingsboekje over seks, dat precies hetzelfde doet.

De Stichting Relatievoorlichting in Utrecht, samensteller van het boekje 'Man/Vrouw: Seks?', benadrukt het verschil tussen mannen en vrouwen in hun beleving van seks in de heteroseksuele relatie. Met dat verschil als basis moet er in de toekomst toegewerkt worden naar gelijkwaardigheid en meer communicatie over seksualiteit.

Jeltje van Nieuwenhoven, voorzitter van de vaste commissie van de Tweede Kamer voor emancipatievraagstukken, nam gistermiddag in Utrecht het eerste exemplaar van de nieuwe brochure in ontvangst. Zij hoopt dat het informatieve boekje jongeren op weg kan helpen seksueel onafhankelijk te worden. „De overheid kan daarbij helpen door goede voorlichting te ondersteunen, zodat mensen

straks eigen keuzes kunnen maken”, vindt zij.

Wim Zandvoort, directeur van de Stichting Relatievoorlichting en schrijver van 'Man/Vrouw: Seks?', meent dat er meer gepraat moet worden met elkaar over seks. Pas dan zal er een einde komen aan de traditionele mannelijke dominantie in seksuele relaties.

Het boekje richt zich vooral op jong-volwassenen, jongeren tot ongeveer 25 jaar. Er staan persoonlijke interviews in met diverse mensen. Als uitsmijter staat er het Menu Erotique in.

Ervaringen van jongeren uit de doelgroep vormen de basis van dit erotisch menu. A la carte kunnen de lezers bij voorbeeld kiezen uit onderwerpen als 'Met de mond', 'Kleding', 'Hulpmiddelen' enzovoorts. Het is de bedoeling dat dit Menu Erotique zo snel mogelijk op grote schaal verspreid gaat worden als aparte folder.

Het bijzondere van 'Man/Vrouw: Seks?' is dat het niet gaat over de techniek van het vrijen, maar geheel gewijd is aan de beleving van seks, de emoties erbij.

DEZELFDE JONGENS
 MOKTEN TEGEN EEN
 MAN BEZICHERD WORDEN

PAGINA 21

Ariane Amsberg

Opwinding

Er zijn vrouwen die na de uitzending van de Pin up club door hun man worden verkracht! protesteerden de jonge meiden van Pin Down, de Nijmeegse actiegroep tegen soft porno in een door Groen Links georganiseerde discussie.

„Ach kind”, sprak de extreem radicale, door de wolverfde feministe, „dan was dat huwelijk toch allang slecht.”

„Vrouwen schreven ons dat hun mannen verlangden dat ze laklaarsjes en jarretels aantrokken!”

„Dan zeg je toch gewoon 'nee jongen, ik trek geen laklaarsen aan, ga maar naar de hoeren.’”

„Heel veel vrouwen lieten ons weten dat ze het veraschuwden om na afloop van de Pin up club altijd de behoefte van hun opgewonden man te moeten bevredigen, terwijl zij zelf aan die opwinding part noch deel hadden. In een van de ruim negenhonderd reacties stond: 'ook al slaap ik al, dan doet hij gewoon mijn broekje uit en gaat het met me doen en als ik daar wat van zeg ben ik ouderwets.'”

De feministe was hier niet van onder de indruk. Ongeduldig klonk het: „Laten die vrouwen 'nee' leren zeggen! Laten ze op een assertiviteitsclub gaan. Ach, jullie nemen mannen veel te serieus, maak toch niet zo'n baasje van hem.”

Geïrriteerd viel een feministe van de oude garde haar bij: „Sodemieter ze eruit, ga op jezelf wonen! Blijf niet als een bange wezel denken: 'we hebben twee kinderen en het huis is nog niet afbetaald.'”

Maar Pin Down was niet van zijn stuk te brengen: „Vaders dwingen hun dochter naar de Pin up club te kijken en maken daarna misbruik van haar.”

„Dan was er toch al incest in dat gezin. De problemen liggen elders, die kun je niet aan de Pin up club wijten”, wisten de feministen van het eerste uur.

Tijdens de vakantie keken vijf jongens van twaalf, dertien, veertien en vijftien jaar om elf uur 's morgens naar een porno-video van de ouders van

een van hen. Opeens zegt de oudste jongen: „Zullen we Marja bellen?” Marja is dertien en zit op dezelfde school als de jongens. Ze komt, maar als ze ziet waar de jongens naar kijken zegt ze: „Nee hoor, hier heb ik geen zin in, ik ga weer naar huis.”

Een van de jongens draait de voordeur op slot. Ze cirkelen om haar heen. „Ga je mee vrijen”, vragen ze.

„Nee jongens, ik wil niet”, zegt Marja.

Ze wordt gegrepen en naar boven gesleept. Twee uur lang verzet ze zich uit alle macht en vecht als een bezetene. Dan is ze uitgeput. Om beurten verkrachten de jongens haar. Voor drie is het de eerste keer. Ook Marja is nog maagd.

Ze is nu bloot en moet met de jongens exact nadoen wat er op de video gebeurt. Daar vrijen drie mannen met een vrouw. Het meisje doet alles wat de jongens vragen. Twee uur later mag ze naar huis.

De jongens worden in voorlopige hechtenis genomen. Nagenoeg al hun ouders — vooral hun vaders — vinden het een grof schandaal dat hun zonen moeten zitten en dat de rechter hun seksualiteit tot zo'n beladen zaak heeft gemaakt.

En de jongens zeggen: „Maar ze deed het toch zelf...”

Sexy Mundial, Cicciolina vloert Gullit

Het Italiaanse parlementslid Ilona Staller, zich noemende Cicciolina, heeft begrepen dat het voetbalelftal van haar land alleen maar wereldkampioen kan worden met de inzet van de hele natie. In haar vrije tijd, of zoals sommigen beweren haar echte werktijd, is Cicciolina bekend om haar onthullende optreden in pornofilms.

Cicciolina's cinematografische supportersverklaring heet Sexy mundial '90, waarin de gevaarlijkste tegenstanders van de Italiaanse vedetten onschadelijk worden gemaakt. Met haar lichamelijke wapentuig put Cicciolina de buitenlandse voetbalsterren dermate grondig uit, dat de slachtoffers de volgende dag als makke schapen het veld betreden en geen partij vormen voor Squadra Italiana.

Achtervolgens worden op deze wijze Jürgen Klinsmann, Diego Maradona en vlak voor de finale ten slotte ook Ruud Gullit uitgeschakeld. Het is voor Italië dan een koud kunstje om de coppa mundial te veroveren, waarna de glorierijke winnaars natuurlijk nog een extra premie van Cicciolina mogen incasseren.

De film is zuivere hard core-porno en wordt op discrete wijze in een gesloten achterkamer vertoond op het festival van Cannes. Het product is al verkocht aan Brazilië en West-Duitsland en de producent onderhandelt nog met een Nederlandse gegadigde, die voor de videorechten minimaal vijftienduizend dollar moet betalen.

De „acteur” die Gullit speelt is een Amerikaan, André Allen geheten, en lijkt door zijn huidskleur en haardracht op de affiche inderdaad enigszins op Gullit, althans van honderd meter afstand. Om misverstanden te voorkomen draagt hij een oranje shirt met rugnummer 10, maar hij blijft voornamelijk onherkenbaar, omdat de inzoomende camera vooral oog heeft voor andere lichaamsdelen dan zijn gelaat. Tussen de gedetailleerde intimiteiten zijn beelden van oude WK-wedstrijden geplakt om de satirisch bedoelde porno schijn van werkelijkheid te geven.

— Meneer de producent, waarom heeft u Gullit genomen en niet onze gevaarlijke topscorer Van Basten?
 — Hoe kan dat nou, iedereen in Milaan weet toch dat die homoseksueel is en niet gevoelig voor onze Cicciolina.
 — Homoseksueel? Zijn vriendin schijnt toch hoogzwanger het leven met onze spits te delen.
 — Geloven jullie dat in Nederland? Laat me niet lachen, het is toch geen geheim dat dat een grote facade is!

Camera van 'manneke' kan tegen een spatje

Amsterdam heeft een manneke pis. Dit reclameventje mikt zijn straaltje door de lens van een camera die volgens de fabrikant 'tegen een spatje' kan. De waterstraal wordt opgewekt met behulp van een pomp die aangesloten is op een aggregaat. Nu maar hopen voor het manneke dat de sluitertijd van de camera wat ruim is afgesteld...

WV 16-05

FOTO VAN DUK

Britse zedenmeesterij raakt ook omroep in Nederland

De nieuwe Britse omroepwet dwingt zendingmachtigen niets uit te zenden dat in strijd is met de goede smaak of het fatsoen. Erik Jurgens vreest dat deze normen ook bij ons invloed kunnen krijgen, doordat de Nederlandse regering zedenmeesterige Europese regelgeving heeft ondersteund.

Ik heb hierover uitvoeriger geschreven in het juridisch maandblad Media-Forum van mei 1990. Hier wil ik aandacht vragen voor het bijzondere feit dat deze Britse normen ook bij ons invloed kunnen krijgen. Ons land heeft vorig jaar op zich genomen om uitdagingen tegen te gaan die normen van porno en geweld gaat (artikel 7 van het Europees Verdrag inzake grensoverschrijdende televisie).

Bovendien is in 1989 een richtlijn over omroep aangenomen door de Raad van Ministers van de EEG waarin alle lidstaten onder meer worden verplicht om uit een oogpunt van kindbescherming, pornografische scènes in programma's te voorkomen. Die regelingen zijn bedoeld om een vrij verkeer

ele overtrekking van de strafwet (bijvoorbeeld opruiming) of wegens onrechtmatige daad (bijvoorbeeld belediging) voor de rechter worden gehaald. De regering kan echter niets tegenhouden.

Hoe moet dat nu als de Britten aan ons inderdaad eisen stellen omdat de fatsoenscode van de BSC is overtrekken? Heeft de regering met dit gevolg van Europese ondersteunende zedenmeesterij wel rekening gehouden? De Europese commerciële omroepen zullen zonder twijfel de nieuwe fatsoensnormen van onder meer de BSC als minimum gaan hanteren. Wil de overheid ook de omroepen die bij ons een onafhankelijke publieke dienst bieden daartoe dwingen? Zo ja, hoe?

ERIK JURGENS
Hoogleraar staatsrecht aan de Vrije Universiteit in Amsterdam en lid van de Tweede Kamer voor de PvdA

van uitzendingen (en reclame) binnen de Europese markt te waarborgen. Om dat te bereiken zijn aan die vrijheid beperkingen opgelegd, concessies aan landen met strengere normen op dit gebied dan wij kennen. Die kunnen betrekken dat als de BSC een Nederlandse censuur vanwege adverteerders ligt in een commercieel systeem voor de hand: men wil geen fatsoenslijke consumenten tegen zich innemen.

Dat ook de overheid er aan meewerkt, is pijnlijk. Moeten Veronica en de VARA er binnenkort ook mee op houden omdat een buurland het eist? Zo ja, hoe moet onze regering daarvoor dan zorgen?

Omroepen bepalen bij ons immers in vrijheid de inhoud van hun programma's. Achteraf kunnen ze voor eventu-

en mogelijkheden heeft, ook op seksueel gebied.

Recente studies onder anderen tonen dat inderdaad aan. Hoewel met het toenemen van de leeftijd een zekere afname in seksuele activiteit plaatsvindt, zijn vier op de vijf mannen en vrouwen met een goede gezondheid in staat om tot ruim voorbij hun vijftenzestigste levensjaar een bevredigend en actief seksleven te leiden. Een grote groep zestigers werd twintig jaar lang op de voet gevolgd. Uit de resultaten bleek dat ruim bij 15 procent van de mannen en de vrouwen de seksuele belangstelling en activiteit niet afnam maar juist toenam! Twee op de drie mannen waren seksueel nog duidelijk actief tussen het 65ste en 75ste levensjaar, terwijl een op de vijf het er ook na zijn tachtigste niet bij liet zitten.

Veelzeggend in dit opzicht zijn ook de resultaten van een recent Amerikaans onderzoek onder 800 mensen tussen de 60 en 91 jaar, die werden gevraagd naar hun opvattingen over seksueel. Als de hedendaagse oudere (haast) net zo gezond is als iemand van middelbare leeftijd blijkt het dus voor de hand dat hij of zij ook vrijwel dezelfde lichamelijke en geestelijke behoeften

80 tot 90 procent van de 65 plus-

X Gezonde bejaarde houdt behoefte aan seks

door **rené diekstra**

hoogleraar psychologie in leiden

jaar geleden zijn bewonderd, maar 'sexy' gevonden worden was nog wel iets anders.

Er is overigens wel een lastig probleem. Het aantal gouden grieten van 60 is groter dan het aantal beschikbare minnaars en met het klimmen der jaren wordt dat verschil almaar groter. Zo rond het tachtigste levensjaar zijn er twee of meer vrouwen voor iedere man.

In de jaren zestig was er al een ouderdomdeskundige die om die reden met het voorstel kwam om voor de bejaarde bevolking veelwijverij in ere te herstellen (het zogenaamde 'share a man'-plan). Hoewel ik daar nog wel wat weerstand en praktische problemen bij voorzie, is het inmiddels toch zo dat sommige cruise-rederijen in dat idee handig hebben geroepen. Zij werven bij gebrek aan mannelijke passagiers oudere heren aan die als een soort van gastheren mee varen om de op leeftijd gekomen vrouwelijke gasten te vermaken. In ruil daarvoor krijgen de heren de reis plus de excursies aan wal gratis, en bovendien nog een behoorlijk zakgeld. Maar voor u nu besluit mij om nadere informatie te beilen is het misschien toch handig om te weten dat seks uitdrukkelijk niet in het servicepakket is opgenomen.

De moeite die veel mensen hebben om zich hun eigen ouders als seksueel actieve mensen voor te stellen, is onder meer een uitdaging daarvan.

De media versterken die houding. Ga eens naar de dichtstbijzijnde boekhandel en vraag daar naar boeken over seks, roman-tiek en intimiteit bij ouderen. Of probeer een roman te vinden waarin een bejaarde liefdesrelatie centraal staat. Ze zijn er niet of nauwelijks. Films, televisieseries en tv-commercialis waarin romantiek en zinnelijkheid de hoofdrol spelen, maken eveneens zelden gebruik van oudere acteurs en actrices. Op een enkele uitzondering na wordt de wereld van seks en romantiek afgebeeld als een 'young man's world'.

Gezondheid

Maar ook onze houding ten aanzien van het ouder worden in het algemeen speelt een belangrijke rol. Vaak denken we over mensen van 65 en ouder als personen die meestal een slechte gezondheid hebben, langzaam denken, niet meer creatief zijn, weinig meer bij te dragen hebben en allemaal zo'n beetje één pot (grauwe) nat zijn. Maar voor 80 tot 90 procent van de 65 plus-

In 1988 zond minister Brinkman van WVC, op aandringen van de Bond tegen het Vloeken en van fractieleden van CDA, SGP, GPV en RPF, een brief aan de omroep om „een vrijwillige code voor moraal en fatsoen in overweging te nemen”. NOS-vice-voorzitter Albert van den Heuvel antwoordde dat de kwaliteit van de samenleving niet zou toenemen met een dergelijke minimalistische benadering van morele vraagstukken. Nee, dus.

Elke programmamaker of journalist vraagt zich af wat zijn doelgroep nog aanvaardbaar vindt wil deze blijven luisteren, kijken of lezen. Dat soort zelfregulering is vanzelfsprekend. Maar die is bij de VPRO — met een traditie van taboedoorbreking — heel anders dan bij de EO. Algemene normen zouden inderdaad minimalistisch worden. In Albion houdt mevrouw Mary Whitehouse al jaren een kruistocht tegen

Zulke ideeën, waarin seks en ouderdom haast twee elkaar uitsluitende grootheden zijn, leven bij heel veel jonge, maar ook bij veel oudere mensen. Maar hoe komen ze daar eigenlijk bij? Een deel van het antwoord is te vinden in onze houding ten aanzien van seksualiteit. Oppervlakkig gezien lijken we tegenwoordig te geloven, dat seks en voortplanting twee heel verschillende dingen (mogen) zijn. Maar diep in onze geest blijven we seksualiteit en voortplanting aan elkaar koppelen. Want we blijven moeten houden met seksualiteit door zowel degenen die zich nog niet kunnen voortplanten - kinderen die zich niet meer kunnen voortplanten, zoals vrouwen na de overgang.

Die, onbewuste, associatie tussen seks en voortplanting is vermoedelijk voor een deel door de evolutie bepaald. Want wij mensen zijn net als dieren, zo ge-programmeerd dat we positief gericht zijn op wat bijdraagt tot het voortbestaan van onze genen (nageslacht) en ons verzetten tegen of negatieve ervaringen wat daartoe niet bijdraagt. Seks met of door mannen en vrouwen die zich niet (meer) kunnen voortplanten, is daarom iets waar we in principe moeite mee hebben.

EEN TACHTIGJARIGE man ontmoet op straat een al even oude kennis, die nieuwsgierig informeert waarom hij 'm zolang niet meer heeft gezien.

„Ik heb een half jaar in de gevangenis gezeten”, antwoordt de tachtigjarige, „op beschuldiging van ontucht met een min-derjarige”.

„Wat, op jouw leeftijd?”, roept de ander verbaasd uit.

„Om je de waarheid te zeggen, ik voelde me zo gestreeld, dat ik meteen schuld heb bekend”.

Een van de talrijke moppen, waarin seksualiteit op oudere leeftijd wordt voorgesteld als iets dat misschien nog wel leeft, maar niet meer kan worden beleefd. Ik citeer uit een boek over seksualiteit over de menselijke levensloop: „Rimpels zijn onvermijdelijk, en ze zijn ietlijk. Net zoals hangende borsten, ingezakte en kalende slapen. Geen van de borskassen, een mottige huid en deze dingen is sexy. Als je sexy wil zijn, moet je gewoon jong zijn, of er in ieder geval jong uitzien. Niemand raakt opgewonden van iemand die duidelijke tekenen van ouderdom vertoont. Trouwens, oudere mannen spelen seksueel nauwelijks meer iets klaar en oude vrouwen hebben er absoluut geen belangstelling meer voor”.

UN 22/5

Een decent affiche in een Amsterdamse bioscoopvitruine, maar achter het eenvoudige *binnenkort* gaat een geschiedenis schuil waarvan de betrokkenen eind 1978 met een zucht van verlichting de dossiers sloten — in de stellige overtuiging dat daarmee een eind was gekomen aan een vergeefs achterhoedegevecht tegen de onstuitbare opmars van alles wat vies & voos is.

De uitspraak van de Hoge Raad in de zaak tegen de pornofilm *Deep throat* leek in die dagen het laatste woord te vormen: toegelaten voor achttien jaar en ouder, mits de bioscoopexploitant zijn publiek bij de ingang confronteert met de waarschuwing *harde porno*. Nu, ruim elf jaar na dato, is die leeftijdsgrens in alle stilte met twee jaar verlaagd. En de film zal in de loop van deze maand weer te zien zijn.

Het was een episode op de rand van twee tijdperken. *Deep throat* werd gemaakt in januari 1972, tijdens zes zonnige dagen in Miami Beach. Gerard Damiano, maker van smoezelige pornofilmpjes van hooguit een kwartier, had enkele weken eerder een opname gemaakt met een meisje uit een *topless*-bar dat zich op aandrang van haar vriend en beschermer had bedreven in een curieuze techniek: zij slaagde erin een gezwollen mannelijk lid, inclusief bijbehoren, geheel in haar mond te laten verdwijnen. Damiano geraakte in artistieke opwinding en schreef in één weekend het script voor de film die hij nu met haar wilde maken. Ze zou de rol spelen van een vrouw die zich bij de dokter meldt met de klacht dat ze nimmer een orgasmisch genoegen heeft gehad. Geen wonder, zei de dokter na enig onderzoek, de clitoris bevindt zich bij deze patiënte in de mond. De scènes die daarop volgden, inspireerden de regisseur tot de titel *Deep throat*, hoofdrolspeelster Linda Boreman kreeg de nieuwe achternaam Lovelace.

Marginalia

De film, waarin zichtbaar met de financiële en fysieke middelen is gewoerd, werd in de Verenigde Staten een *testcase* voor de autoriteiten en een *cult* voor de liefhebbers van cinematografische marginalia. Geen van de medewerkers heeft ooit afdoende kunnen verklaren waarom het juist deze film was, die alle aandacht kreeg. Hooguit valt te vermoeden dat Damiano's puberale gevoel voor humor eraan heeft bijgedragen. Porno en humor waren tot op dat moment elkaanders dodelijke vijanden.

Omstreden pornofilm duikt als 'cultfilm' op in bioscoop
Deep throat voor 16 en ouder

NRC 9

Linda Boreman, alias Linda Lovelace

De vitrine van Cinecenter te Amsterdam

Het gebruikelijke pornopubliek was niet gediend van grappes, het wenste slechts in diepe ernst en opperste zwijzaamheid een reeks copulatie-scènes te aanschouwen. Gegrinnik in een porno-bioscoop is in strijd met de vereiste anonimiteit, geen van de bezoekers wil zijn aanwezigheid in zo'n zaaltje kenbaar maken. *Deep throat* bevatte echter enkele komisch bedoelde dialoogzinnen, zoals die van de geheel geklede man (gespeeld door de regisseur) die zich tijdens een orgie tot één van de copulerende mannen richt met de woorden: „What's a nice boy like you doing in a girl like that?” Linda Lovelace, die voor haar werkzaamheden 1200 dollar had ontvangen, verwierf nationale en later ook internationale roem. Zij bouwde als enige van de cast in het genre echter geen carrière op; volgens haar latere verklaringen had ze alles onder dwang gedaan. Ze trouwde later met een nette echtgenoot, stichtte een

gezin en schonk haar vertrouwen aan de Heer. Damiano, gehonoreerd met 15.000 dollar, bleef nog jarenlang pornofilms maken. Harry Reems, die als de dokter 250 dollar verdiende, werd tijdens de jaren zeventig de meest gevraagde porno-acteur. Het totale budget had 25.000 dollar bedragen: de geldschietters, in de memoires van Reems omschreven als een vader en zoon met mafia-betrekkingen, maakten een winst die waarschijnlijk de 20 miljoen dollar al overtreft. *Deep throat* belandde in Nederland op het moment dat de filmcensuur was afgeschaft en menigeen zich vertwijfeld afvroeg hoe het nu verder moest met de zedelijkheidswetgeving. De toenmalige minister van justitie, de latere premier Van Agt, bedacht een gelegeheidsoplossing. Een porno-bioscoopje met minder dan 50 stoelen kon naar zijn zeggen als een besloten gelegenheid worden beschouwd; bij 50 stoelen of meer moesten de procu-

reurs-generaal ingrijpen. De eigenaar van de naast elkaar gelegen seksbioscopen Parisien en Centraal, aan de Nieuwendijk in Amsterdam, besloot een proefproces uit te lokken. Hij bracht het stoelenaantal in Centraal terug tot 49, liet in Parisien alle 150 stoelen staan en vertoonde *Deep throat* op beide schermen. De inbeslagname volgde prompt. Kolommen lang deden de media verslag van het proces. Terwijl de film in Centraal al een jaar onafgebroken werd gedraaid, hield de Amsterdamse rechtbank zich bezig met de vraag of hier sprake was van aanstoot jegens de eerbaarheid. Pas begin 1978 kwam de vrijspraak; in het vonnis werd overwogen dat „de inhoud die aan het begrip eerbaarheid wordt gegeven, vooral in de laatste jaren aanzienlijke en snelle wijzigingen heeft ondergaan en nog ondergaat in de richting van grotere tolerantie”. Eind dat jaar werd het bekrachtigd door de Hoge

Raad, die er twee voorschriften aan toevoegde: achttien jaar en ouder, plus — ter voorkoming van „onverhoedde en ongewilde confrontatie” — de tekst *harde porno* in de vitrine. De jaren gingen in hoog tempo voorbij. Aan het eind van de cyclus, vorig jaar, verdwenen de laatste drie pornobioscopen uit het randstedelijk stadsbeeld. De opkomst van de video had geleid tot toenemend thuisverbruik. De meeste nieuwe pornoprodukties worden niet eens meer op film, maar direct op video vervaardigd.

Keuringsraad

Deep throat bevond zich al die jaren op de plank bij het distributiebedrijf Concorde Films. Een paar maanden geleden oordeelde directeur Robbert Wijsmuller de tijd rijp om te zien hoe daarop nu wordt gereageerd. Hij diende de film in bij de tegenwoordige keuringsraad, die niets anders doet dan het opsporen van schadelijke effecten voor kinderen. Een film die schadelijk zou kunnen zijn, krijgt het predikaat: zestien jaar en ouder. Tot dusver was de praktijk dat pornofilms nooit meer ter keuring werden aangeboden, omdat de uitspraak vantevoren vaststond. Ze gingen automatisch met de door de Hoge Raad voorgeschreven leeftijdsgrens van achttien jaar naar de bioscopen. De keuringsraad ging op het verzoek van Wijsmuller in en oordeelde enkele weken geleden, dat de film „niet (is) toegelaten voor personen beneden de leeftijd van zestien jaar, vanwege een aaneenschakeling van pornografische scènes, die schadelijk worden geacht voor de seksuele belevingswereld van personen beneden de leeftijd van zestien jaar. Daarenboven is de hele film een demonstratie van unsafe-seks.” Afgezien van de laatste toevoeging — een teken des tijds — is daarmee de Hoge Raad alsnog gepasseerd. De uitdaging van Wijsmuller werd inmiddels overgenomen door Cor Koppies, exploitant van het doorgaans in *art films* gespecialiseerde Cinecenter in Amsterdam. Hij zal zich, als *Deep throat* in de loop van deze maand weer wordt vertoond, gezagsgetrouw houden aan de nu voorgeschreven leeftijdsgrens van zestien jaar. De bescheiden aankondiging in één van de vitrines kan worden vergeleken met het zachte geraas van iemand die in zijn vuistje lacht.

HENK VAN GELDER

Kerken beginnen actie tegen sekstoerisme

CHIANG MAI (EPD) — Kerken, vrouwenorganisaties, verenigingen voor kinderbescherming en actiegroepen uit Azië, West-Europa en de Verenigde Staten hebben op een oecumenische conferentie in Thailand besloten, wereldwijd campagne te voeren tegen de kinderprostitutie en het sekstoerisme in Azië, en met name in Thailand, de Filipijnen en Sri Lanka.

Aan het slot van hun vijfdaagse bijeenkomst vormden ze een comité dat acties in de landen waar de toeristen vandaan komen en in de gebieden waar ze seks kopen, moet coördineren. Het zal worden bijgestaan door de 'Oecumenische coalitie voor derde-wereld-toerisme' (OCTWT), gevormd door kerken in Azië, de Pacific, Afrika en Latijns Amerika en gevestigd in Bangkok, die de conferentie had georganiseerd.

Op seks gericht toerisme in Azië en andere delen van de derde wereld heeft de kinderprostitutie gestimuleerd en in enkele gevallen veroorzaakt, meid de slotverklaring. Doel van de campagne is, het verband tussen deze verschijnselen bloot te leggen en het seksuele misbruik van

Aziatische meisjes en jongens te bestrijden. Op de conferentie werd ook benadrukt, dat het sekstoerisme de verspreiding van aids kan bevorderen. De afgevaardigden van de in Chiang Mai vergaderende niet-regeringsorganisaties herinnerden aan een verklaring van de Verenigde Naties, waarin kinderprostitutie als een 'hedendaagse vorm van slavernij' aan de kaak wordt gesteld.

Niet alleen armoede

Werkgroepen uit Thailand, de Filipijnen en Sri Lanka berichtten, dat in deze drie landen, waar prostitutie verboden heet te zijn, tienduizenden en wellicht honderdduizenden jongeren hun lichaam verkopen. Niet altijd zou armoede daar een verklaring voor bieden: vaak zouden ouders hun kinderen ertoe aanzetten, zich ten verkoop aan te bieden om zich consumptiegoederen aan te schaffen die het gezin wel zou kunnen missen.

Hoeveel kinderen zich in Thailand prostitueren, wist niemand op de conferentie precies te vertellen. De schattingen liepen uiteen van 30 000 tot 800 000. Op de Filipijnen zouden ongeveer 20 000 meisjes en jongens in de seksindustrie werken. Hun klanten — zo berichtten sociale werkers uit het gebied

— zijn niet alleen mannen uit de westelijke industrielanden en Japan, maar ook landgenoten. Vornen op de Filipijnen vooral meisjes het doelwit van sekstoeristen, in Sri Lanka zijn het merendeels jongens: ongeveer 10 000 in de leeftijdsgroep tussen acht en zestien jaar doen hun lijf full-time of part-time in de aanbidding, meldde een werkgroep, afkomstig van dit eiland. De politieke onrust van de laatste jaren zou de klanten niet hebben afgeschrikt.

De organisatoren van de campagne willen niet alleen de omvang en de oorzaken van de kinderprostitutie in Azië onderzoeken, maar ook de motieven van op kinderseks beluste toeristen uit de rijke landen. Op alle betrokken regeringen hebben ze een beroep gedaan, door voorlichting en strikte wetgeving mee te helpen het seksuele misbruik van kinderen te beëindigen. Sommige staten zouden daarmee nog een begin moeten maken door de conventie van de Verenigde Naties ter bescherming van de rechten van kinderen aan te nemen. In het comité dat de campagne leidt, zullen ook vertegenwoordigers worden opgenomen van het Europese economische netwerk voor derde-wereld-toerisme (TEN).

Schokkend rapport over satanssekte

door ROELFIEN SANT PAR 21

"Ze pikken dakloze kinderen van de straat op. Als zo'n kind niet als vermist in de krant heeft gestaan, kunnen ze ermee doen wat ze willen. De kinderen vertellen dat ze gedwongen worden te kijken naar het offeren van dieren en dat ze daarna het bloed moeten drinken en er stukjes van eten. Ook vertellen ze dat baby's worden opengesneden en dat het hartje uit het lijfje wordt gehaald," zegt Maureen Davis.

Ze is maatschappelijk werkster bij Reach Out Trust, een organisatie die mensen helpt die uit een sekte willen stappen. In het rapport van de Britse kinderbescherming vertelt ze over een meisje van 19 jaar: "Haar ouders zaten bij een satanssekte en namen hun kind mee. Ze was sinds haar veertiende vier keer zwanger gemaakt door leden van de sekte. In de zesde maand werd de bevalling opgewekt en de foetus op een altaar gelegd en geofferd. Na haar laatste zwangerschap had ze haar kindje zelf moeten doden."

Het beangstigende van deze verhalen is dat ze niet alleen door kinderen in Engeland, maar ook in de rest van Europa en in de Verenigde Staten worden verteld. De verhalen - en met name de gruwelijke details - komen vaak opvallend overeen. Hoe kan het dat kinderen tussen vier en acht jaar in de VS dezelfde verhalen vertellen als kinderen in Engeland en Nederland?

Gekken

In ons land zijn steeds meer deskundigen op het gebied van kindermishandeling en kinderpsychiatrie die het niet uitsluiten dat ook hier rituele kindermishandeling voorkomt. De officiële instellingen houden de boot af. Harry Mourits, directeur van de Landelijke Stichting Buro's Vertrouwensartsen inzake Kindermishandeling: "Dat komt in ons land niet voor. Je moet er ook maar niet over schrijven. Het brengt de gekken maar op ideeën." Het Amsterdamse bureau voor vertrouwensartsen verwijst naar Mourits.

Een woordvoerder van de Raad voor het Jeugdbeleid noemt berichten over rituele kindermishandeling 'de waan van de dag.'

De Amsterdamse jeugd- en zedenpolitie zegt dat ze nog nooit een geval bij de hand heeft gehad. Of het in Amsterdam voorkomt, kan woordvoerder Gorter niet zeggen, hij verwijst naar de 'Kinder Unit' van de rijkspolitie aan de Sarphatistraat. Daar hebben ze ook al geen enkel voorbeeld. Of het voorkomt, weten ze niet - in ieder geval zijn er geen bewijzen voor.

Toch heeft de politie in Amsterdam nog niet zo lang geleden te maken gehad met een man die een dag voordat de baby zou komen zijn vrouw vermoordde, met een beitel een gat in haar buik hakte, daar de baby uit haalde en die om het leven bracht. Hij was er van overtuigd dat de duivel zich meester had gemaakt van het kind.

Eerder, in 1988, vond de politie in Velp de verkoolde resten van een 2,5 maanden oude baby in een toilet. Een echtpaar en een vriendin uit Vlaardingen hadden het kindje in een ritueel, dat drie dagen en nachten had geduurd, met keukenmessen gestoken en daarna met spiritus, verfresten en zoutzuur in brand gestoken. Doel: de demonen verdrijven die bezit hadden genomen van het kind. De 27-jarige moeder, de 31-jarige vader en de 32-jarige vriendin, die speciaal naar Velp was gekomen voor de duivelsuitdrijving,

RENSSEN, MIK
& DE JONKERS...

werden volledig ontoerekeningsvatbaar verklaard en ter beschikking gesteld van de regering.

Er zijn therapeuten die anoniem verklaren dat ze er van overtuigd zijn dat rituele kindermishandeling in Nederland voorkomt en dat ze slachtoffers van deze praktijken behandelen. Ze geloven de verhalen van hun patiënten, maar weigeren alarm te slaan - uit angst voor hun reputatie.

"Ik heb in mijn praktijk een keer meegemaakt dat een moeder haar kind in de fik had gestoken, omdat ze de duivel wilde uitdrijven. Verder heb ik geen aanwijzingen voor rituele kindermishandeling, maar ik ben er zeker van dat het gebeurt," zegt Ben Rensen, schoolarts in een volkswijk in Utrecht en deskundige op het gebied van

kindermishandeling. "Natuurlijk zeggen de officiële instanties dat het niet gebeurt. Dat zeiden ze van incest en gewone kindermishandeling twintig jaar geleden ook."

'Hogere kringen'

Het gebeurt volgens hem 'in de wat hogere kringen'. "Het is een heel groot taboe. Ik heb ooit met het echtpaar Jonker gesproken, dat de zaak Oude Pekela in de openbaarheid gebracht heeft. Ik kan niet beoordelen wat ze allemaal verklaren. Misschien dat ze over vijftig jaar gelijk blijken te hebben. Mij verbaast op het gebied van kindermishandeling helemaal niks meer. Je kunt het zo gek niet bedenken, of het gebeurt allemaal."

Het artsenechtpaar Jonker uit Oude Pekela en de kinderpsychiater Gerrit Mik hebben

altijd gezegd dat de verhalen van de kinderen die betrokken waren bij de ontuchtaffaire, grotendeels betrouwbaar waren. De geruchtmakende zaak is in 1988 gesloten wegens gebrek aan bewijs. Mik zei destijds er stellig van overtuigd te zijn dat er met minstens 35 kinderen ontucht was gepleegd en dat hun verklaringen betrouwbaar waren.

Ze hadden, aldus Mik, details verteld die ze niet konden verzinnen. Ook zegt hij zeker te weten dat ten minste één op de drie kinderen een verdovend middel kreeg toegediend, waaronder de 'vergeetpil' Rohypnol.

De verhalen waar de kinderen uit Oude Pekela mee thuiskwamen - over mensen verkleed als clowns, als tijgers en als krokodillen - lijken op verhalen die de Amerikaanse psychiater dr R. C. Summit hoorde.

Mik: "De kinderen in onze gevallen hadden het er over dat ze met dieren uit het oerwoud in contact waren geweest. Ze vertelden over volwassenen die in kostuums gekleed waren van clowns en van populaire strip- en tekenfilmfiguren en die soms het masker van een duivel droegen. Ze hebben het ook vaak over grote aantallen mensen in zwarte jassen met capuchon die in een cirkel lopen en psalmen zingen."

In een documentaire over dit onderwerp, die de EO in juni uitzond, vertelt een moeder uit Oude Pekela dat haar jongste zoonkje driekwart jaar na de affaire opeens begon over een hondje dat werd doodgemaakt en waar de kop van af werd gesneden. Haar oudere zoonkje zei desgevraagd dat hij daar ook bij was geweest.

De moeder: "Toen begon hij te vertellen dat er ook een kindje was. Een bruin kindje met krulletjes dat misgroeid was. Het praatte heel raar - Chinees, noemde mijn zoonkje het - en kroop op zijn armpjes. Het had een misvormd gezichtje. Dat kindje werd vastgebonden op een stoeltje, helemaal bloot en er werd een geel kruis op het buikje gelegd."

"Mijn zoon vertelde dat de volwassenen het kindje begonnen te slaan; de lip werd kapot geslagen en ze sloegen het een bloedneus. Het huilde. Op de mond werd een grote pleister geplakt. Toen moesten de kinderen het met stokken slaan en later met een zakmes steken. Mijn zoonkje heeft verteld dat het kindje werd opengesneden en dat een ijzeren hand het hartje eruit haalde en in een schatkistje stopte. Mijn zoonkje had het over nog meer dieren die vermoord werden en later verbrand en begraven."

Eigenaardig is dat kinderen uit Manhattan Beach bij Los Angeles precies een zelfde verhaal hebben verteld. De Amerikanen zijn zeer geïnteresseerd in de zaak Oude Pekela. Dit jaar wordt de affaire gepubliceerd in het Amerikaanse tijdschrift 'American Journal of Child Abuse and Neglect'.

Uitverkoren

Rituele kindermishandeling vindt plaats in groepen die Satan vereren. De leiders van de sekten moeten vooral gezocht worden in de bovenlaag van de samenleving. De Amerikaanse psychiater T. Maas: "In het algemeen zijn het mensen met status en macht in de maatschappij. Psychiaters, artsen, zakenlieden, advocaten, politici; lieden die geloven dat Satan de wereld zal vernietigen en alleen de uitverkorenen zal sparen."

Om tot die uitverkorenen te behoren, moeten bepaalde handelingen worden gepleegd, aldus Maas. "Rituelen en ceremoniën, die voor een goede verhouding met Satan zorgen. Er moet geofferd worden. Hoe jonger het geofferde kind, hoe meer macht de leden van de sekte denken te krijgen in hun hiërarchie."

De groepen zijn volgens hem zo geheim en zo goed georganiseerd dat er nooit een spoorje van bewijs te vinden is. Er zijn alleen gruwelijke en bizarre verhalen die allemaal op elkaar lijken.

"De kinderen vertellen altijd dat ze zijn meegenomen naar een onbekende plek, dat ze verdoofd werden met injecties of pillen, dat ze seksuele handelingen moesten doen bij volwassenen, bij zichzelf en bij elkaar, dat ze werden vastgebonden en soms in een kist of een doos werden gestopt. Dat ze bloed moesten drinken van geofferde dieren of baby's en dat ze urine moesten drinken. De kinderen wordt gezegd dat als ze hun mond opendoen, hun ouders gedood zullen worden of hun huisdier en dat ze zelf geofferd zullen worden."

Het lukte de NSPCC zeven gevallen van rituele mishandeling te bewijzen. In veertien gevallen ontstond een vermoeden van rituele mishandeling. Jim Harding van de NSPCC denkt dat dit het topje van de ijsberg is. Het Britse ministerie van volksgezondheid wil in samenwerking met organisaties als de kinderbescherming en de kindertelefoon bestuderen hoe deze duivelse praktijken aangepakt moeten worden.

Harding: "Eindelijk wordt rituele kindermishandeling door de overheid gezien als een probleem dat serieus genomen dient te worden."

Jeugd zit met vragen over liefde en seks

NR 1

Iets meer meisjes dan jongens pakken de hoorn van de haak en bellen de Kindertelefoon als ze ergens over willen praten. Vier keer zoveel meisjes als jongens zitten in over lichamelijk geweld en pesterijen. Jongens bellen echter dubbel zo vaak als meisjes als ze geestelijk in de knoei zitten, eenzaam zijn of onzeker. Het gros van de vragen gaat - evenals voorgaande jaren - over relaties en seksualiteit.

Dit blijkt uit de cijfers die de Kinder- en Jongerentelefoon Tilburg (KJT) onlangs bekend maakte. Vorig jaar ging iets meer dan 2450 keer de telefoon over op het zolderkamertje in Tilburg. Veertienhonderd telefoontjes leidden tot een 'echt' gesprek en maar liefst 780 bellers durfden bij nader inzien toch niets te zeggen. Het bleef stil aan

de lijn. Het kwam ook voor dat het telefoongesprek uitliep op een gigantische schaterpartij. Tien tegen een dat het een van de 250 kinderen was die de Kindertelefoon in de maling namen. Een klein aantal (25) behoort tot slot tot de categorie 'hijgers'.

Hart

Vooraf jongeren tussen de elf en de zeventien jaar vallen van tijd tot tijd terug op de Kindertelefoon. Veel van hen (veertig procent) praten niet langer dan vijf minuten. Toch is de duur van de gesprekken over het algemeen langer geworden; een op de vier bellers had vijf tot tien minuten nodig om het hart te luchten. Een enkel gesprek duurde langer dan een uur.

Relaties zijn een 'hot item'. Een

op de vier vragen en verhalen gaat over verliefdheid, verkering, problemen met vader, echtscheiding of problemen met vrienden en vriendinnen. Seksualiteit is een even populair gespreksonderwerp. De Kindertelefoon wordt vaak benaderd over vrijen, voorbehoedsmiddelen, zelfbevrediging en bij voorbeeld (angst voor) zwangerschap. Daarna volgen de bellers die gewoon een praatje willen maken of algemene informatie vragen (zestien procent). Ongeveer een op de twintig kinderen praat over onderwerpen als incest, pesten, mishandeling, problemen met de klas, huiswerk en eenzaamheid.

■ JACKIE SMEETS

Kinder- en Jongerentelefoon Tilburg: 013-365686 (elke dag van 16.00 tot 20.00 uur).

De man van as: Islamitisch mannendrama met karakter

VV II

L'HOMME DE CENDRES. Regie: Nouri Bouzid. Met Imed Maalal en Khaled Ksouri. In Rotterdam te zien in VENSTER 4.

Door Leo Bankersen

De verhouding tussen vader en zoon heeft in de Arabische wereld een veel zwaardere emotionele lading dan wij hier in het westen gewend zijn. Dat is een van de conclusies die na het zien van de Tunesische film *L'Homme de cendres* (De man van as) getrokken kunnen worden. Het is het regiedebuut van Nouri Bouzid, die daarmee in 1986 in Cannes al de aandacht trok. Geen folkloristisch melodrama, maar een serieuze poging om de psychologie van de islamitische man en de frustraties van de jongere generatie in beeld te brengen. Een gedreven werkstuk.

De hoofdpersoon is de jonge houtsnijder Hachemi (Imed Maalal) die aan de vooravond van zijn huwelijk staat. Zijn bruid heeft hij nog nooit ontmoet, maar dat is niet wat hem het meeste dwarszit. Gedreven door een sterke innerlijke onrust, onttrekt hij zich aan de voorbereidingen voor het feest en brengt daarmee zijn familie tot wanhoop. Door middel van flashbacks toont Nouri Bouzid de herinneringen die Hachemi kwelen. Als kind werd hij, samen met zijn vriend Farfat, aangerand door zijn leermeester Ameur. Een traumatische ervaring die een zwaar stempel op de jeugd van Hachemi en Farfat heeft gedrukt. De verloren onschuld, de onherstelbare breuk tussen kind en volwassenen loopt als een rode draad door de film. De vaderfiguur, die een grote macht uitoefent, verschijnt in verschillende symbolische gedaanten: als familiehoofd, als leermeester en als verkrachter.

De film begint op het moment dat Farfat door zijn vader het huis uit wordt gezet. 'Farfat is geen man' staat ergens op de muren gekalkt, en een zwaarder brandmerk is nauwelijks denkbaar. Hij is een buitenstaander, een rebel geworden en hij denkt er over om zijn geluk in de grote stad te gaan beproeven. Hachemi is lijdzamer van aard en probeert zijn vriend moed

Khaled Ksouri als Farfat in *L'Homme de cendres*.

in te spreken. 'Het is dwaasheid om te vluchten', meent hij. 'Het is dwaasheid om te blijven', is Farfats antwoord. Toch weet die ook wel dat hij overal tegen dezelfde muur zal lopen. Ziedaar het dilemma.

Een van de meest intrigerende kanten van *L'Homme de cendres* is de vraag in hoeverre de homoseksualiteit nu precies een rol speelt in het verhaal. De geaardheid van Farfat is wel duidelijk. Maar ook de manier waarop Bouzid de spelende jongetjes aan het strand laat zien en het feit dat hij voor de rol van Hachemi een acteur met de gestalte van een jonge god heeft gekozen, dat wijst er allemaal op dat de mannenliefde een belangrijk thema is.

Dat er in de film zelf nooit duidelijk over gesproken wordt is begrijpelijk, want het is een zwaar taboe. Merkw aardiger is het dat Bouzid in verschillende interviews

het onderwerp ook nooit noemt. De slotscène van de film zaait weer enige twijfel. De bedeesde Hachemi wordt door zijn vrienden meegesleurd naar een bordeel om daar zijn huwelijksnacht te repeteren. Zijn samenzijn met het meisje wordt omgeven door een romantisch waas en voor het eerst lijkt Hachemi zich door een vrouw aangehouden te voelen.

Het is best mogelijk dat de kijker door de grote culturele verschillen af en toe op het verkeerde been wordt gezet. Zo gaat Hachemi op een zeker moment een drukke bar binnen, die louter door mannen bevolkt blijkt te zijn. Uiteraard heeft dat niets met seksuele geaardheid te maken, maar eenvoudigweg met het feit dat alle vrouwen braaf thuis zitten.

Nouri Bouzid heeft zijn verhaal heel losjes opgebouwd. De omzwervingen van Hachemi en de beelden uit het verleden weeft hij tot

een patroon waar allerlei emotionele schakeringen een plaats in vinden. Symboliek, suggestie en veelbetekenend zwijgen zijn belangrijke stijlmiddelen. Op zichzelf heel goed passend bij de samenleving waarin het verhaal zich afspeelt, maar voor de kijker op den duur toch wat benauwend. Te meer daar Bouzid de neiging heeft zijn effecten extra aan te dikken en ze liefst zo lang mogelijk uitspint.

Misschien heeft dit te maken met het feit dat Bouzid er een echte hartekreet van heeft willen maken. Ook als beginnend regisseur moet hij zijn evenwicht nog vinden. Dat neemt niet weg dat *L'Homme de cendres* een film met karakter is. Een film die heel goed duidelijk maakt hoe sterk persoonlijke emoties en culturele tradities met elkaar verstrengeld kunnen zijn.

FOTO ARGUS FILM

